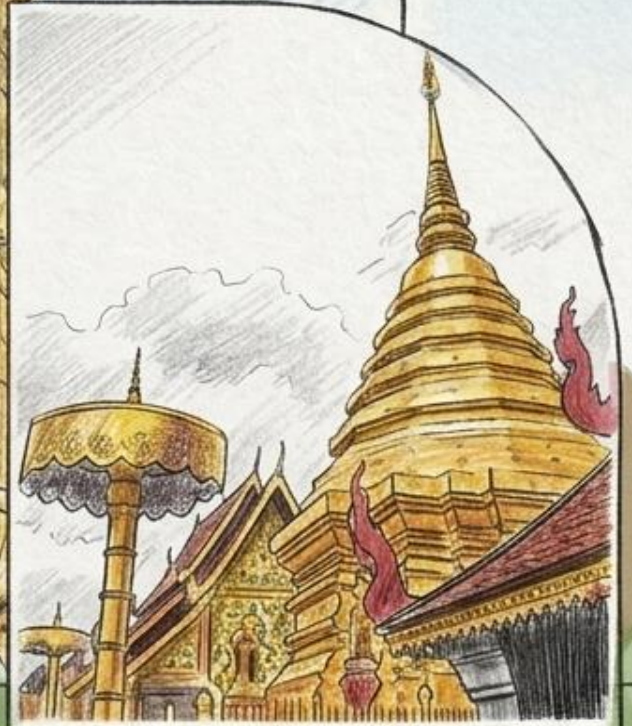
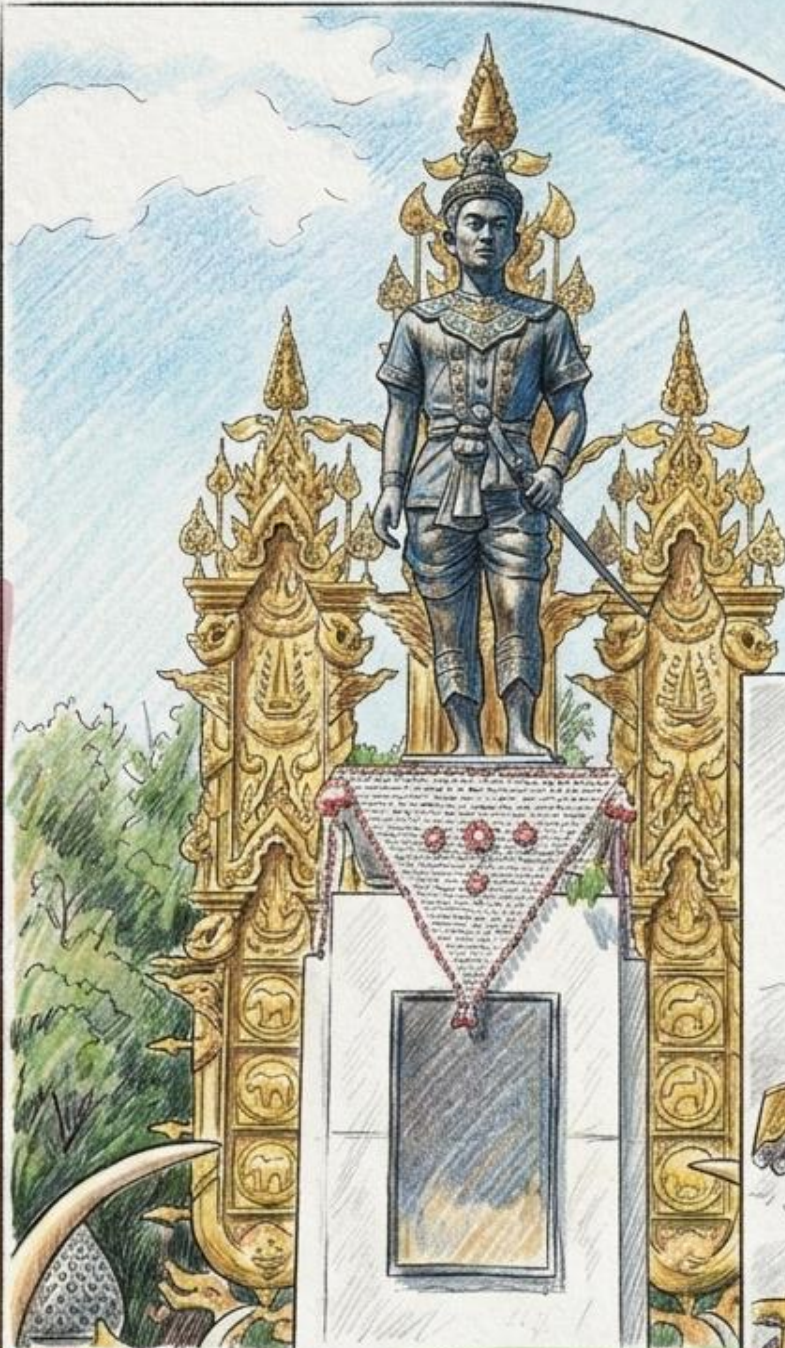

รายงาน

สถานการณ์ทางสังคม
จังหวัดเชียงราย ประจำปี 2569

จัดทำโดย

กลุ่มนโยบายและวิชาการ

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย ในฐานะราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีบทบาทและอำนาจหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาค การพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการส่งเสริมความมั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นอกจากนี้ ยังมีภารกิจหลักในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลทางสังคมของจังหวัดเชียงราย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้ประเด็น คาดการณ์แนวโน้ม และเฝ้าระวังภัยทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนสนับสนุนให้หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นฐานในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดเชียงราย ประจำปี 2569 ฉบับนี้ ได้ดำเนินการรวบรวม สืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ภายในจังหวัดเชียงราย ทำให้สามารถระบุประเด็นปัญหาและกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสถานการณ์ประเด็นเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ ข้อมูลจากรายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนนำไปสู่การกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในระยะต่อไป อันจะส่งผลให้ประชาชนในจังหวัดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การขับเคลื่อนดังกล่าวอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาทางสังคมบรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย ขอขอบคุณหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดเชียงราย ประจำปี 2569 ฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคม ต่อไป

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย

มิถุนายน 2569

จังหวัดเชียงรายในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์ชายแดนที่สำคัญ กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญ แม้ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ภาพรวมของจังหวัดจะมีความโดดเด่นในด้านความปลอดภัยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังมีข้อจำกัดเร่งด่วนในมิติ "ปากท้องและสุขภาวะ" ตลอดจนปัญหาความเหลื่อมล้ำและการจัดการภัยคุกคามรูปแบบใหม่

1. สรุปสถานการณ์และประเด็นท้าทายที่สำคัญ (Key Findings)

1.1 การก้าวสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" และความเปราะบางในการอยู่อาศัย

จังหวัดเชียงรายมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 22.42 ในขณะที่อัตราเด็กแรกเกิดลดลงต่อเนื่อง (อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็กเหลือร้อยละ 23.81) โดยประเด็นวิกฤต พบว่า ผู้สูงอายุถึงร้อยละ 78.07 อาศัยอยู่ลำพังคนเดียวหรืออยู่กับผู้สูงอายุด้วยกัน ซึ่งเสี่ยงต่อการขาดผู้ดูแลยามฉุกเฉิน

1.2 วิกฤตสุขภาพจิตและข้อจำกัดด้านสาธารณสุข

ในประเด็นสุขภาพจิต พบว่า อัตราการป่วยเป็นโรคซึมเศร้ารายใหม่พุ่งสูงถึง 175.19 ต่อแสนประชากร และอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จอยู่ที่ 12.55 ต่อแสนประชากร ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข (ไม่เกิน 8.00) รวมถึงจังหวัดยังเผชิญปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์อย่างหนัก

1.3 เศรษฐกิจฐานรากเปราะบางและความเหลื่อมล้ำทางแรงงาน

สัดส่วนประชากรยากจนกลับมาเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 13.69 ร้อยละ 70-80 ของกำลังแรงงาน เป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีหลักประกันสังคมรองรับ กลุ่มสตรีเผชิญอัตราการว่างงานพุ่งสูงกว่าเท่าตัว และมีสัดส่วนถูกเลิกจ้างสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ

1.4 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่รุนแรงขึ้น

เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบเท่าตัว (รวม 67,636 คน) รวมถึงพบจำนวนผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code) พุ่งสูงถึง 18,835 คน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 76.6) ซึ่งสะท้อนปัญหาเด็กตกสำรวจและเด็กข้ามชาติในพื้นที่ชายแดน

1.5 สถาบันครอบครัวอ่อนแอและปัญหาพฤติกรรมเด็ก

อัตราการหย่าร้างพุ่งสูงผิดปกติ (ร้อยละ 48.55 – 53.19 ของการสมรส) และพบความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่เกิดกับเพศหญิง โดยมี "สุรา" และ "ยาเสพติด" เป็นสิ่งกระตุ้น ส่วนเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) มีส่วนสูงดีสมส่วนลดลงต่ำกว่าครึ่ง (ร้อยละ 49.95) และมารดาวัยรุ่นมีอัตราตั้งครรภ์ซ้ำสูงถึงร้อยละ 16.74

1.6 สถานการณ์เร่งด่วนในพื้นที่ (Hot Issues) พบใน 2 ประเด็นที่สำคัญ ประกอบไปด้วย

ก. การค้ามนุษย์รูปแบบใหม่ (Cybercrime) ซึ่งพบว่าปัญหาเปลี่ยนผ่านสู่ "อาชญากรรมไซเบอร์" สูงเกือบร้อยละ 60 ของคดีทั้งหมด มีการย้ายฐานปฏิบัติการมาประชิดชายแดน มีการหลอกลวงเยาวชนให้เปิด "บัญชีม้า" และล่อลวงเด็กเข้าสู่วงจรผลิตสื่อลามกออนไลน์

ข. วิกฤตหมอกควัน PM2.5 ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กเล็ก) กว่า 5,000 ราย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ (Policy & Practical Recommendations) เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดและบูรณาการการทำงานร่วมกัน มีข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน ดังนี้

2.1 การจัดการความยากจนแบบพุ่งเป้าด้วยระบบข้อมูล (Targeted Interventions)

ก. ใช้ฐานข้อมูล MSO Logbook โดยจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization) โดยมุ่งเป้าส่ง "หน่วยเคลื่อนที่เร็ว" เข้าช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางระดับ 3 (วิกฤตสูงสุด 1,091 ครัวเรือน) และเสริมความมั่นคงให้ระดับ 2 (13,511 ครัวเรือน) อย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังลึก

ข. ส่งเสริมแรงงานนอกระบบ สร้างกลไกเชิงรุกถึงกำลังแรงงานร้อยละ 70-80 เข้าสู่ระบบประกันสังคม (มาตรา 40) และยกระดับการจัดการหนี้สินครัวเรือน

2.2 การรับมือวิกฤตสุขภาพจิตและสังคมผู้สูงอายุ

ก. เครือข่ายสุขภาพจิตเชิงรุก โดยบูรณาการเครือข่าย อสม. ชำพื้นที่เพื่อคัดกรองผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเชิงรุก และใช้ระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) เพื่อลดช่องว่างการขาดแคลนบุคลากร

ข. ระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care) เร่งสร้างเครือข่ายผู้ดูแล (Caregiver) ผู้บริบาลและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ และขยายผลโครงการปรับสภาพที่อยู่อาศัยให้ปลอดภัย เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ลำพังซึ่งมีจำนวนมหาศาล

2.3 การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับเด็กชายขอบ

ก. นโยบายการศึกษาที่ยืดหยุ่น โดยออกแบบกลไกป้องกันไม่ให้นักเรียน G-code และเด็กยากจนพิเศษหลุดออกจากระบบการศึกษาเมื่อต้องเคลื่อนย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง

ข. ทุนอุดหนุนคนพิการ ผลักดันทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการเพื่อสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับมัธยมปลายและเทียบเท่า ซึ่งปัจจุบันมีสัดส่วนการเข้าถึงที่ต่ำมาก

2.4 การบูรณาการจัดการภัยคุกคามข้ามชาติและประเด็นเร่งด่วน (Hot Issues)

ก. ตั้งคณะทำงานร่วมปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ บูรณาการหน่วยงานข้ามจังหวัดและข้ามชาติ เพื่อสกัดกั้นการหลอกลวงเยาวชนเปิดบัญชีม้า และการแสวงหาประโยชน์ทางเพศออนไลน์

ข. แผนเผชิญเหตุ PM2.5 แบบมีส่วนร่วม แบ่งปันทรัพยากรจัดทำ "ห้องปลอดฝุ่น" และแจก "มุ้งปลอดฝุ่น" ให้กลุ่มเปราะบาง พร้อมสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Active Citizenship) ให้ชุมชนร่วมจัดการไฟป่าและฟื้นฟูระบบนิเวศ

สรุป โจทย์ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และจังหวัดเชียงรายในระยะต่อไป คือการปรับจุดศูนย์กลางการพัฒนาไปที่ "ปากท้อง สุขภาวะ และการคุ้มครองทางสังคม" โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่าง MSO Logbook เป็นแกนนำในการนำทางงบประมาณและบุคลากรลงไปแก้ไขปัญหาครัวเรือนที่วิกฤตที่สุดก่อน เพื่ออุดรอยรั่วของความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

คำนำ	2
บทสรุปผู้บริหาร.....	3
สารบัญ	5
สารบัญตาราง	9
สารบัญภาพ	12
ส่วนที่ 1 บทนำ.....	14
1.1 หลักการและเหตุผล	14
1.2 วัตถุประสงค์.....	15
1.3 วิธีการดำเนินงาน	15
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐาน	17
2.1 ประเด็นด้านพื้นที่และประชากร.....	17
2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	17
2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ	17
2.1.3 พื้นที่การปกครอง.....	18
2.1.4 โครงสร้างประชากร	18
2.2 ประเด็นด้านสุขภาพ.....	19
2.2.1 หน่วยบริการสาธารณสุข.....	19
2.2.2 ทรัพยากรด้านสาธารณสุข	20
2.2.3 ภาวะสุขภาพ ความเจ็บป่วย และการตาย.....	22
2.3 ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน	26
2.3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และการขยายตัว.....	26
2.3.2 รายได้ หนี้สิน ความไม่เสมอภาคของรายได้ การออม และความยากจน	27
2.3.3 ภาวะการมีงานทำ.....	33

2.3.4 ผู้ประกันตน	37
2.4 ประเด็นด้านการศึกษา	38
2.4.1 สถานศึกษา.....	38
2.4.2 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	39
2.4.3 กลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงด้านการศึกษา	40
2.4.4 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	43
2.5 ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....	44
2.5.1 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด	44
2.5.2 ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	46
2.5.3 อุบัติเหตุทางถนน.....	47
2.5.4 การจัดการเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน	47
2.6 ด้านที่อยู่อาศัย	48
ส่วนที่ 3 สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคม.....	50
3.1 ด้านเด็กและเยาวชน.....	50
3.1.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านเด็กและเยาวชน	50
3.1.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	53
3.1.2.1 เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง.....	53
3.1.2.2 แม่วัยรุ่น/ แม่วัยรุ่นเลี้ยงเดี่ยว	55
3.1.2.3 พฤติกรรมเด็กและเยาวชน.....	57
3.1.3 เครือข่าย/ สวัสดิการด้านเด็กและเยาวชน.....	59
3.2 ด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	61
3.2.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	61
3.2.2 ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว	65
3.2.3 สถานการณ์เชิงประเด็น	68
3.2.3.1 สตรีกลุ่มเปราะบาง	68
3.2.3.2 ความเสมอภาคระหว่างเพศ	70

3.2.4 เครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	71
3.3 ด้านผู้สูงอายุ.....	72
3.3.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้สูงอายุ	72
3.3.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	73
3.3.2.1 ผู้สูงอายุ ตึตบ้าน ตึตเตียง ตึตสังคม	73
3.3.2.2 การทำงานของผู้สูงอายุ.....	74
3.3.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ	75
3.4 ด้านคนพิการ.....	78
3.4.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านคนพิการ	78
3.4.2 สถานการณ์เชิงประเด็น	81
3.4.2.1 การศึกษาของคนพิการ	81
3.4.2.2 การทำงานของคนพิการ.....	82
3.4.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านคนพิการ	84
3.5 ด้านกลุ่มคนเปราะบาง	87
3.5.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านกลุ่มคนเปราะบาง.....	87
3.5.2 เครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง.....	88
ส่วนที่ 4 สถานการณ์เชิงประเด็นทางสังคมและสถานการณ์เร่งด่วน (Hot Issues).....	90
4.1 สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์.....	90
4.2 สถานการณ์เชิงประเด็นในระดับพื้นที่.....	91
4.2.1 สถานการณ์กลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน.....	91
4.2.2 ผลการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน	93
4.3 สถานการณ์ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues	94
ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์แนวโน้ม ของสถานการณ์ทางสังคม	97
ส่วนที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	101
6.1 บทสรุป	101
6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	102

6.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติระดับกลุ่มจังหวัด.....	103
ภาคผนวก	106

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 พื้นที่ จำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร	17
ตารางที่ 2 พื้นที่การปกครองจำแนกตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	18
ตารางที่ 3 จำนวนประชากร	19
ตารางที่ 4 หน่วยบริการด้านสาธารณสุข	20
ตารางที่ 5 สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ ต่อ 10,000 ประชากร	21
ตารางที่ 6 สาเหตุการตาย 5 อันดับแรก	22
ตารางที่ 7 สาเหตุผู้ป่วยนอกจิตเวชที่มารับบริการสูงสุด 5 อันดับแรก	23
ตารางที่ 8 อัตราการป่วยเป็นโรคซึมเศร้าต่อจำนวนประชากร	24
ตารางที่ 9 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ	26
ตารางที่ 10 อัตราการขยายหรือหดตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว	27
ตารางที่ 11 ประเภทของหนี้สินจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	29
ตารางที่ 12 ร้อยละของครัวเรือนที่มีการออมเงิน	31
ตารางที่ 13 กำลังแรงงานและผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน	33
ตารางที่ 14 จำนวนผู้ประกันตนมาตรา 33, 39 และ 40	37
ตารางที่ 15 สถานศึกษาในระบบ นอกกระบบ รายสังกัด	38
ตารางที่ 16 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน	39
ตารางที่ 17 จำนวนนักเรียนด้อยโอกาส จำแนกตามประเภทความด้อยโอกาส	41
ตารางที่ 18 จำนวนนักเรียนออกกลางคัน และสาเหตุการออกกลางคัน	42
ตารางที่ 19 การรับแจ้งคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ	44
ตารางที่ 20 การรับแจ้งคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	45
ตารางที่ 21 การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	45
ตารางที่ 22 การรับแจ้งคดีเกี่ยว พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	46
ตารางที่ 23 จำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	46
ตารางที่ 24 จำนวนผู้บาดเจ็บ ทุพพลภาพ และผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน	47
ตารางที่ 25 เรื่องร้องทุกข์ที่ประชาชนแจ้งผ่านช่องทาง 1111	48
ตารางที่ 26 กองทุนสวัสดิการชุมชน	48
ตารางที่ 27 จำนวนบ้านพอเพียงชนบท	49
ตารางที่ 28 ครัวเรือนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง	49
ตารางที่ 29 สภาพองค์กรชุมชน	49

ตารางที่ 30 จำนวนและอัตราเด็กแรกเกิด.....	51
ตารางที่ 31 อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก	52
ตารางที่ 32 จำนวนเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด	53
ตารางที่ 33 จำนวนเด็กและครอบครัวอุปถัมภ์.....	53
ตารางที่ 34 จำนวนเด็กกำพร้า.....	54
ตารางที่ 35 สภาพปัญหาเด็กที่มีการแจ้งเหตุ จำแนกสภาพปัญหา 5 อันดับแรก.....	54
ตารางที่ 36 แม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	57
ตารางที่ 37 จำนวนคดีสอดส่องเด็กและเยาวชน	58
ตารางที่ 38 เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จำแนกตามประเภท	59
ตารางที่ 39 จำนวนเด็กและครอบครัวที่ได้รับเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน	59
ตารางที่ 40 สภาพเด็กและเยาวชนและการขับเคลื่อนกิจกรรม	60
ตารางที่ 41 เด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	61
ตารางที่ 42 ศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็ก.....	61
ตารางที่ 43 สัดส่วนประชากรเพศหญิงต่อประชากรทั้งหมด	62
ตารางที่ 44 ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง ประจำปี 2568	64
ตารางที่ 45 จำนวนผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว.....	66
ตารางที่ 46 ร้อยละผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวแบ่งตามด้านต่างๆ	66
ตารางที่ 47 ช่วงอายุผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว	67
ตารางที่ 48 ประเภทสาเหตุการทำความรุนแรง	67
ตารางที่ 49 จำนวนและสัดส่วนลูกจ้างสตรีที่ถูกเลิกจ้าง	69
ตารางที่ 50 สตรีที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี	71
ตารางที่ 51 เครือข่ายด้านสตรีและสถาบันครอบครัว.....	71
ตารางที่ 52 สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร	72
ตารางที่ 53 ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ.....	73
ตารางที่ 54 การคัดกรองผู้สูงอายุติดสังคม ติดบ้าน ติดเตียง	73
ตารางที่ 55 ผู้มีงานทำและผู้สูงอายุที่ทำงาน	74
ตารางที่ 56 เครือข่ายด้านผู้สูงอายุ.....	76
ตารางที่ 57 โรงเรียนผู้สูงอายุ.....	76
ตารางที่ 58 คนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ	80
ตารางที่ 59 จำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม.....	81
ตารางที่ 60 จำนวนคนพิการที่ได้รับการศึกษาพิเศษ	82
ตารางที่ 61 การรับคนพิการเข้าทำงาน	82

ตารางที่ 62 สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน	83
ตารางที่ 63 เครือข่ายด้านคนพิการ.....	84
ตารางที่ 64 การบริการผู้ดูแลคนพิการ (PA).....	85
ตารางที่ 65 การบริการล่ามภาษามือ	86
ตารางที่ 66 จำนวนผู้รับเงินเบี้ยความพิการ	86
ตารางที่ 67 ผู้ใช้บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง.....	87
ตารางที่ 68 จำนวนผู้แสดงความสามารถ จำแนกประเภท	87
ตารางที่ 69 จำนวนคนขอทาน.....	88
ตารางที่ 70 เครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ Corporate Social Responsibility (CSR)	89
ตารางที่ 71 องค์กรภาคีเครือข่าย.....	89
ตารางที่ 72 สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ รายมิติ.....	91
ตารางที่ 73 กลุ่มเป้าหมายตามฐานข้อมูล MSO Logbook แยกรายมิติ	92
ตารางที่ 74 ข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง.....	93

ภาพที่ 1 สัดส่วนประชากร ปี 2568.....	19
ภาพที่ 2 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์	21
ภาพที่ 3 จำนวนเตียงในสถานพยาบาล	22
ภาพที่ 4 อัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของผู้ป่วยสะสม	24
ภาพที่ 5 ผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย	25
ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว	26
ภาพที่ 7 รายได้และหนี้สินต่อครัวเรือน	28
ภาพที่ 8 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค.....	30
ภาพที่ 9 ดัชนีความไม่เสมอภาคด้านรายจ่าย	30
ภาพที่ 10 จำนวนครัวเรือนยากจน	32
ภาพที่ 11 สัดส่วนประชากรยากจน	32
ภาพที่ 12 จำนวนผู้ว่างงาน	34
ภาพที่ 13 อัตราการว่างงาน.....	35
ภาพที่ 14 จำนวนแรงงานในระบบและนอกระบบ	36
ภาพที่ 15 จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือ	37
ภาพที่ 16 จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ	40
ภาพที่ 17 จำนวนผู้เรียนที่ได้รับรหัส G หรือ ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code).....	43
ภาพที่ 18 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป.....	44
ภาพที่ 19 จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกกลุ่มอายุ	50
ภาพที่ 20 ร้อยละของเด็กที่สูดดีสมส่วน	52
ภาพที่ 21 จำนวนเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์.....	55
ภาพที่ 22 อัตราการคลอดบุตรมีชีวิตของผู้หญิง	56
ภาพที่ 23 ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี.....	56
ภาพที่ 24 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจ.....	58
ภาพที่ 25 จำนวนประชากรเพศหญิงจำแนกกลุ่มอายุ	62
ภาพที่ 26 ครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้าง	63
ภาพที่ 27 ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งด้านต่างๆ.....	65
ภาพที่ 28 อัตราการว่างงานในสตรี	68
ภาพที่ 29 อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย.....	70

ภาพที่ 30 จำนวนผู้สูงอายุ	72
ภาพที่ 31 ผู้สูงอายุที่กู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ.....	74
ภาพที่ 32 ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณี	75
ภาพที่ 33 การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางสังคมในภาวะยากลำบาก	75
ภาพที่ 34 การปรับสภาพที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ	77
ภาพที่ 35 ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ.....	77
ภาพที่ 36 สัดส่วนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียน.....	78
ภาพที่ 37 คนพิการจำแนกตามช่วงอายุ.....	79
ภาพที่ 38 การบริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.....	84
ภาพที่ 39 การให้บริการกายอุปกรณ์สำหรับช่วยคนพิการ.....	85
ภาพที่ 40 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อครัวเรือน	88

1.1 หลักการและเหตุผล

ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มีสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการบูรณาการ โดยกำหนดว่า “ในกรณีที่ภารกิจใดมีความเกี่ยวข้องกันหลายส่วน ราชการหรือเป็นภารกิจที่ใกล้เคียงหรือต่อเนื่องกัน ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องนั้นกำหนดแนวทางปฏิบัติ ราชการ เพื่อให้เกิดการบริหารราชการแบบบูรณาการร่วมกัน โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ” (มาตรา 10 วรรค 1) ในทางปฏิบัติแม้ว่าจะมีความพยายามในการบริหารแบบบูรณาการในภารกิจที่มีความสำคัญหลายเรื่อง แต่ยังเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติในหลายๆ ภารกิจ เป็นผลให้เป็นการ สิ้นเปลืองทรัพยากรเป็นอย่างมาก การปฏิรูประบบงบประมาณประเทศจาก “ระบบงานงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์” สู่ “ระบบงบประมาณเชิงพื้นที่” (Area-Based Budgeting: ABB) ซึ่งเป็นแนวคิดของการทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) โดยมีการฟังเสียงประชาชนในพื้นที่ มีกระบวนการทำแผนพัฒนาจากล่างขึ้นบนตั้งแต่แผนชุมชนจนถึงแผนจังหวัด และให้หน่วยงานทั้งภูมิภาคและท้องถิ่นร่วมกันกลั่นกรอง ทำให้ งบประมาณสามารถใช้ให้ตรงกับปัญหาความต้องการของคนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นทั้ง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้งบประมาณแผ่นดิน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ บริหารจัดการตนเอง การสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาล การควบคุมพฤติกรรมนัการเมืองโดยประชาชน ในพื้นที่และการบูรณาการการทำงานของหน่วย Function และหน่วย Area ที่อยู่ในพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งตามแผน ปฏิรูปกำหนดให้เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย มีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำ รายงานสถานการณ์ทางสังคม พร้อมทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระดับจังหวัด ในฐานะหน่วยงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านสังคม พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิแก่ กลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้รับ บริการด้านสังคมจากหน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้ง ผลักดันให้เกิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อมุ่งสู่สังคมคุณภาพ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย

จึงได้จัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด ประจำปี 2569 ขึ้น โดยการรวบรวมข้อมูลในห้วงปี 2563 ถึง 2568 เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลด้านสังคมในจังหวัด ประกอบด้วยสถิติการให้บริการที่เป็น ปัจจุบัน ท้นต่อสถานการณ์ ครอบคลุมทั้งข้อมูลเชิงกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลเชิงประเด็น ข้อมูลจากระบบ สารสนเทศของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้อมูลด้านสังคมจากหน่วยงานแวดล้อม กระบวนงาน ข้อมูลที่บ่งชี้ถึงสถานการณ์ทางสังคมตัวชี้วัดที่เป็นสากล รวมทั้งสถานการณ์ทางสังคมอื่นๆ ที่

เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะในการป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัด
- 2) เพื่อคาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์ทางสังคมและผลกระทบในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัด
- 3) เพื่อนำประเด็นในพื้นที่และประเด็นเร่งด่วน Hot Issues แจ้งเตือนไปยังกลไกในของพื้นที่ นำไปสู่การเฝ้าระวังภัยทางสังคมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัด
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคมในพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัด

1.3 วิธีการดำเนินงาน

- 1) ร่วมกำหนดรายการข้อมูลในการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม กับกองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ 1 – 11
- 2) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำกรอบแนวทางและวางแผนจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2569 หน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง พม. หน่วยงานระดับกรม/เทียบเท่าภายใต้กระทรวง พม. สสว. 1 – 11 และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานผู้ทำการสำรวจ/จัดเก็บข้อมูลพิจารณารายการข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม คำนิยามหรือคำอธิบาย และประเด็นเชิงลึกด้านการจัดเก็บ
- 3) รวบรวมข้อมูลสถิติทั้งในรูปแบบ Open data และข้อมูลที่ต้องทำหนังสือขอข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามรายการข้อมูลฯ ที่กำหนด
- 4) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการวิเคราะห์และจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2569 เพื่อให้คณะกรรมการวิเคราะห์และรายงานสถานการณ์ทางสังคม พิจารณารูปแบบการนำเสนอรายงานฯ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงรายงานสถานการณ์ทางสังคม ให้มีความน่าเชื่อถือ
- 5) มีการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ประจำปี 2569 เพื่อชี้แจงแนวทางการจัดทำรายงานฯ พร้อมมีหนังสือแจ้งเวียนเพื่อนำส่งข้อมูลเพื่อดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคม ระดับจังหวัด
- 6) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัด
- 7) นำเสนอรายงานฯ ให้สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ 1 – 11 เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำรายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับกลุ่มจังหวัดและขับเคลื่อนโครงการระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด รวมถึง

นำเสนอรายงานฯ ให้กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อนำข้อมูลไปประมวลผลภาพรวมรายงานสถานการณ์ทางสังคม ระดับประเทศ

- 8) นำเสนอรายงานสถานการณ์ทางสังคม เพื่อผู้ว่าราชการจังหวัด/คณะกรรมการจังหวัด เช่น คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) หรือ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (กสจ.) รับรองหรือรับทราบ
- 9) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ต่อส่วนราชการระดับจังหวัด อปท. และ เครือข่าย เพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำรายงานฯ/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ พร้อมทั้งเผยแพร่ผ่านช่องทางต่างๆ ให้ประชาชนได้สามารถศึกษาข้อมูลได้

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) มีข้อมูลสถานการณ์ทางสังคมระดับพื้นที่ ที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม
- 2) หน่วยงานระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดสามารถนำข้อมูลในพื้นที่ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการในการคุ้มครองป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมในระดับพื้นที่และหน่วยงานระดับกระทรวงสามารถนำข้อมูลในภาพรวมไปใช้ประโยชน์วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาทางสังคมที่สำคัญ และกำหนดนโยบายแผนงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมภาพรวมต่อไป

ส่วนที่ 2

ข้อมูลพื้นฐาน

2.1 ประเด็นด้านพื้นที่และประชากร

2.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

" เหนือสุดยอดในสยาม ชายแดนสามแผ่นดิน ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา ล้ำค่าพระธาตุดอยตุง "

จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่บริเวณเหนือสุดของประเทศไทย เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ชายแดนที่สำคัญ ในภูมิภาคภาคเหนือตอนบน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 11,678 ตารางกิโลเมตร โดยทิศเหนือและทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีพรมแดนธรรมชาติสำคัญอย่างทิวเขาแดนลาว ทิวเขาหลวงพระบาง และแม่น้ำโขงเป็นแนวแบ่งเขตแดน ส่วนทิศใต้และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์นี้ ส่งผลให้เชียงรายเป็นประตูเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรมสู่กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงและจีนตอนใต้ ปี พ.ศ. 2568 จังหวัดเชียงรายมีประชากรจำนวน 1,296,232 คน จำนวนครัวเรือน 280,977 ครัวเรือน และความหนาแน่นของประชากร 111.0 ตร.กม./คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พื้นที่ จำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร

จังหวัด	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร	ความหนาแน่นของประชากร*	จำนวนครัวเรือน**
เชียงราย	11,678	1,296,232	111.0	280,977

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2568)

*ความหนาแน่นของประชากร (ตร.กม./คน) <https://stat.bora.dopa.go.th>

**ข้อมูลของกรมการพัฒนาชุมชน (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2568) <https://smartbmn.cdd.go.th>

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

สภาพทางกายภาพของจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูมิประเทศแบบภูเขาสูงสลับซับซ้อนทอดตัวยาวในแนวเหนือ-ใต้ สลับกับที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์ เช่น ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำสาย ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ส่งผลให้โครงสร้างสภาพภูมิอากาศของจังหวัดมีความหลากหลาย โดยทั่วไปมีภูมิอากาศแบบสะวันนา (Aw) แต่อยู่ในเขตพื้นที่สูงและละติจูดตอนเหนือ ทำให้มีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นสบายเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวที่จะมีอากาศหนาวจัดบนพื้นที่ยอดดอยสูง ส่วนในฤดูฝนจะได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุหมุนเขตร้อน ทำให้มีปริมาณน้ำฝนชุกในพื้นที่ย่านน้ำ

2.1.3 พื้นที่การปกครอง

ในเชิงบริหารและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จังหวัดเชียงรายมีรูปแบบโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครอบคลุมและหลากหลาย เพื่อขับเคลื่อนงานบริการสาธารณะและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ รวมทั้งสิ้น 144 แห่ง ซึ่งแบ่งโครงสร้างอัตราส่วนตามภารกิจและการดูแลพื้นที่ในระดับเมืองและชุมชนชนบท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พื้นที่การปกครองจำแนกตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน (แห่ง)
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1
เทศบาลนคร	1
เทศบาลเมือง	-
เทศบาลตำบล	77
องค์การบริหารส่วนตำบล	65
รวมทั้งหมด	144

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (31 ธันวาคม 2568)

<https://nlc.dla.go.th/public/orgInfo02.do>

2.1.4 โครงสร้างประชากร

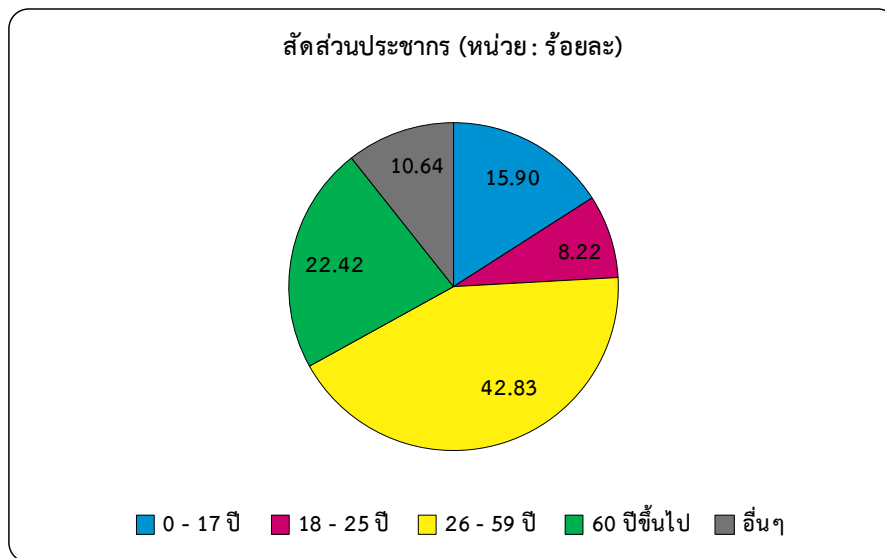
จากจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,296,232 คน (ชาย 627,510 คน และหญิง 668,727 คน) เมื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึกตามโครงสร้างอายุประชากร พบว่าจังหวัดเชียงรายมีประชากรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 26–59 ปี) สูงถึง 555,123 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.83 ของประชากรทั้งหมด ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนสูงถึง 290,626 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.42 ซึ่งสะท้อนภาพชัดเจนว่าจังหวัดได้ก้าวเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Complete Aged Society) เรียบร้อยแล้ว ในส่วนของวัยเด็กและเยาวชน (อายุ 0–17 ปี) มีจำนวน 206,065 คน (ร้อยละ 15.90) กลุ่มช่วงอายุ 18–25 ปี มีจำนวน 106,517 คน (ร้อยละ 8.22) และอื่นๆ มีจำนวน 137,901 คน (ร้อยละ 10.64) โดยข้อมูลการจำแนกตามเพศและช่วงวัยอย่างละเอียดถูกจัดหมวดหมู่ไว้ใน รายละเอียดในตารางที่ 3 และภาพที่ 1

ตารางที่ 3 จำนวนประชากร

จำนวนประชากร (คน)	0 - 17 ปี	18 - 25 ปี	26 - 59 ปี	60 ปีขึ้นไป	อื่นๆ*
ชาย	106,113	53,311	272,226	131,117	64,743
หญิง	99,952	53,206	282,897	159,509	73,158
รวมทั้งหมด	206,065	106,517	555,123	290,626	137,901

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (31 ธันวาคม 2568) <https://stat.bora.dopa.go.th>

*อื่นๆ (รวมजनकृति/ทะเบียนบ้านกลาง/มิใช่สัญชาติไทย/อยู่ระหว่างย้าย)

ภาพที่ 1 สัดส่วนประชากร ปี 2568

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

*อื่นๆ (รวมजनकृति/ทะเบียนบ้านกลาง/มิใช่สัญชาติไทย/อยู่ระหว่างย้าย)

2.2 ประเด็นด้านสุขภาพ

2.2.1 หน่วยบริการสาธารณสุข

ระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขของจังหวัดเชียงราย มีการจัดตั้งและกระจายตัวเครือข่ายสถานพยาบาลอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับโครงสร้างผู้ป่วยทั้งในระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ โดยมีฐานบริการที่ใหญ่ที่สุดคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จำนวน 69 แห่ง ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพในระดับฐานรากอย่างใกล้ชิด ทำงานประสานงานส่งต่อร่วมกับโรงพยาบาลชุมชนในระดับอำเภออีก 16 แห่ง และมีโรงพยาบาลศูนย์บริการตติยภูมิขั้นสูงรวมถึงโรงพยาบาลเฉพาะเครือข่ายในเขตเมืองคอยรองรับเคสรักษาที่มีความซับซ้อนสูง ดังรายละเอียดจำนวนโครงสร้างหน่วยบริการสาธารณสุข ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 หน่วยบริการด้านสาธารณสุข

หน่วยบริการสาธารณสุข	จำนวน (แห่ง)
โรงพยาบาลชุมชน	16
รพท.	1
รพศ.	1
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)	69

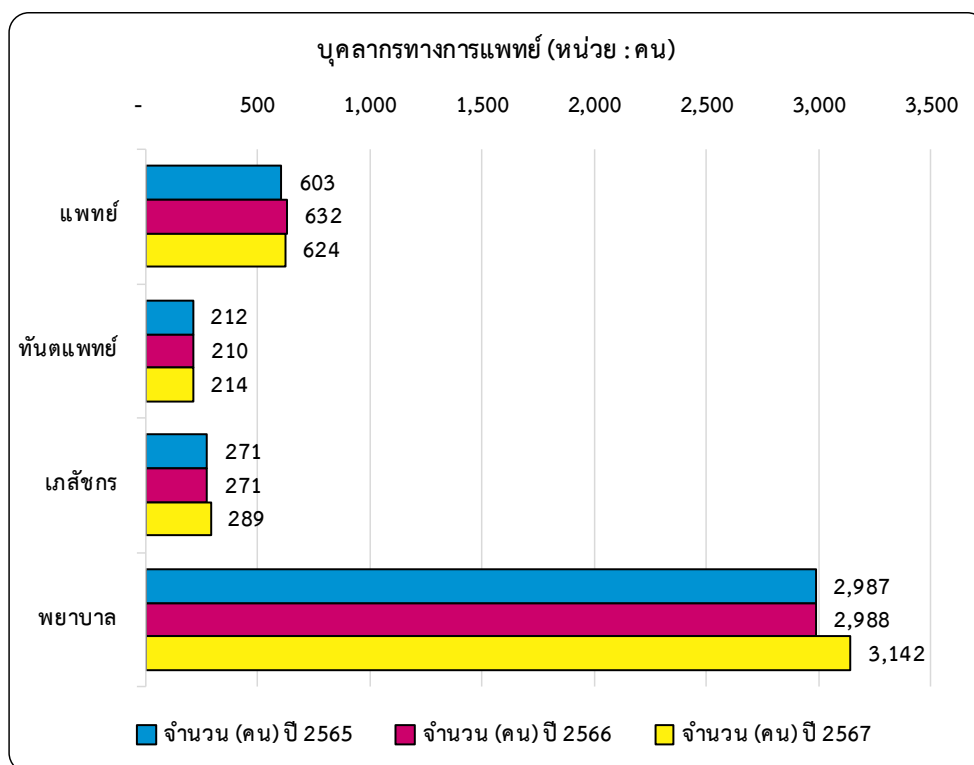
ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2567)

*หมายเหตุ : จังหวัดไม่มีข้อมูล เนื่องจากได้ถ่ายโอนภารกิจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทุกแห่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรียบร้อยแล้ว

2.2.2 ทรัพยากรด้านสาธารณสุข

(1) บุคลากรทางการแพทย์

เมื่อนำอัตรากำลังของผู้ปฏิบัติงานจริงมาวิเคราะห์ในมิติ "สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากร 10,000 คน" (คำนวณบนฐานประชากรจังหวัดเชียงราย 1,296,232 คน) จะช่วยสะท้อนความทั่วถึงและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ของประชาชนได้อย่างชัดเจน โดยสถานการณ์สัดส่วนกำลังคนแยกตามสาขาวิชาชีพหลัก จากข้อมูลพบว่า กลุ่มพยาบาล มีสัดส่วนการกระจายตัวสูงที่สุดในระบบ โดยมีอัตราส่วนพยาบาลอยู่ที่ 27.01 ต่อประชากร 10,000 คน (สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ) เพื่อรองรับการดูแลผู้ป่วยและงานบริการในระดับชุมชน ถัดมาคือ กลุ่มแพทย์ มีสัดส่วนอยู่ที่ 5.36 ต่อประชากร 10,000 คน (หรือเทียบเท่าสัดส่วนภาระงานจริงคือ แพทย์ 1 คน ต้องดูแลประชากรประมาณ 1,865 คน) ซึ่งถือเป็นระดับการบริหารจัดการที่ยังคงตั้งตัวภายใต้บริบทพื้นที่ที่มีความซับซ้อน ขณะที่ เภสัชกร มีสัดส่วนอยู่ที่ 2.48 ต่อประชากร 10,000 คน และกลุ่มที่พบวิกฤตสัดส่วนความขาดแคลนสะสมสูงที่สุดเมื่อเทียบกับประชากรคือ ทันตแพทย์ ซึ่งมีสัดส่วนการกระจายตัวเพียง 1.84 ต่อประชากร 10,000 คน เท่านั้น (หรือเทียบเท่าสัดส่วนภาระงานคือ ทันตแพทย์ 1 คน ต้องรับภาระดูแลประชากรสูงถึงประมาณ 5,423 คน) ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าระบบสาธารณสุขของจังหวัดเชียงราย ยังคงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างกลไกการดึงดูด การจัดสรร และ การคงอยู่ของบุคลากรทางการแพทย์ โดยเฉพาะในกลุ่มแพทย์และทันตแพทย์ เพื่อลดภาวะภาระงานที่ล้นมือและเพิ่มคุณภาพการบริการแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม ดังรายละเอียดในภาพที่ 2 และตารางที่ 5

ภาพที่ 2 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และแผนงาน (ปีงบประมาณ 2567)

ตารางที่ 5 สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ ต่อ 10,000 ประชากร

สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ ต่อ 10,000 ประชากร	จำนวน (คน)
แพทย์ ต่อประชากร	5.36
ทันตแพทย์ ต่อประชากร	1.84
เภสัชกร ต่อประชากร	2.48
พยาบาล ต่อประชากร	27.01

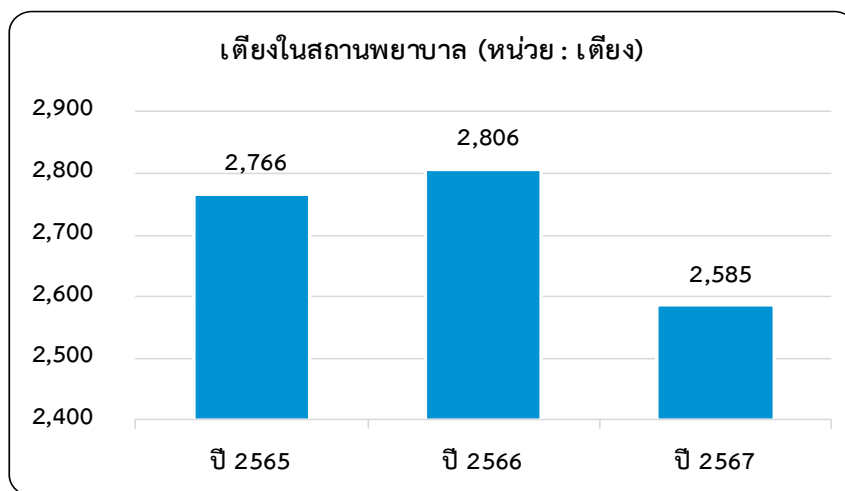
ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และแผนงาน (2567)

*จำนวนพยาบาล หมายถึง จำนวนพยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิครวมกัน

(2) เติบโตในสถานพยาบาล

ความสามารถในการรองรับผู้ป่วยค้างคืน (In-patients) ถือเป็นดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางสาธารณสุขที่สำคัญ จากการรวบรวมสถิติจำนวนเตียงรวมในสถานพยาบาลของรัฐทุกระดับในจังหวัดเชียงราย ย้อนหลัง 3 ปี (ปีงบประมาณ 2565-2567) พบโครงสร้างการเติบโตและการปรับตัวดังรายละเอียดในภาพที่ 3 การลดลงของจำนวนเตียงในปีล่าสุดมิใช่การลดศักยภาพการรักษา แต่เกิดจากยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเตียงตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ "วันนอนเฉลี่ยของผู้ป่วย" (Length of Stay) และการขยายระบบการดูแลผู้ป่วยที่บ้านผ่านโรงพยาบาลเสมือนจริง (Virtual

Hospital / Home Ward) ตลอดจนการลดความแออัดโดยเน้นการส่งกลับ (Step Down) ไปยังโรงพยาบาลชุมชนและ รพ.สต. ส่งผลให้การจัดสรรเตียงระดับตติยภูมิมีความกระชับและมุ่งเน้นเฉพาะผู้ป่วยวิกฤตที่จำเป็นอย่างแท้จริง ดังรายละเอียดในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 จำนวนเตียงในสถานพยาบาล

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (ปีงบประมาณ 2567)

2.2.3 ภาวะสุขภาพ ความเจ็บป่วย และการตาย

(1) สาเหตุการตาย 5 อันดับแรก

จากข้อมูลพบว่าสาเหตุการเสียชีวิตของประชากรจังหวัดเชียงราย ล่าสุดในปีงบประมาณ 2568 รูปแบบการเสียชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนผ่านจากโรคติดต่อ มาสู่กลุ่ม "โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง" (NCDs) และความเสื่อมตามวัยอย่างสมบูรณ์ โดยสาเหตุการตาย 5 อันดับแรก มีรายละเอียดและแนวโน้มที่ต้องเฝ้าระวัง ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สาเหตุการตาย 5 อันดับแรก

อันดับ	สาเหตุการตาย	แนวโน้มและอัตราเสี่ยง
อันดับที่ 1	โรคมะเร็งทุกชนิด (รวมทุกอวัยวะ)	สูงขึ้นต่อเนื่อง (ปัจจัยเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม)
อันดับที่ 2	โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke)	สูงขึ้นตามสัดส่วนการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
อันดับที่ 3	โรคหัวใจขาดเลือดและหัวใจล้มเหลว	คงตัว (สัมพันธ์กับโรคเรื้อรัง NCDs)
อันดับที่ 4	โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) และปอดอักเสบ	สูงขึ้นในช่วงฤดูหนาวและฝุ่นละอองมลพิษ
อันดับที่ 5	อุบัติเหตุจากการจราจรทางบก	สูงเป็นฤดูกาล (เน้นหนักกลุ่มผู้ใช้รถจักรยานยนต์)

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลด้านสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย (ปีงบประมาณ 2568)

(2) สาเหตุผู้ป่วยนอกจิตเวชที่มารับบริการสูงสุด 5 อันดับ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาวะหลังการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ส่งผลให้มิติด้านสุขภาพจิตของประชากรจังหวัดเชียงราย มีความเปราะบางมากขึ้น จากสถิติรายงานผู้ป่วยนอกที่เข้ารับการรักษาในแผนกจิตเวช (ทั้งโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย และโรงพยาบาลชุมชน เครือข่าย) ประจำปีงบประมาณ 2568 พบกลุ่มโรคและปัญหาทางจิตเวชที่มาสืบเนื่องรักษาสูงสุด 5 อันดับแรก ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สาเหตุผู้ป่วยนอกจิตเวชที่มารับบริการสูงสุด 5 อันดับแรก

อันดับ	กลุ่มโรคทางจิตเวช (ICD-10 หมวด F)	ลักษณะการรับบริการในพื้นที่
อันดับที่ 1	โรคจิตเภท (Schizophrenia)	เคสระยะยาว ติดตามรักษาต่อเนื่องในโรงพยาบาลชุมชน
อันดับที่ 2	โรคความวิตกกังวล (Anxiety Disorders)	เคสรายใหม่สูงในกลุ่มวัยทำงานและนักศึกษา
อันดับที่ 3	โรคซึมเศร้า (Depressive Disorders)	พบมากในกลุ่มผู้สูงอายุโดดเดี่ยว และวัยรุ่น สะสมความเครียด
อันดับที่ 4	จิตเวชจากการใช้สารเสพติด/แอลกอฮอล์	เคสฉุกเฉินก้าวร้าวและเคสบำบัดสารเสพติด แนวชายแดน
อันดับที่ 5	โรคอารมณ์สองขั้ว (Bipolar Disorder)	เคสติดตามอาการเพื่อควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม

ที่มา : ข้อมูลระบบ HDC สาขาสภาพจิตและจิตเวช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย
(ปีงบประมาณ 2568)

(3) อัตราการป่วยเป็นโรคซึมเศร้าต่อจำนวนประชากรทั้งหมด

สถานการณ์ทางระบาดวิทยาของโรคซึมเศร้า (Depressive Disorders) ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ถือเป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพจิตที่สำคัญและต้องได้รับการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด จากข้อมูลประจำปีงบประมาณ 2568 พบว่าแนวโน้มการเข้าสู่ระบบบริการเพื่อรักษาโรคซึมเศร้าของประชาชนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลตารางที่ 8 พบว่า จังหวัดเชียงรายมีฐานจำนวนผู้ป่วยสะสมก่อนปี 2568 อยู่ที่ 31,081 คน และเมื่อเข้าสู่ปีงบประมาณ 2568 มีการตรวจพบและคัดกรองพบผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้นอีกจำนวน 1,975 คน ส่งผลให้มียอดรวมทั้งผู้ป่วยเก่าและผู้ป่วยรายใหม่ที่ได้รับการดูแลรักษาในระบบทั้งสิ้น 33,056 คน ทั้งนี้ เมื่อนำจำนวนผู้ป่วยรายใหม่มาคำนวณเปรียบเทียบกับมิติทางประชากร พบว่าจังหวัดเชียงรายมีอัตราผู้ป่วยรายใหม่สูงถึง 175.19 ต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอุบัติการณ์ของโรคที่ยังคงสูงและจำเป็นต้องขับเคลื่อนมาตรการเชิงรุกอย่างเข้มข้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 อัตราการป่วยเป็นโรคซึมเศร้าต่อจำนวนประชากร

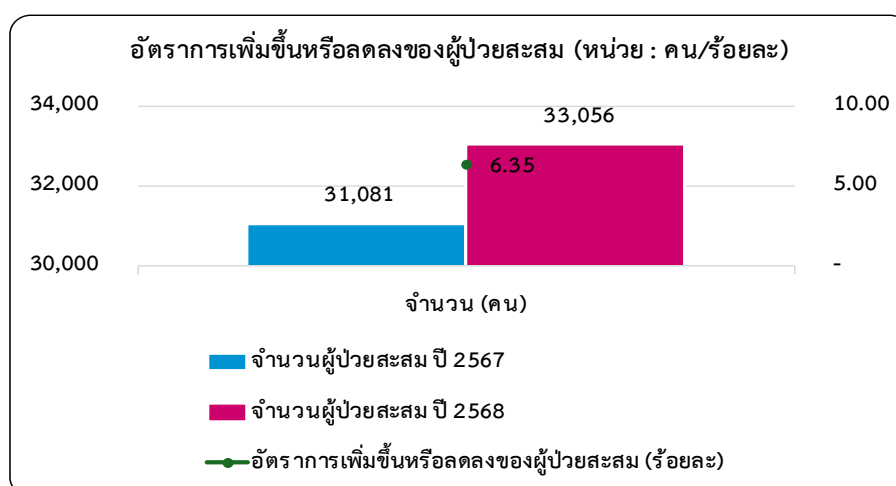
จังหวัด	ผู้ป่วยสะสมก่อนปี 2568	รวมผู้ป่วยเก่าและใหม่ทั้งหมด	อัตราป่วยรายใหม่*
เชียงราย	31,081	33,056	175.19
	ผู้ป่วยรายใหม่ในปี 2568		
	1,975		

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

(ปีงบประมาณ 2568) <https://hdc.moph.go.th/center/public/main>

*อัตราป่วยเป็นโรคซึมเศรียรายใหม่ ต่อประชากร 100,000 คน

เพื่อให้เห็นทิศทางและอัตราการเจริญเติบโตของผู้ป่วยในระบบได้อย่างชัดเจน เมื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงสถิติย้อนหลังระหว่างปีงบประมาณ 2567 และปีงบประมาณ 2568 จะพบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในลักษณะแผนภูมิแท่งเปรียบเทียบ ดังแสดงในภาพที่ 4 พบว่าแผนภูมิแสดงให้เห็นโครงสร้างสถิติการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ป่วยอย่างเด่นชัด โดยในปีงบประมาณ 2567 มีจำนวนผู้ป่วยสะสมอยู่ที่ 31,081 คน และได้ขยับตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็น 33,056 คน ในปีงบประมาณ 2568 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยสะสมคิดเป็นร้อยละ 6.35 การเพิ่มขึ้นสามารถวิเคราะห์จำแนกออกได้เป็น 2 แง่มุมหลัก ด้านหนึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพเชิงรุกของระบบสาธารณสุขมูลฐานและเครือข่าย อสม. ในพื้นที่ ที่สามารถขับเคลื่อนการคัดกรองค้นหาผู้ป่วยในชุมชน ให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาทางจิตเวชได้เร็วและครอบคลุมยิ่งขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นสัญญาณเตือนทางสังคมที่บ่งชี้ว่า ประชากรในพื้นที่กำลังเผชิญกับปัจจัยกดดันด้านภาวะเครียดและปัญหาสุขภาพจิตที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นโจทย์สำคัญในการจัดสรรทรัพยากรทางการแพทย์เพื่อรองรับระบบบริการระยะยาวต่อไป ดังรายละเอียดในภาพที่ 4

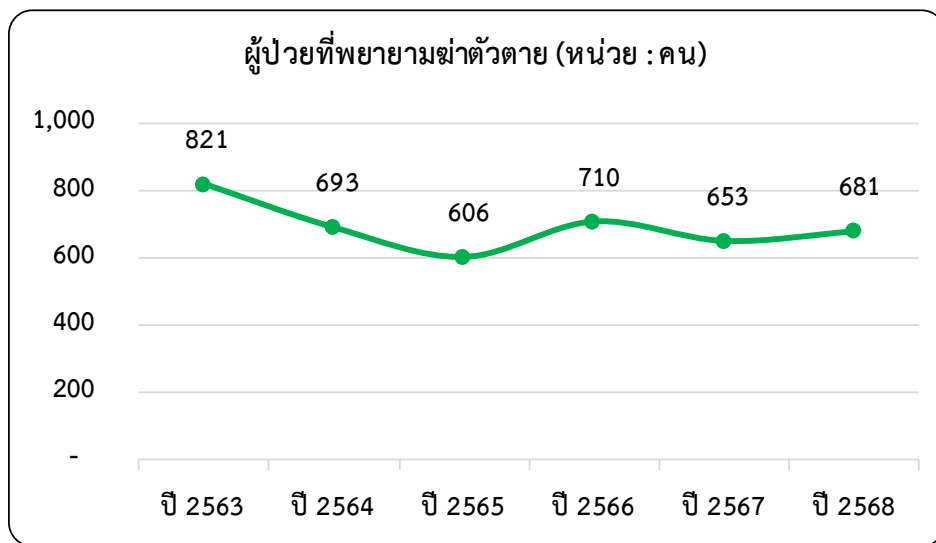
ภาพที่ 4 อัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของผู้ป่วยสะสม

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

(ปีงบประมาณ 2568) <https://hdc.moph.go.th/center/public/main>

(4) ผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย

สถานการณ์และแนวโน้มของประชากรที่มีพฤติกรรมพยายามทำร้ายตนเองหรือพยายามฆ่าตัวตาย (Suicide Attempt) ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ย้อนหลัง 6 ปี (ปี 2563–2568) พบว่า ในปี 2563 จังหวัดเชียงราย มีรายงานจำนวนผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตายสูงที่สุดในรอบ 6 ปี โดยมีจำนวนถึง 821 คน ก่อนที่จะเริ่มมีแนวโน้มทยอยปรับตัวลดลงในปี 2564 อยู่ที่ 693 คน และลดลงต่อเนื่องจนสู่จุดต่ำสุดในปี 2565 ที่จำนวน 606 คน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นมา สถิติผู้ป่วยกลุ่มนี้กลับมาผันผวนและมีแนวโน้มขยับตัวสูงขึ้นอีกครั้ง โดยเพิ่มขึ้นเป็น 710 คน ในปี 2566 และลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 653 คน ในปี 2567 จนกระทั่งล่าสุดในปี 2568 ตัวเลขผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตายพุ่งสูงขึ้นกลับมาอยู่ที่ 681 คน ดังรายละเอียดในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย

ที่มา : ระบบ Health KPI สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2568)

<https://hdc.moph.go.th/center/public/main>

(5) การฆ่าตัวตายสำเร็จ

ข้อมูลสถิติอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ (Suicide Rate) ของประชากรจังหวัดเชียงราย ย้อนหลัง 4 ปี (ปี 2565–2568) แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของสถานการณ์ที่แม้จะมีการปรับตัวขึ้นในเชิงปริมาณ แต่ยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญที่เกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานทางยุทธศาสตร์สาธารณสุข เกณฑ์เป้าหมายตาม KPI ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดไว้ว่าต้อง "ไม่เกิน 8.00 คน ต่อประชากร 100,000 คน" จะพบว่า อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของจังหวัดเชียงรายในทุกปีรวมถึงปีล่าสุด (12.55 คน) ยังคงสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายมาตรฐานอย่างเด่นชัด ดังรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ

ปี	ผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ (คน)	อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ*	เกณฑ์เป้าหมาย**
ปี 2565	170	14.56	ไม่เกิน 8.00 คน
ปี 2566	163	13.96	ไม่เกิน 8.00 คน
ปี 2567	162	13.89	ไม่เกิน 8.00 คน
ปี 2568	146	12.55	ไม่เกิน 8.00 คน

ที่มา : กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข (2567)

*อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ ต่อประชากร 100,000 คน

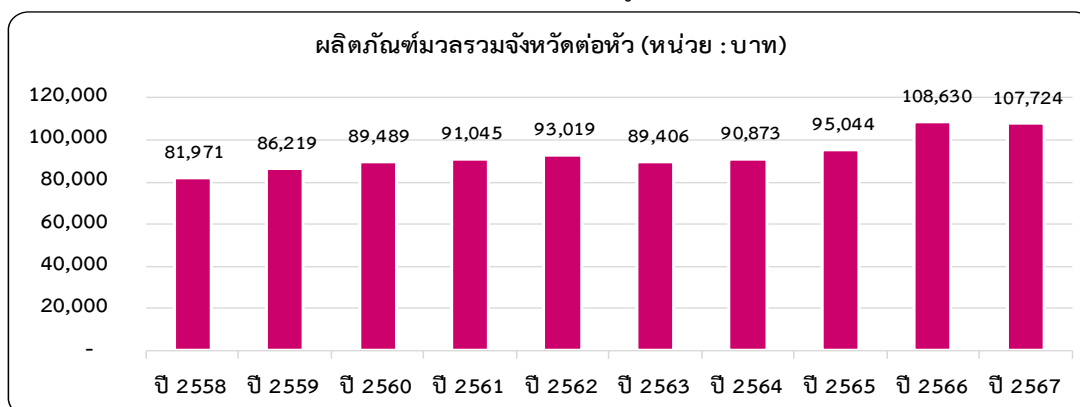
**เกณฑ์เป้าหมายตาม KPI สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

2.3 ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน

2.3.1 ผลกระทบมวลรวมจังหวัด และการขยายตัว

โครงสร้างและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย พิจารณาด้านดัชนีชี้วัดผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ระดับรายได้เฉลี่ยและการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ โดยจากการรวบรวมข้อมูลสถิติตั้งแต่ปี 2558 ถึงปี 2567 พบว่าภาพรวมเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย มีลักษณะการเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไปและผันผวนตามปัจจัยสถานการณ์โลก

จากภาพที่แสดงในภาพที่ 6 พัฒนาการของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัวของเชียงราย เริ่มต้นในปี 2558 อยู่ที่ 81,971 บาท และมีทิศทางเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจนแตะระดับ 93,019 บาท ในปี 2562 อย่างไรก็ตาม ในปี 2563 เศรษฐกิจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและมาตรการควบคุมโรคอุบัติใหม่ ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวหดตัวลงมาอยู่ที่ 89,406 บาท ก่อนจะเริ่มฟื้นตัวขึ้นในลักษณะรูปตัววี (V-Shaped Recovery) ในปี 2564 ที่จำนวน 90,873 บาท และขยายตัวอย่างก้าวกระโดดในปี 2565 อยู่ที่ 95,044 บาท จนกระทั่งสามารถเติบโตขึ้นสู่จุดสูงสุดในปี 2566 ที่ระดับ 108,630 บาท ซึ่งเป็นผลมาจากการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนอย่างเต็มรูปแบบ

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567)

<https://www.nesdc.go.th/info/gross-regional-and-provincial-product/>

แม้ว่าในระยะยาวเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายจะมีแนวโน้มฟื้นตัวและเติบโตขึ้นอย่างเด่นชัด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการวิเคราะห์เจาะลึกสถานะเศรษฐกิจในช่วงปีล่าสุด (เปรียบเทียบกับปี 2566 และ ปี 2567) จะพบสัญญาณการชะลอตัวทางเศรษฐกิจในระยะสั้น การหดตัวลงเล็กน้อยร้อยละ 0.83 ในปี 2567 นี้ สะท้อนถึงภาวะความผันผวนของกำลังซื้อภายในจังหวัด ปัญหาหนี้สินครัวเรือนสะสม ตลอดจนความยืดหยุ่นของสถานะเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกและการค้าข้ามพรมแดนในฐานะเมืองชายแดน ซึ่งปรากฏรายละเอียดและอัตราส่วนการเปลี่ยนแปลง ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 อัตราการขยายหรือหดตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว

จังหวัด	GPP ปี 2566	GPP ปี 2567	การขยายหรือหดตัว*
เชียงราย	108,630	107,724	- 0.83

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567)

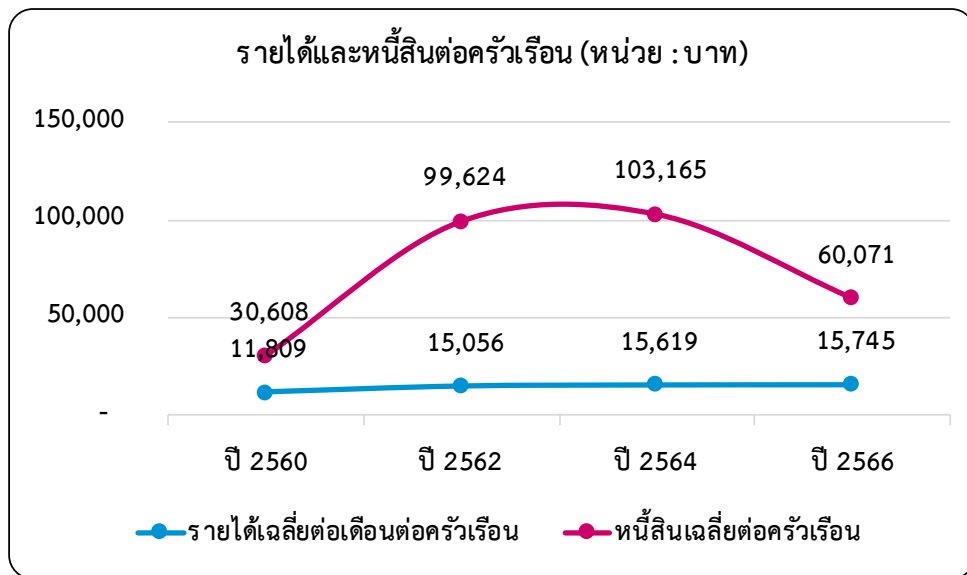
<https://www.nesdc.go.th/info/gross-regional-and-provincial-product/>

*อัตราการขยายหรือหดตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (หน่วย : ร้อยละ)

2.3.2 รายได้ หนี้สิน ความไม่เสมอภาคของรายได้ การออม และความยากจน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2560 ครัวเรือนในจังหวัดเชียงรายมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 11,809 บาทต่อเดือน จากนั้นปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นเป็น 15,056 บาทต่อเดือน และเพิ่มขึ้นเป็น 15,619 บาทต่อเดือนในปี พ.ศ. 2564 จนกระทั่งปีล่าสุด พ.ศ. 2566 รายได้เฉลี่ยขยับขึ้นมาอยู่ที่ 15,745 บาทต่อเดือน สะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจภาคครัวเรือนในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน เมื่อพิจารณาด้านภาระหนี้สิน พบว่ามีความผันผวนอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี พ.ศ. 2560 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 30,608 บาท ก่อนจะพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดในปี พ.ศ. 2562 มาอยู่ที่ 99,624 บาท และแตะระดับสูงสุดในปี พ.ศ. 2564 ที่จำนวน 103,165 บาท อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2566 สถานะหนี้สินภาคครัวเรือนปรับตัวลดลงอย่างนัยสำคัญ โดยลดลงมาอยู่ที่ 60,071 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเป็นสัญญาณบวกในการลดภาระทางการเงินของประชากรในพื้นที่

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ (Debt-to-Income Ratio) พบว่าในปี พ.ศ. 2564 ครัวเรือนมีสัดส่วนหนี้สินสูงถึงประมาณ 6.6 เท่าของรายได้ต่อเดือน แต่ในปี พ.ศ. 2566 สถานการณ์เริ่มคลี่คลายลง โดยสัดส่วนหนี้สินลดลงมาเหลือประมาณ 3.8 เท่าของรายได้ต่อเดือน ซึ่งช่วยเพิ่มสภาพคล่องและความสามารถในการใช้จ่ายและการออมของภาคครัวเรือนให้ดียิ่งขึ้น ดังรายละเอียดในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 รายได้และหนี้สินต่อครัวเรือน

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/qC

(2) หนี้สินและประเภทของหนี้สิน

ครัวเรือนในจังหวัดเชียงรายมีหนี้สินทั้งสิ้นเฉลี่ย 60,071 บาทต่อครัวเรือน โดยเมื่อจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมสามารถสรุปสถานการณ์โดยย่อได้ดังนี้ หนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการอยู่อาศัยยังคงเป็นภาระหลัก หนี้สินที่มีมูลค่าสูงที่สุดคือ หนี้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน จำนวน 22,644 บาท ตามมาด้วยหนี้เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดิน จำนวน 11,288 บาท สะท้อนถึงความจำเป็นในการแบกรับค่าครองชีพและการสร้างความมั่นคงด้านสินทรัพย์ถาวรของประชากร หนี้เพื่อการลงทุนประกอบอาชีพมีสัดส่วนที่มียุทธศาสตร์ครัวเรือนมีหนี้เพื่อใช้ทำการเกษตรสูงถึง 20,643 บาท ซึ่งสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายที่มีฐานเศรษฐกิจหลักพึ่งพาภาคเกษตรกรรม ขณะที่หนี้เพื่อใช้ทำธุรกิจที่มีใช้การเกษตรอีกจำนวน 3,005 บาท หนี้สินทางการศึกษาและอื่น ๆ ครัวเรือนมีการกู้ยืมหนี้เพื่อใช้ในการศึกษาจำนวน 2,380 บาท และมีหนี้สินอื่น ๆ อีกเพียง 111 บาท

โครงสร้างหนี้สินภาคครัวเรือนของจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้จ่ายหมุนเวียนเพื่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ควบคู่ไปกับการกู้ยืมเพื่อเป็นทุนรอนในการผลิตทางการเกษตร ซึ่งจัดเป็นลักษณะหนี้สินที่มีทั้งส่วนที่ใช้เพื่อการบริโภคและส่วนที่สร้างรายได้กลับคืนสู่ครัวเรือน ดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ประเภทของหนี้สินจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

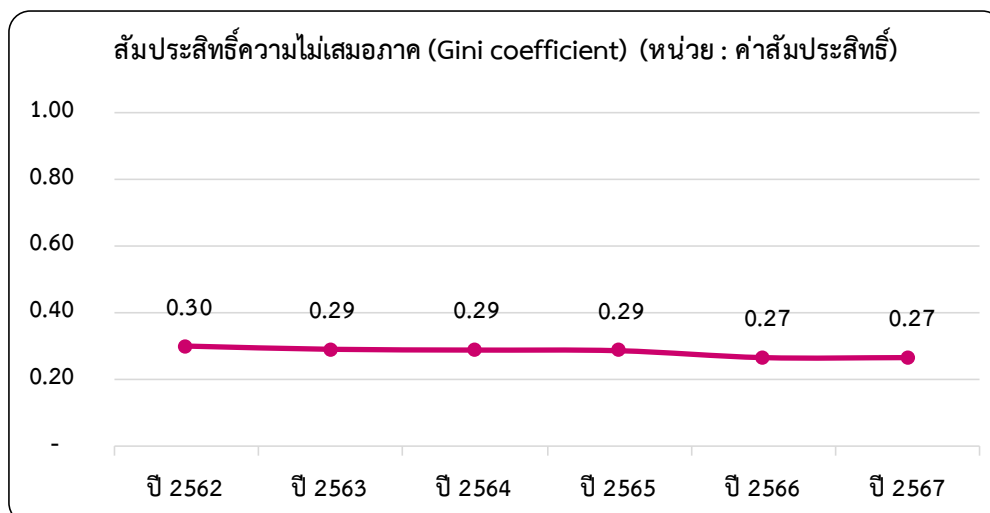
ประเภทของหนี้สิน	บาท
เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน	22,644
เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร	3,005
เพื่อใช้ในการเกษตร	20,643
เพื่อใช้ในการศึกษา	2,380
เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดิน	11,288
หนี้สินอื่นๆ	111
หนี้สินทั้งสิ้น	60,071

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/qC

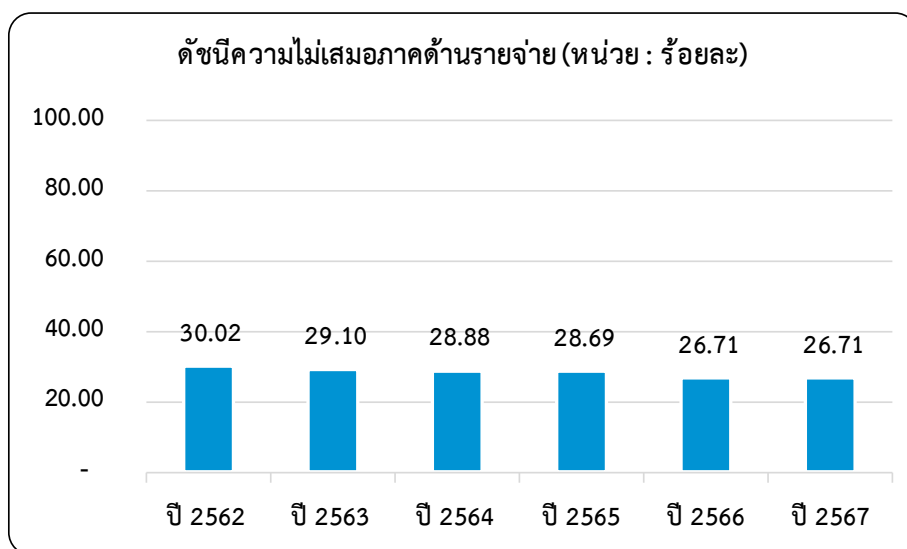
(3) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของจังหวัดเชียงรายที่มีทิศทางดีขึ้นตามลำดับ แนวโน้มความเหลื่อมล้ำลดลงต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2562 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของจังหวัดเชียงรายเริ่มต้นที่ระดับ 0.30 จากนั้นสถานการณ์เริ่มคลี่คลายลง โดยค่าสัมประสิทธิ์ทรงตัวอยู่ที่ระดับ 0.29 ติดต่อกัน 3 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2563, พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 สถานการณ์ล่าสุดดีขึ้นอย่างเด่นชัดในปี พ.ศ. 2566 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคปรับตัวลดลงมาอยู่ที่ระดับ 0.27 และยังคงรักษาระดับความเท่าเทียมนี้ไว้ได้ต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2567 ที่ระดับ 0.27 เช่นเดียวกัน ภาพรวมในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562 - 2567) จังหวัดเชียงรายสามารถลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการที่ค่า Gini Coefficient ปรับตัวลดลงจาก 0.30 มาอยู่ที่ 0.27 นั้น แสดงให้เห็นว่าการกระจายรายจ่ายและการเข้าถึงการอุปโภคบริโภคพื้นฐานของประชากรในพื้นที่มีความเสมอภาค ทัวถึง และมีความเท่าเทียมกันมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังรายละเอียดในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค
 ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567)
 หมายเหตุ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ

ดัชนีความเหลื่อมล้ำลดลงตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2562 ดัชนีความไม่เสมอภาคด้านรายจ่ายของจังหวัด
 เชียงรายอยู่ที่ร้อยละ 30.02 จากนั้นปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2563 (ร้อยละ 29.10) ปี พ.ศ. 2564
 (ร้อยละ 28.88) และปี พ.ศ. 2565 (ร้อยละ 28.69) สถานการณ์ล่าสุดทรงตัวในระดับต่ำลง: ในปี พ.ศ. 2566
 ดัชนีความไม่เสมอภาคปรับตัวลดลงอย่างเห็นได้ชัดมาอยู่ที่ร้อยละ 26.71 และยังคงทรงตัวอยู่ในระดับเดิมที่
 ร้อยละ 26.71 ในปี พ.ศ. 2567 ในภาพรวมในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562 - 2567) จังหวัดเชียงราย
 มีสถานะความเหลื่อมล้ำด้านการใช้จ่ายที่พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน การที่ดัชนีความไม่เสมอภาค
 ปรับตัวลดลงจากร้อยละ 30.02 มาอยู่ที่ร้อยละ 26.71 แสดงให้เห็นว่า ช่องว่างทางเศรษฐกิจในกลุ่มประชากร
 แคบลง และเกิดการกระจายรายจ่ายรวมถึงการเข้าถึงสินค้าและบริการที่จำเป็นในชีวิตประจำวันอย่างทั่วถึง
 และเท่าเทียมกันมากขึ้นในพื้นที่ ดังรายละเอียดในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ดัชนีความไม่เสมอภาคด้านรายจ่าย
 ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567)

https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/qC

หมายเหตุ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ

(4) ครั้วเรือนที่มีการออมเงิน

จำนวนครั้วเรือนที่มีการออมเงินเพิ่มขึ้นทุกปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 12 สถานการณ์ด้านการออมภาคครั้วเรือนของจังหวัดเชียงรายจัดว่ามีแนวโน้มการพัฒนาที่ดี ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนครั้วเรือนที่มีการออมเงินอย่างต่อเนื่องในรอบ 3 ปี สะท้อนให้เห็นว่าประชากรในจังหวัดเชียงรายเริ่มมีศักยภาพในการบริหารจัดการรายได้ มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน และมีวินัยในการออมเงินที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 12 ร้อยละของครั้วเรือนที่มีการออมเงิน

ครั้วเรือนที่มีการออมเงิน	จำนวน (ครั้วเรือน)
ปี 2566	271,227
ปี 2567	277,213
ปี 2568	280,094

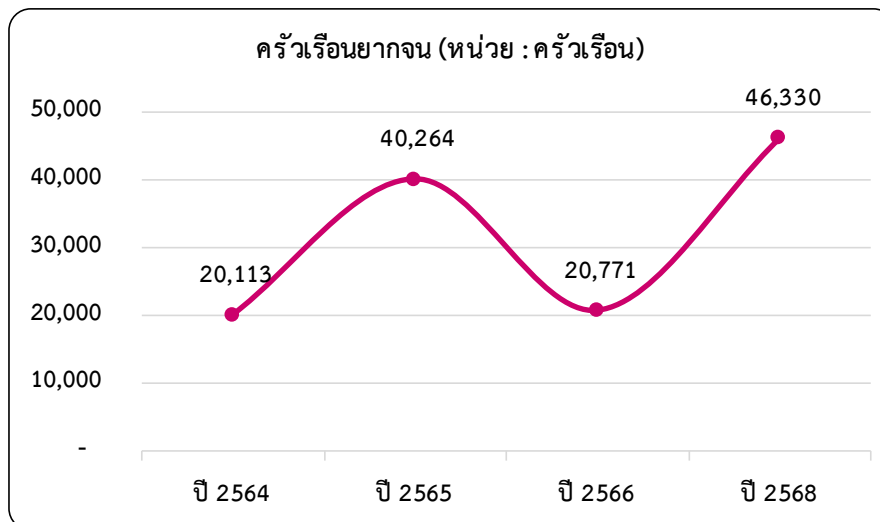
ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2568)

<https://smartbmn.cdd.go.th>

หมายเหตุ เป็นข้อมูลจากการสำรวจเท่านั้น

(5) ความยากจน

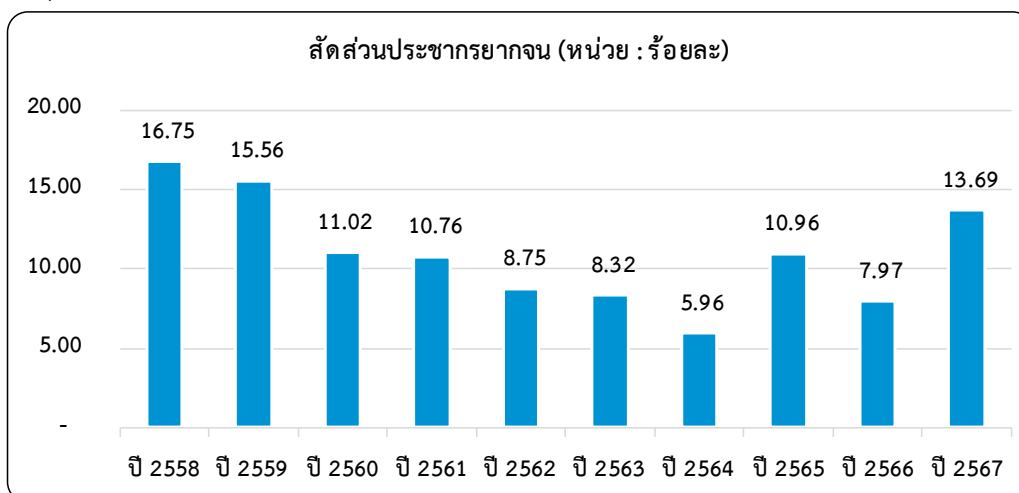
สถานการณ์ความยากจนภาคครั้วเรือนของจังหวัดเชียงรายในรอบปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2568 มีลักษณะปรับตัวเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกันเป็นระลอกคลื่น (Wave) สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ความยากจนในจังหวัดเชียงรายมีความผันผวนค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม แนวโน้มล่าสุดในปี พ.ศ. 2568 แสดงให้เห็นถึงตัวเลขผู้ยากจนที่เพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดในรอบหลายปี ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องเข้ามาเร่งวางแผนมาตรการช่วยเหลือเชิงรุก การแก้ปัญหา เพื่อยกระดับรายได้ของกลุ่มเปราะบางเหล่านี้ อย่างเร่งด่วนต่อไป ดังรายละเอียดในภาพที่ 10

ภาพที่ 10 จำนวนครัวเรือนยากจน

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)
 หมายเหตุ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ

สัดส่วนประชากรยากจน มีแนวโน้มการลดลงในระยะแรก (พ.ศ. 2558 - 2564) มีทิศทางลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยปรับตัวลดลงจากร้อยละ 16.75 ในปี พ.ศ. 2558 จนกระทั่งลดลงมาต่ำที่สุดเป็นประวัติการณ์เหลือเพียงร้อยละ 5.96 ในปี พ.ศ. 2564 แต่ระยะหลัง (พ.ศ. 2565 - 2567) สถิติในช่วง 3 ปีล่าสุด แนวโน้มความยากจนกลับมาทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ตัวเลขที่เพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 13.69 ในปี พ.ศ. 2567 จึงเป็นสัญญาณเตือนสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ต้องเร่งเข้ามาทบทวน และวางมาตรการช่วยเหลือกลุ่มประชากรเปราะบางเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างเร่งด่วนและยั่งยืน ดังรายละเอียดในภาพที่ 11

ภาพที่ 11 สัดส่วนประชากรยากจน

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567)
 หมายเหตุ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
 แห่งชาติ

2.3.3 ภาพการมีงานทำ

(1) กำลังแรงงาน

โครงสร้างประชากรในระบบแรงงาน จังหวัดเชียงรายมีประชากรที่อยู่ในระบบกำลังแรงงาน (รวม) ทั้งสิ้น 604,445 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีงานทำสูงถึง 603,013 คน ในขณะที่มีผู้ว่างงานจำนวนน้อยมากเพียง 1,034 คน และเป็นกำลังแรงงานที่รอฤดูกาลอีกจำนวน 398 คน สะท้อนให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ในวัยทำงานของจังหวัดมีเสถียรภาพในการประกอบอาชีพและมีอัตราการว่างงานที่อยู่ในระดับต่ำมาก ในส่วนโครงสร้างประชากรที่ไม่ได้อยู่ในระบบแรงงาน สำหรับกลุ่มผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน (รวม) มีจำนวนทั้งสิ้น 352,147 คน ซึ่งสามารถจำแนกตามสาเหตุหลักได้แก่ กลุ่มที่ไม่สามารถทำงานได้จำนวนมากที่สุด 138,486 คน รองลงมาคือกลุ่มที่อยู่ระหว่างการเรียนหนังสือ 93,280 คน กลุ่มที่ทำหน้าที่ทำงานบ้าน 83,938 คน กลุ่มผู้ป่วยหรือผู้พิการ 17,267 คน และเหตุผลอื่น ๆ อีก 19,175 คน ในภาพรวมสถานการณ์ด้านแรงงานของจังหวัดเชียงรายจัดว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ประชากรในระบบกำลังแรงงานเกือบทั้งหมดได้รับการจ้างงานหรือมีงานทำ (คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 99 ของกำลังแรงงานรวม) ขณะที่สัดส่วนของผู้อยู่นอกกำลังแรงงานส่วนใหญ่เป็นไปตามโครงสร้างสังคมปกติ ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 กำลังแรงงานและผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน

กำลังแรงงาน	จำนวน (คน)
กำลังแรงงาน (รวม)	604,445
- ผู้มีงานทำ	603,013
- ผู้ว่างงาน	1,034
- กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	398
ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน (รวม)	352,147
- ทำงานบ้าน	83,938
- เรียนหนังสือ	93,280
- ไม่สามารถทำงานได้	138,486
- ผู้ป่วย/ผู้พิการ	17,267
- อื่น ๆ	19,175

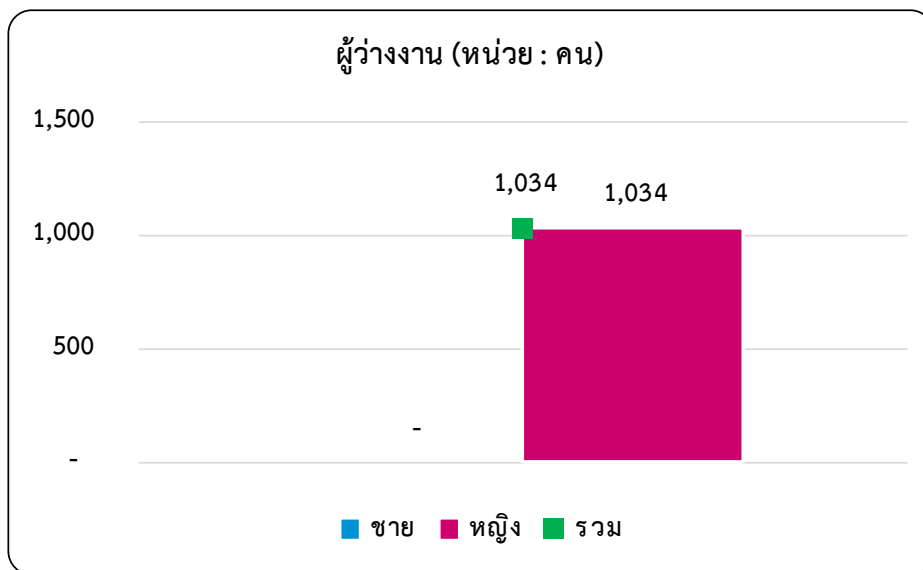
ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/9u

หมายเหตุ ข้อมูลเฉลี่ยทั้งปี

(2) การว่างงาน

โครงสร้างกำลังแรงงานรวมจังหวัดเชียงรายมีประชากรที่อยู่ในระบบกำลังแรงงานรวมทั้งสิ้น 604,445 คน ซึ่งเมื่อจำแนกตามเพศพบว่าเป็นกำลังแรงงานรวมเพศชายจำนวน 333,198 คน และกำลังแรงงานรวมเพศหญิงจำนวน 271,247 คน ตามรายละเอียดในภาพที่ 12 จำนวนผู้ว่างงานมีจำนวนผู้ว่างงานรวมในจังหวัดทั้งสิ้น 1,034 คน โดยข้อมูลระบุว่าผู้ว่างงานเพศหญิงมีจำนวน 1,034 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เท่ากับยอดผู้ว่างงานรวมทั้งหมดในพื้นที่ จากสัดส่วนผู้ว่างงานข้างต้น ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายมีอัตราการว่างงานที่ต่ำมาก โดยคิดเป็นเพียงร้อยละ 0.17 เท่านั้น แต่มีข้อสังเกตสำคัญด้านโครงสร้างคือ จำนวนประชากรเพศชายเข้าสู่ตลาดแรงงานมากกว่าเพศหญิง

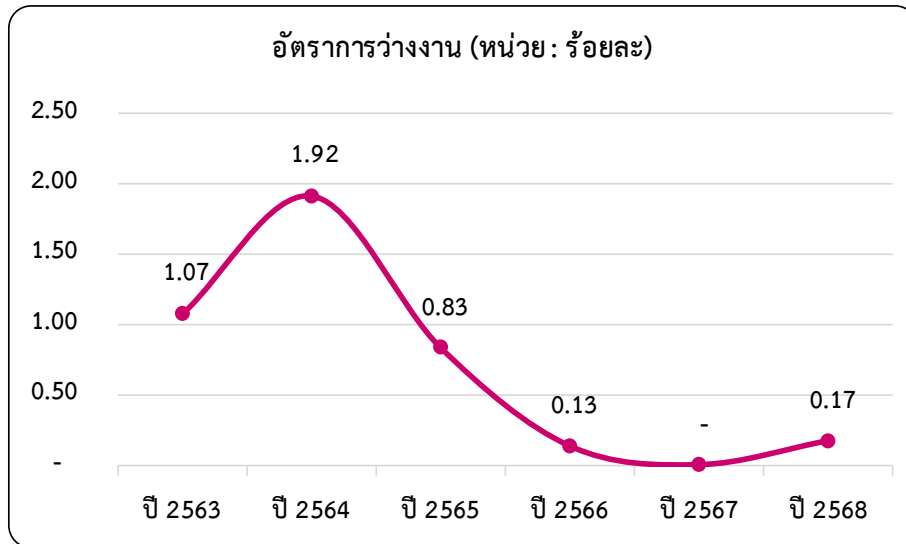

ภาพที่ 12 จำนวนผู้ว่างงาน

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

หมายเหตุ ข้อมูลเฉลี่ยทั้งปี

สถานการณ์ความมั่นคงด้านการจ้างงานของจังหวัดเชียงรายในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา ช่วงเผชิญความผันผวน (พ.ศ. 2563 - 2564) ในปี พ.ศ. 2563 จังหวัดเชียงรายมีอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 1.07 และได้ปรับตัวพุ่งสูงขึ้นแตะระดับสูงสุดที่ร้อยละ 1.92 ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นช่วงที่ตลาดแรงงานได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจอย่างชัดเจนไม่ได้ และลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง (พ.ศ. 2565 - 2567) หลังจากปี พ.ศ. 2564 สถานการณ์เริ่มคลี่คลายลงอย่างเห็นได้ชัด โดยอัตราการว่างงานลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 0.83 ในปี พ.ศ. 2565 และลดฮวบลงเหลือเพียงร้อยละ 0.13 ในปี พ.ศ. 2566 จนกระทั่งลดลงต่ำสุดจนเกือบเป็นศูนย์ (-) ในปี พ.ศ. 2567 สถานการณ์ล่าสุด (พ.ศ. 2568) อัตราการว่างงานในภาพรวมขยับตัวขึ้นเล็กน้อยมาอยู่ที่ร้อยละ 0.17 ซึ่งยังคงเป็นสัดส่วนที่น้อยมากและสะท้อนภาวะการจ้างงานที่เกือบเต็มอัตรา ดังรายละเอียดในภาพที่ 13

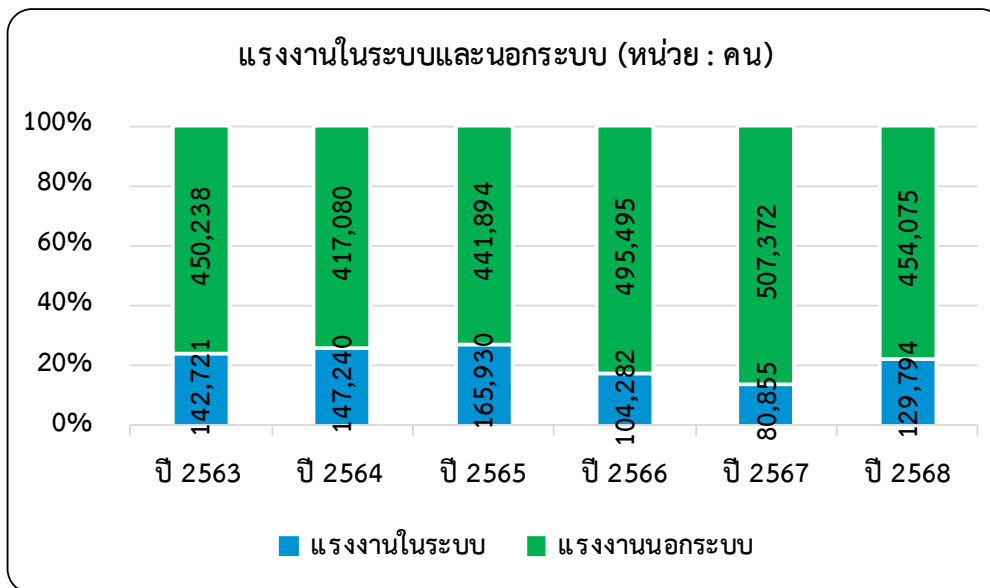

ภาพที่ 13 อัตราการว่างงาน

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

(3) แรงงานในระบบและนอกระบบ

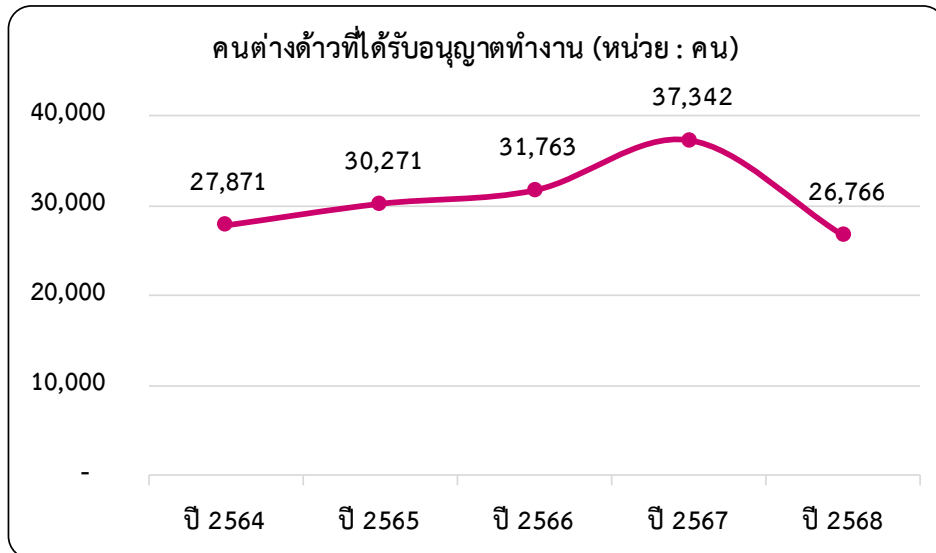
โครงสร้างแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ ในทุกปีที่ทำการสำรวจ พบว่าสัดส่วนของแรงงานนอกระบบ (แถบสีเขียว) มีจำนวนและสัดส่วนที่สูงกว่าแรงงานในระบบ (แถบสีน้ำเงิน) อย่างเห็นได้ชัดชี้ให้เห็นว่ากำลังแรงงานส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในภาคโครงสร้างที่อาจเข้าไม่ถึงสิทธิประโยชน์ ประกันสังคม หรือสวัสดิการแห่งรัฐที่ครอบคลุมเท่าที่ควร โดยคิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 70–80 ของกำลังแรงงานทั้งหมด แนวโน้มการเติบโตของแรงงานนอกระบบ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจาก 450,238 คน ในปี 2563 ขึ้นไปแตะระดับสูงสุดที่ 507,372 คน ในปี 2567 ก่อนจะมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยในปี 2568 มาอยู่ที่ 454,075 คน สำหรับแรงงานในระบบมีทิศทางที่ลดลงในช่วงกลาง โดยในช่วงปี 2563–2565 มีจำนวนอยู่ที่ประมาณ 1.4–1.6 แสนคน (สูงสุดในปี 2565 ที่ 165,930 คน) แต่หลังจากนั้นในปี 2566–2567 จำนวนแรงงานในระบบกลับลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยลดลงต่ำสุดในปี 2567 เหลือเพียง 80,855 คน อย่างไรก็ตาม ในปี 2568 เริ่มเห็นสัญญาณการฟื้นตัวกลับขึ้นมาอยู่ที่ 129,794 คน ดังรายละเอียดในภาพที่ 14

ภาพที่ 14 จำนวนแรงงานในระบบและนอกระบบ
ที่มา : กระทรวงแรงงาน (2568)

(4) การทำงานของคนต่างด้าว

แนวโน้มการเติบโตในช่วงแรก (ปี 2564–2567) จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานมีทิศทางเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 4 ปีติดต่อกัน โดยเริ่มต้นจาก 27,871 คน ในปี 2564 และขยับเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เป็น 30,271 คน (ปี 2565) และ 31,763 คน (ปี 2566) ตามลำดับ จุดสูงสุดในปี 2567 จำนวนคนต่างด้าวพุ่งสูงขึ้นจนถึงระดับสูงสุด (Peak) อยู่ที่ 37,342 คน ในปี 2567 ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการแรงงานต่างด้าวในภาคธุรกิจและโครงสร้างเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวที่มีการขยายตัวอย่างมาก และการลดลงอย่างมีนัยสำคัญในปี 2568 หลังจากเติบโตต่อเนื่องมาหลายปี ในปี 2568 จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานกลับลดลงอย่างรวดเร็วมาอยู่ที่ 26,766 คน ซึ่งถือเป็นสถิติที่ต่ำที่สุดในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (ลดลงจากปีก่อนหน้าถึง 10,576 คน หรือลดลงประมาณร้อยละ 28) ดังรายละเอียดในภาพที่ 15

ภาพที่ 15 จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือ
ที่มา : กระทรวงแรงงาน กรมการจัดหางาน (2568)

2.3.4 ผู้ประกันตน

ผู้ประกันตนมาตรา 33 (ภาคบังคับ/มนุษย์เงินเดือน) ครองสัดส่วนมากที่สุดและเติบโตต่อเนื่อง มีจำนวนสูงที่สุดในทุก ๆ ปี โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมั่นคงจาก 70,655 คน ในปี 2563 ขยับขึ้นเป็น 74,725 คน ในปี 2567 ซึ่งสะท้อนถึงการขยายตัวและการจ้างงานในพื้นที่ที่ยังคงมีความต้องการแรงงานอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกันตนมาตรา 40 (ภาคสมัครใจ/แรงงานนอกระบบ) เติบโตอย่างก้าวกระโดด กลุ่มแรงงานอิสระที่สมัครเข้าสู่ระบบประกันสังคมตามมาตรา 40 มีอัตราการเติบโตที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเพิ่มขึ้นจาก 49,259 คน ในปี 2563 พุ่งสูงขึ้นเป็น 61,978 คน ในปี 2567 (เพิ่มขึ้นมากกว่า 12,000 คน หรือเติบโตราวร้อยละ 25.8) ผู้ประกันตนมาตรา 39 (ภาคสมัครใจ/เคยมีนายจ้าง) ทรงตัวและคงที่ ซึ่งเป็นผู้ที่เคยทำงานในบริษัทแต่ลาออกมาส่งประกันสังคมด้วยตนเอง พบว่ามีจำนวนที่ค่อนข้างคงที่และทรงตัวอยู่ในระดับประมาณ 2.7-2.9 หมื่นคน โดยมีสถิติสูงสุดในปี 2565 ที่ 29,931 คน ก่อนจะขยับลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 29,474 คน ในปี 2567 ดังรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนผู้ประกันตนมาตรา 33, 39 และ 40

ผู้ประกันตนมาตรา 33, 39 และ 40 (หน่วย : คน)	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567
มาตรา 33	70,655	71,804	71,580	73,405	74,725
มาตรา 39	27,122	29,793	29,931	29,721	29,474
มาตรา 40	49,259	56,356	59,323	60,949	61,978

ที่มา : สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน (2567)

2.4 ประเด็นด้านการศึกษา

2.4.1 สถานศึกษา

สถานศึกษาในระบบเป็นแกนหลักในการจัดการศึกษา พื้นที่จังหวัดเชียงรายมีสถานศึกษาในระบบรวมทั้งสิ้น 1,112 แห่ง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด เมื่อเทียบกับสถานศึกษานอกระบบ โดยมีการกระจายตัวไปตามหน่วยงานกำกับดูแลหลัก 2 ส่วน คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีจำนวนมากที่สุดถึง 567 แห่ง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) มีจำนวนสูงเป็นอันดับสองถึง 457 แห่ง การศึกษาระดับสายอาชีพและภาคเอกชนในระบบ ในส่วนของการจัดการศึกษาเฉพาะทางและทางเลือก มีสถานศึกษาเอกชนในระบบ (สช.) จำนวน 74 แห่ง ในขณะที่สถาบันการอาชีวศึกษามีสถานศึกษาของรัฐ (สอศ.) 8 แห่ง และอาชีวศึกษาเอกชน 5 แห่ง ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา (สป.อว.) ในพื้นที่จำนวน 1 แห่ง สถานศึกษานอกระบบในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีจำนวน 18 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 สถานศึกษาในระบบ นอกระบบ รายสังกัด

สถานศึกษาในระบบ นอกระบบ รายสังกัด	จำนวน (แห่ง)
สถานศึกษาในระบบ	1,112
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	567
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	74
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	1
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	457
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร	-
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	8
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (เอกชน)	5
สถานศึกษานอกระบบ	18
กรมส่งเสริมการเรียนรู้	18

ที่มา : ระบบศูนย์บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ปีการศึกษา 2/2568)

<https://exchange.moe.go.th/web/OpenData.htm?mode=openData>

2.4.2 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากรวัยเรียนส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด (88,573 คน) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (40,204 คน) และก่อนประถมศึกษา (28,502 คน) ตามลำดับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นแกนหลักในการรองรับผู้เรียน รองรับนักเรียนจำนวนมากที่สุดในเกือบทุกระดับชั้น โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนสูงที่สุดถึง 66,819 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีก 30,940 คน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในกลุ่มเด็กเล็กเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลผู้เรียนในระดับเตรียมอนุบาล โดยมีจำนวนสูงที่สุดถึง 12,858 คน จากจำนวนรวมทั้งหมด 13,082 คนในระดับนี้ การศึกษาเฉพาะทางและสายอาชีพ ในส่วนของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เป็นผู้ดูแลหลักในการจัดการศึกษาสายอาชีพ โดยมีจำนวนผู้เรียนอยู่ที่ 8,213 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เด็กที่เข้าถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สพฐ.	เอกชน	อปท.	กทม./พทยา	รวม
เตรียมอนุบาล	-	224	12,858	-	13,082
ก่อนประถมศึกษา	17,645	6,135	4,722	-	28,502
ประถมศึกษา	66,819	13,482	8,272	-	88,573
มัธยมศึกษาตอนต้น	30,940	4,299	4,965	-	40,204
มัธยมศึกษาตอนปลาย	18,240	1,958	4,024	-	24,222
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	สพฐ.	สอศ.	อปท.	กทม./พทยา	รวม
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	-	8,213	-	-	8,213

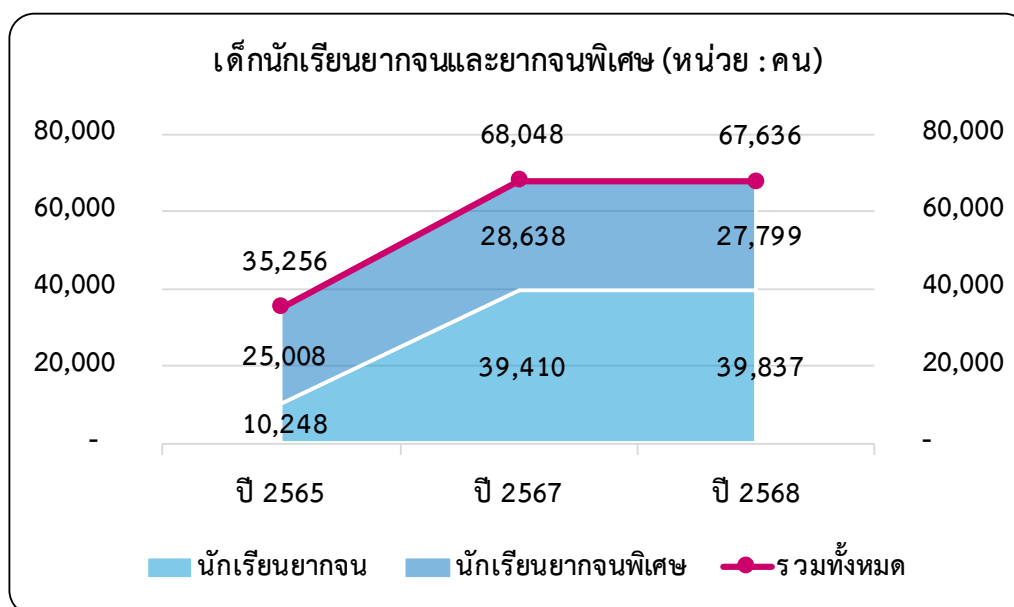
ที่มา : ระบบศูนย์บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ปีการศึกษา 2/2568)

<https://exchange.moe.go.th/web/OpenData.htm?mode=openData>

2.4.3 กลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงทางการศึกษา

(1) เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ มีการเพิ่มขึ้นอย่างมากรวมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ภาพรวมจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายพุ่งสูงขึ้นเกือบเท่าตัว จำนวนนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษรวมทั้งหมด เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจาก 35,256 คน ในปี 2565 ขึ้นมาอยู่ที่ 68,048 คน ในปี 2567 และทรงตัวในระดับใกล้เคียงกันที่ 67,636 คน ในปี 2568 สำหรับกลุ่มนักเรียนยากจน (แถบสีฟ้าอ่อน) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและชัดเจนที่สุด โดยเพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่า จาก 10,248 คน ในปี 2565 พุ่งสูงขึ้นเป็น 39,410 คน (ปี 2567) และขยับเพิ่มอีกเล็กน้อยเป็น 39,837 คน ในปี 2568 จนกลายมาเป็นกลุ่มประชากรหลักที่มีสัดส่วนมากที่สุด กลุ่มนักเรียนยากจนพิเศษ (แถบสีฟ้าเข้ม) มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นในช่วงแรกจาก 25,008 คน ในปี 2565 ขึ้นไปแตะระดับสูงสุดที่ 28,638 คน ในปี 2567 ก่อนจะชะลอตัวและลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 27,799 คน ในปี 2568 ดังรายละเอียดในภาพที่ 16

ภาพที่ 16 จำนวนเด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ

ที่มา : กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) (ปีการศึกษา 2/2568)

<https://isee.eef.or.th/cct/>

(2) จำนวนนักเรียนด้อยโอกาส จำแนกตามประเภทความด้อยโอกาส

ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่ามีนักเรียนด้อยโอกาสรวมทั้งสิ้น 83,802 คน โดยมีสัดส่วนเพศชาย (42,639 คน) สูงกว่าเพศหญิง (41,163 คน) โดยกลุ่มเด็กยากจนมีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 83,301 คน (ชาย 42,395 คน และหญิง 40,906 คน) คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 99.4 ของนักเรียนด้อยโอกาสทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มผู้เรียนที่มีความด้อยโอกาสมากกว่า 1 ประเภท มีจำนวน 300 คน ตามด้วยกลุ่มชนกลุ่มน้อย (107 คน) เด็กกำพร้า (62 คน) และเด็กถูกทอดทิ้ง (27 คน) ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มอื่น ๆ เช่น เด็กในสถานพินิจฯ หรือเด็กทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว พบในสัดส่วนที่น้อยมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนนักเรียนด้อยโอกาส จำแนกตามประเภทความด้อยโอกาส

จำนวนนักเรียนด้อยโอกาส จำแนกตามประเภทความด้อยโอกาส (หน่วย : คน)	ชาย	หญิง	รวม
นักเรียนด้อยโอกาส ทั้งหมด	42,639	41,163	83,802
กำพร้า	28	34	62
ชนกลุ่มน้อย	58	49	107
เด็กถูกทอดทิ้ง	11	16	27
เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน	-	-	-
เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ	-	-	-
เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด	-	-	-
เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ	-	-	-
เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเยาวชน	-	1	1
เด็กยากจน	42,395	40,906	83,301
เด็กเร่ร่อน	-	-	-
ทำงานรับผิดชอบตนเองและครอบครัว	1	3	4
ผลกระทบจากเอดส์	-	-	-
มีความด้อยโอกาสมากกว่า 1 ประเภท	146	154	300

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 1/2567)

http://www.bopp.go.th/?page_id=4551

(3) จำนวนนักเรียนออกกลางคัน

ไม่พบรายงานนักเรียนออกกลางคันในระบบ จำนวนนักเรียนออกกลางคันทั้งหมดในพื้นที่ข้อมูลมีค่าเป็นศูนย์คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวนนักเรียนออกกลางคัน และสาเหตุการออกกลางคัน

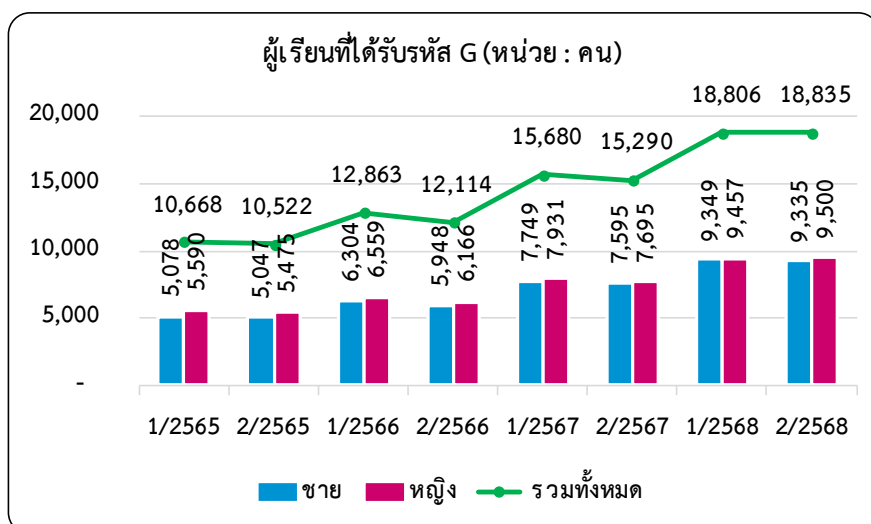
สาเหตุของการออกกลางคัน (หน่วย : คน)	ชาย	หญิง	รวม
นักเรียนออกกลางคัน ทั้งหมด	-	-	-
เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ	-	-	-
ฐานะยากจน	-	-	-
ต้องคดี/ถูกจับ	-	-	-
มีปัญหาครอบครัว	-	-	-
มีปัญหาในการปรับตัว	-	-	-
สมรส	-	-	-
หาเลี้ยงครอบครัว	-	-	-
อพยพตามผู้ปกครอง	-	-	-

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566)

http://www.bopp.go.th/?page_id=4551

(4) จำนวนผู้เรียนที่ได้รับรหัส G หรือ ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code)

แนวโน้มภาพรวมจำนวนผู้เรียนที่ได้รับรหัส G หรือ ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code) เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงการขยายตัวของกลุ่มเด็กตกสำรวจหรือเด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้เรียนที่ได้รับรหัส G ทั้งหมด (เส้นสีเขียว) มีทิศทางเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนในระยะยาว โดยเพิ่มขึ้นจาก 10,668 คน ในปีการศึกษา 1/2565 ขึ้นมาแตะระดับสูงสุดที่ 18,835 คน ในปีการศึกษา 2/2568 (เพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 76.6) สัดส่วนจำแนกตามเพศมีความใกล้เคียงกัน เมื่อพิจารณาโครงสร้างเพศ พบว่าผู้เรียนเพศชาย (แท่งสีฟ้า) และเพศหญิง (แท่งสีชมพู) มีจำนวนและสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในทุกภาคเรียน โดยล่าสุดในภาคเรียนที่ 2/2568 มีนักเรียนชาย 9,335 คน และนักเรียนหญิง 9,500 คน ดังรายละเอียดในภาพที่ 17

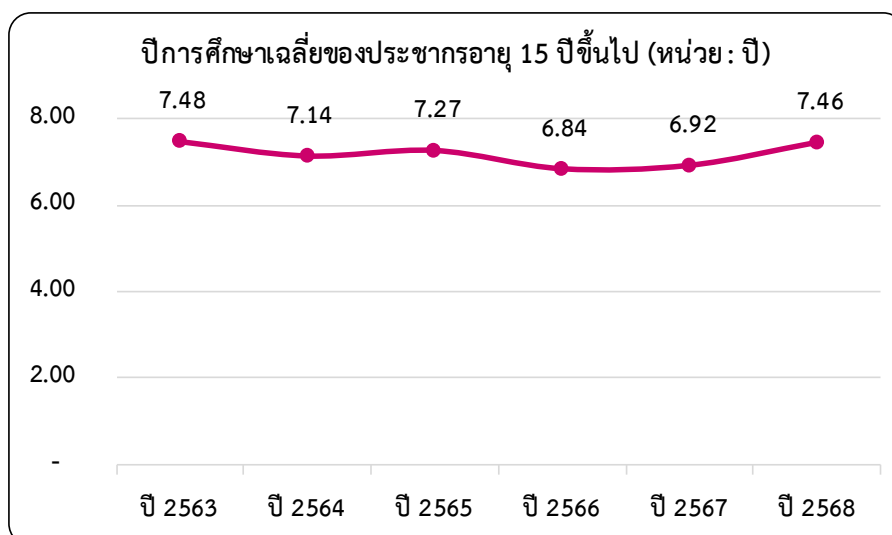

ภาพที่ 17 จำนวนผู้เรียนที่ได้รับรหัส G หรือ ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code)
ที่มา : ระบบศูนย์บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ปีการศึกษา 2/2568)

<https://exchange.moe.go.th/web/Login.htm?mode=index>

2.4.4 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ข้อมูลปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2568 ในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา ค่าเฉลี่ยการศึกษาของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย แกว่งตัวอยู่ในระดับ 6.84 – 7.48 ปี ซึ่งสะท้อนว่าระดับการศึกษาเฉลี่ยของภาพรวมประชากรส่วนใหญ่ยังคงเกาะกลุ่มอยู่ที่ระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้นตอนต้นเท่านั้น (ยังไม่สิ้นสุดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 9 ปี) แนวโน้มความเคลื่อนไหวในช่วงปี 2563–2566 ดัชนีมีแนวโน้มปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจาก 7.48 ปี (ปี 2563) ดิ่งลงมาต่ำที่สุดเป็นประวัติการณ์ที่ 6.84 ปี ในปี 2566 อย่างไรก็ตาม ในปี 2567–2568 เริ่มเห็นสัญญาณการฟื้นตัวกลับขึ้นมาเป็นระยะ โดยล่าสุดในปี 2568 ขยับขึ้นมาอยู่ที่ 7.46 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับสถิติตั้งต้นในปี 2563 ดังรายละเอียดในภาพที่ 18

ภาพที่ 18 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2568)

หมายเหตุ ประมวลผลโดยสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ดัชนีความก้าวหน้าของคน : HAI)

2.5 ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.5.1 การรับแจ้งคดีอาญาตามฐานความผิด

(1) การรับแจ้งคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ

สถิติคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ มีทิศทางเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องอย่างชัดเจน โดยเพิ่มขึ้นจาก 222 คดี ในปี 2564 พุ่งขึ้นสู่ 338 คดี ในปี 2568 (เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 52.2 ในรอบ 5 ปี) สะท้อนถึงความเสี่ยงหรือแนวโน้มการก่ออาชญากรรมในพื้นที่ที่ยังคงขยายตัว ผู้เสียหายเพศชายครองสัดส่วนมากที่สุด เมื่อจำแนกตามเพศของผู้เสียหาย พบว่าเพศชายมีจำนวนการรับแจ้งคดีสูงที่สุดในทุกๆ ปี และมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 136 คดี ในปี 2564 ขึ้นมาเป็น 180 คดี ในปี 2568 เพศหญิงมีจำนวนคดีเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว จาก 43 คดี (ปี 2564) ขึ้นมาอยู่ที่ 86 คดี ในปี 2568 และกลุ่มไม่ระบุเพศ มีจำนวนคดีแกว่งตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเริ่มต้นที่ 43 คดี (ปี 2564) และเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 72 คดี ในปี 2568 ดังรายละเอียดในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การรับแจ้งคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ

การรับแจ้งคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ (หน่วย : คดี)	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม
ปี 2564	136	43	43	222
ปี 2565	158	64	61	283
ปี 2566	163	83	66	312
ปี 2567	172	80	65	317
ปี 2568	180	86	72	338

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2568)

(2) การรับแจ้งคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

การรับแจ้งคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ จำนวนการรับแจ้งคดีเกี่ยวกับทรัพย์รวมทั้งหมดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วงแรก จาก 272 คดี ในปี 2564 พุ่งขึ้นไปแตะระดับสูงสุดที่ 622 คดี ในปี 2566 หลังจากนั้นเริ่มมีทิศทางชะลอตัวและปรับตัวลดลงต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยล่าสุดในปี 2568 ลดลงมาอยู่ที่ 532 คดี เมื่อจำแนกตามเพศของผู้เสียหาย พบว่าเพศชายมีจำนวนการรับแจ้งคดีสูงที่สุดในทุก ๆ ปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 184 คดี (ปี 2564) ไปสูงสุดที่ 334 คดี (ปี 2567) และลดลงเหลือ 283 คดี ในปี 2568 เพศหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 55 คดี (ปี 2564) ไปสูงสุดที่ 119 คดี (ปี 2566) และล่าสุดลดลงมาเหลือ 99 คดี ในปี 2568 กลุ่มไม่ระบุเพศปรับตัวสูงขึ้นเด่นชัดในปี 2566 ถึง 192 คดี ก่อนจะทรงตัวลดลงมาอยู่ที่ 150 คดี ในปี 2568 ดังรายละเอียดในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การรับแจ้งคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

การรับแจ้งคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (หน่วย : คดี)	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม
ปี 2564	184	55	33	272
ปี 2565	227	81	90	398
ปี 2566	311	119	192	622
ปี 2567	334	109	153	596
ปี 2568	283	99	150	532

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2568)

(3) การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวนคดีมีระดับสูงสุดที่ 603 คดี ในปี 2565 อย่างไรก็ตามหลังจากปีนั้นเป็นต้นมา สถิติการจับกุมกลับลดลงอย่างต่อเนื่องและเห็นผลได้ชัดเจน โดยลดลงมาเหลือ 114 คดี ในปี 2566 และลดต่ำลงมากในช่วงปี 2567–2568 (ล่าสุดปี 2568 พบเพียง 4 คดี) เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าผู้กระทำความผิดเพศชายมีสัดส่วนสูงที่สุดในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะในปี 2565 ที่มีสถิติการจับกุมเพศชายสูงถึง 341 คน ขณะที่เพศหญิงมีสถิติสูงสุดในปีเดียวกันเพียง 27 คน ในปีที่มีการจับกุมสูง (ปี 2565) มีการบันทึกข้อมูลผู้กระทำความผิดในกลุ่มไม่ระบุเพศสูงถึง 235 คน ก่อนจะลดลงเหลือ 46 คนในปี 2566 และแทบไม่พบเลยในสองปีล่าสุด ดังรายละเอียดในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (หน่วย : คดี)	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม
ปี 2564	12	1	9	22
ปี 2565	341	27	235	603
ปี 2566	64	4	46	114
ปี 2567	1	-	-	1
ปี 2568	2	1	1	4

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2568)

(4) การรับแจ้งคดีเกี่ยว พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

การรับแจ้งคดีเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มีแนวโน้มคดีภาพรวมพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยในช่วงปี 2564-2566 คดีเพิ่มขึ้นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปจาก 48 คดี สู่ 63 คดี แต่หลังจากนั้นเริ่มพุ่งสูงขึ้นเป็นเท่าตัวในปี 2567 (127 คดี) และเกิดการเติบโตแบบก้าวกระโดดอย่างรุนแรงในปีล่าสุด 2568 จนแตะระดับ 417 คดี ซึ่งสูงขึ้นจากปีเริ่มต้นถึงเกือบ 9 เท่าตัว เมื่อจำแนกรายเพศ พบว่าผู้เสียหายเพศชายมีสถิติการรับแจ้งคดีสูงที่สุดในทุกๆ ปี โดยเฉพาะในปี 2568 ที่พุ่งสูงขึ้นมาอยู่ที่ 160 คดี เพศหญิงมีทิศทางการเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับภาพรวม โดยจากเดิมมีเพียง 17 คดี ในปี 2564 พุ่งทะยานขึ้นมาเป็น 121 คดี ในปี 2568 กลุ่มไม่ระบุเพศมีสถิติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน โดยในปีล่าสุด 2568 ปรับตัวสูงขึ้นมาอยู่ที่ 136 คดี แง่หน้าสถิติของผู้เสียหายเพศหญิง ดังรายละเอียดในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การรับแจ้งคดีเกี่ยว พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

การรับแจ้งคดีเกี่ยว พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (หน่วย : คดี)	ชาย	หญิง	ไม่ระบุ	รวม
ปี 2564	28	17	3	48
ปี 2565	25	23	9	57
ปี 2566	26	24	13	63
ปี 2567	55	53	19	127
ปี 2568	160	121	136	417

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2568)

2.5.2 ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

สถานการณ์ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ในจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ปี 2564 ถึง 2568 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยยอดรวมผู้เสียหายพุ่งสูงที่สุดในปี 2566 (รวม 202 คน) ก่อนจะชะลอตัวลงเล็กน้อย ทั้งนี้ กลุ่มผู้เสียหายหลักคือกลุ่มผู้ใหญ่ (อายุ 18 ปีขึ้นไป) ซึ่งมีจำนวนมากกว่ากลุ่มเด็กอย่างเห็นได้ชัดในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะเพศชายวัยผู้ใหญ่ที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในกลุ่มผู้เสียหายทั้งหมด ขณะที่กลุ่มเด็ก (0 - 18 ปี) แม้จะมีจำนวนน้อยกว่า แต่ยังคงพบรายชื่อผู้เสียหายอย่างต่อเนื่องในทุกปี โดยมีสถิติสูงสุดในปี 2567 (รวม 22 คน) ดังรายละเอียดในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 จำนวนผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ที่มา : กองต่อต้านการค้ำมนุษย์ (2568)

ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ (หน่วย : คน)	เด็ก 0 - 18 ปี			ผู้ใหญ่ 18 ปีขึ้นไป		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ปี 2564	-	-	-	-	-	-
ปี 2565	13	2	15	8	-	8
ปี 2566	12	9	21	126	55	181
ปี 2567	15	7	22	128	2	130
ปี 2568	9	1	10	136	6	142

2.5.3 อุบัติเหตุทางถนน

สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของจังหวัดเชียงรายในปี 2568 มีทิศทางที่ปรับตัวดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเทียบกับปี 2567 โดยสถิติความสูญเสียในทุกมิติมีอัตราส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจำนวนผู้บาดเจ็บลดลงเหลือ 8,773 คน (ลดลงร้อยละ 7) ผู้ทุพพลภาพลดลงเหลือ 3 คน (ลดลงร้อยละ 25) และยอดผู้เสียชีวิตลดลงมาอยู่ที่ 250 คน (ลดลงร้อยละ 15) สะท้อนถึงแนวโน้มอุบัติเหตุและพฤติกรรมการใช้รถใช้ถนนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 จำนวนผู้บาดเจ็บ ทุพพลภาพ และผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน

อุบัติเหตุทางถนน (หน่วย : คน)	ผู้บาดเจ็บ	ผู้ทุพพลภาพ	ผู้เสียชีวิต
ปี 2567	9,410	4	293
ปี 2568	8,773	3	250
ร้อยละที่เพิ่มขึ้น/ลดลง	- 7	- 25	- 15

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน (2568)

<https://www.thairsc.com/>

2.5.4 การจัดการเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน

สถานการณ์การแจ้งเรื่องร้องทุกข์ของประชาชนจังหวัดเชียงรายผ่านช่องทาง 1111 ระหว่างปี 2564 ถึง 2568 มีปริมาณเรื่องร้องทุกข์เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 230 - 310 เรื่องต่อปี โดยในปี 2567 เป็นปีที่มีการแจ้งเรื่องร้องทุกข์เข้ามามากที่สุด (316 เรื่อง) ทั้งนี้ ในด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ พบว่าความสามารถในการจัดการจนยุติเรื่องอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาก โดยในส่วนใหญ่สามารถยุติเรื่องได้เกินกว่าร้อยละ 90 ในทุก ๆ ปี และมีสถิติการยุติเรื่องสูงที่สุดในปี 2566 (คิดเป็นร้อยละ 99.22) อย่างไรก็ตาม ในปีล่าสุด (2568) แม้ปริมาณเรื่องร้องทุกข์จะลดลงมาอยู่ที่ 286 เรื่อง แต่สัดส่วนการยุติเรื่องมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ร้อยละ 90.21 และมีเรื่องที่อยู่ระหว่างรอผลการพิจารณาเพิ่มขึ้นเป็น 28 เรื่อง (ร้อยละ 9.79) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับปีงบประมาณอื่น ๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 เรื่องร้องทุกข์ที่ประชาชนแจ้งผ่านช่องทาง 1111

เรื่องร้องทุกข์ที่ประชาชนแจ้งเรื่องผ่านช่องทาง 1111			
ปี	จำนวนเรื่องร้องทุกข์	ยุติเรื่อง (จำนวน)	ยุติเรื่อง (ร้อยละ)
ปี 2564	272	254	93.38
		รอผลการพิจารณา (จำนวน)	รอผลการพิจารณา (ร้อยละ)
		18	6.62
ปี	จำนวนเรื่องร้องทุกข์	ยุติเรื่อง (จำนวน)	ยุติเรื่อง (ร้อยละ)
ปี 2565	234	229	97.86
		รอผลการพิจารณา (จำนวน)	รอผลการพิจารณา (ร้อยละ)
		5	2.14
ปี	จำนวนเรื่องร้องทุกข์	ยุติเรื่อง (จำนวน)	ยุติเรื่อง (ร้อยละ)
ปี 2566	256	254	99.22
		รอผลการพิจารณา (จำนวน)	รอผลการพิจารณา (ร้อยละ)
		2	0.78
ปี	จำนวนเรื่องร้องทุกข์	ยุติเรื่อง (จำนวน)	ยุติเรื่อง (ร้อยละ)
ปี 2567	316	297	93.99
		รอผลการพิจารณา (จำนวน)	รอผลการพิจารณา (ร้อยละ)
		19	6.01
ปี	จำนวนเรื่องร้องทุกข์	ยุติเรื่อง (จำนวน)	ยุติเรื่อง (ร้อยละ)
ปี 2568	286	258	90.21
		รอผลการพิจารณา (จำนวน)	รอผลการพิจารณา (ร้อยละ)
		28	9.79

ที่มา : ระบบการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2568)

2.6 ด้านที่อยู่อาศัย

(1) กองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชน ปี 2567 พบว่ามีการขับเคลื่อนและจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนกระจายอยู่ในพื้นที่รวมทั้งสิ้น 84 กองทุน (แห่ง) ดังรายละเอียดในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 กองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชน ปี 2567	(หน่วย : กองทุน/แห่ง)
กองทุนสวัสดิการชุมชน	84

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2567)

(2) บ้านพอเพียงชนบท

บ้านพอเพียงชนบท ภาพรวมการดำเนินงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในชนบทของจังหวัดเชียงราย ปี 2567 พบว่ามีการขับเคลื่อนและสนับสนุนโครงการบ้านพอเพียงชนบทกระจายอยู่ในพื้นที่รวมทั้งสิ้น 110 กองทุน (แห่ง) ดังรายละเอียดในตารางที่ 27

ตารางที่ 27 จำนวนบ้านพอเพียงชนบท

บ้านพอเพียงชนบท ปี 2567	(หน่วย : กองทุน/แห่ง)
บ้านพอเพียงชนบท	110

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2567)

(3) ครั้วเรือนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง

ครั้วเรือนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง ภาพรวมการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและการจัดการสิทธิในที่ดินทำกินสำหรับชุมชนผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดเชียงราย ปี 2567 พบว่ามีการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการบ้านมั่นคงเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีครั้วเรือนที่ได้รับการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่มั่นคงรวมทั้งสิ้น 721 ครั้วเรือน ดังรายละเอียดในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ครั้วเรือนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง

ครั้วเรือนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง ปี 2567	(หน่วย : ครั้วเรือน)
ครั้วเรือนได้รับการสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง	721

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2567)

(4) สภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชน ภาพรวมการสร้างความเข้มแข็งของภาคพลเมืองและการพัฒนาฐานรากในจังหวัดเชียงราย ปี 2567 พบว่ามีการขับเคลื่อนและจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนกระจายครอบคลุมอยู่ในพื้นที่รวมทั้งสิ้น 142 แห่ง (กองทุน) ดังรายละเอียดในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 สภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชน ปี 2567	(หน่วย : กองทุน/แห่ง)
สภาองค์กรชุมชน	142

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2567)

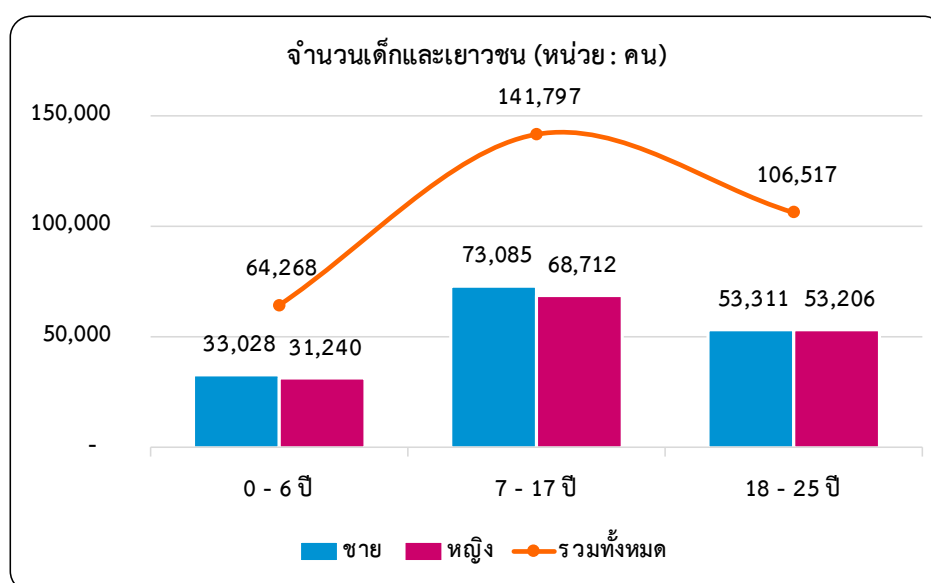
สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคม

3.1 ด้านเด็กและเยาวชน

3.1.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านเด็กและเยาวชน

(1) จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกกลุ่มอายุ

จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกกลุ่มอายุ ภาพรวมโครงสร้างประชากรกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงราย ปี 2568 พบว่ากลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ กลุ่มเด็กโตและวัยรุ่น (อายุ 7 - 17 ปี) มีจำนวนรวมสูงที่สุดถึง 141,797 คน รองลงมาคือกลุ่มเยาวชน (อายุ 18 - 25 ปี) จำนวน 106,517 คน และกลุ่มเด็กปฐมวัย (อายุ 0 - 6 ปี) มีจำนวนน้อยที่สุดที่ 64,268 คน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่าในกลุ่มอายุ 0 - 6 ปี และ 7 - 17 ปี มีสัดส่วนของเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ขณะที่กลุ่มเยาวชนอายุ 18 - 25 ปี มีสัดส่วนประชากรทั้งสองเพศใกล้เคียงกันมากที่สุด ดังรายละเอียดในภาพที่ 19

ภาพที่ 19 จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกกลุ่มอายุ
ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

<https://stat.bora.dopa.go.th>

(2) จำนวนและอัตราเด็กแรกเกิด

สถานการณ์เด็กแรกเกิดของจังหวัดเชียงรายในช่วงปี 2563 ถึง 2568 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนเด็กแรกเกิดรวมลดลงจาก 10,371 คนในปี 2563 (อัตราเกิด 8.85) ลงมาต่ำที่สุดในปีล่าสุดคือ ปี 2568 เหลือเพียง 8,731 คน (อัตราเกิด 7.52) แม้จะมีการขยับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2566 - 2567 แต่ในภาพรวมก็ยังถือเป็นสัญญาณของการชะลอตัวทางประชากร อัตราการเกิดที่ลดต่ำลง ทั้งนี้ เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าในทุก ๆ ปี สถิติเด็กแรกเกิดเพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อยอย่างสม่ำเสมอ ดังรายละเอียดในตารางที่ 30

ตารางที่ 30 จำนวนและอัตราเด็กแรกเกิด

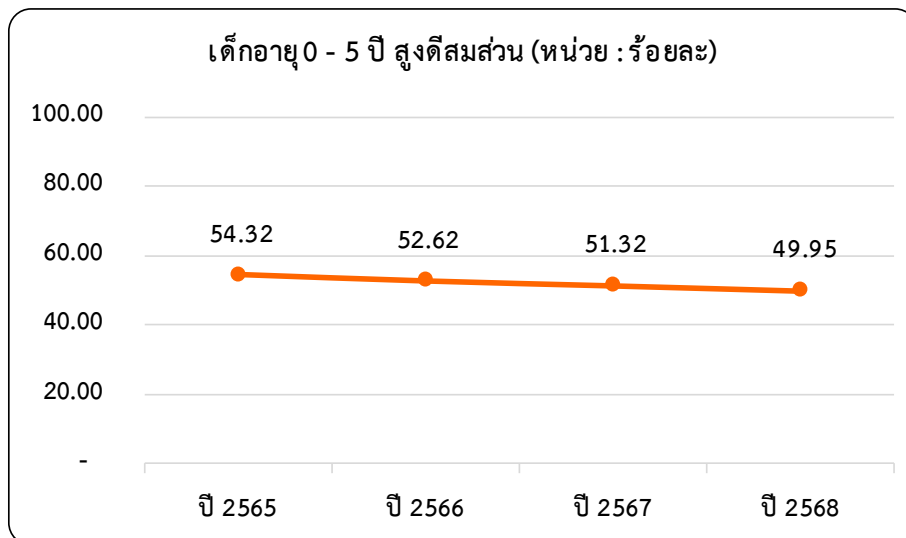
เด็กแรกเกิด (หน่วย : คน)	ชาย	หญิง	รวม	อัตราเกิด
ปี 2563	5,300	5,071	10,371	8.85
ปี 2564	4,773	4,514	9,287	7.95
ปี 2565	4,592	4,261	8,853	7.58
ปี 2566	4,909	4,598	9,507	8.15
ปี 2567	4,862	4,594	9,456	8.13
ปี 2568	4,505	4,226	8,731	7.52

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

(3) ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน

ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน

สถานการณ์ภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2565 ถึง 2568 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี โดยสัดส่วนของเด็กอายุ 0 - 5 ปี ที่มีพัฒนาการทางร่างกายเข้าเกณฑ์ "สูงดีสมส่วน" ลดลงจากร้อยละ 54.32 ในปี 2565 ลงมาอยู่ที่ร้อยละ 52.62 (ปี 2566) และร้อยละ 51.32 (ปี 2567) จนกระทั่งปีล่าสุด (2568) สัดส่วนดังกล่าวได้ลดต่ำลงจนต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง โดยเหลือเพียงร้อยละ 49.95 ดังรายละเอียดในภาพที่ 20

ภาพที่ 20 ร้อยละของเด็กที่สูงดีสมส่วน

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2568)

(4) อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก

สถานการณ์ภาระพึงพิงของประชากรวัยเด็กต่อประชากรวัยแรงงานในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2563 ถึง 2568 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราส่วนพึงพิงวัยเด็กลดลงจากร้อยละ 24.80 ในปี 2563 ลงมาอยู่ที่จุดต่ำสุดในปีล่าสุด (2568) ที่ร้อยละ 23.81 แม้จะมีการขยับขึ้นเล็กน้อยในปี 2566 (ร้อยละ 24.49) แต่ในภาพรวมสัดส่วนยังคงทิศทางลดลง สอดคล้องกับแนวโน้มอัตราการเกิดที่ชะลอตัวลงในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสัดส่วนประชากรเด็กที่จะเติบโตขึ้นมาทดแทนประชากรวัยแรงงานในอนาคตมีสัดส่วนที่น้อยลงเรื่อย ๆ ดังรายละเอียดในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก

อัตราพึงพิงวัยเด็ก	ร้อยละ
ปี 2563	24.80
ปี 2564	24.75
ปี 2565	24.29
ปี 2566	24.49
ปี 2567	24.20
ปี 2568	23.81

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

3.1.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.1.2.1 เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

(1) เด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด

สถานการณ์เด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่เข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2563 ถึง 2568 มีลักษณะสถิติที่แกว่งตัวขึ้นลงค่อนข้างสูงในแต่ละปี โดยกลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มเด็ก (อายุ 0 - 17 ปี) ซึ่งมีจำนวนมากกว่ากลุ่มเยาวชนอย่างเห็นได้ชัด โดยสถิติจำนวนเด็กพุ่งสูงที่สุดในปี 2566 (รวม 1,132 คน) ก่อนจะชะลอตัวลงในปีล่าสุด (2568) ซึ่งมีจำนวนเด็ก 354 คน และเยาวชน (อายุ 18 - 25 ปี) 18 คน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่าในกลุ่มเด็ก (อายุ 0 - 17 ปี) เพศชายมีสัดส่วนมากกว่าเพศหญิงอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ ปี ขณะที่กลุ่มเยาวชนจะสลับกันไปตามสถานการณ์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 จำนวนเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด

เด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด (หน่วย : คน)	อายุ 0 - 17 ปี			อายุ 18 - 25 ปี		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ปี 2563	346	262	608	2	9	11
ปี 2564	21	10	31	56	31	87
ปี 2565	171	154	325	97	43	140
ปี 2566	639	493	1,132	7	21	28
ปี 2567	109	93	202	20	15	35
ปี 2568	204	150	354	7	11	18

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

(2) เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์

เด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2566 ถึง 2568 มีสถิติที่ค่อนข้างคงที่และทรงตัวอยู่ในระดับใกล้เคียงกันในทุกปี โดยในปี 2566 มีเด็กที่อยู่ในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์จำนวน 57 คน ก่อนจะขยับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2567 เป็น 58 คน จาก 58 ครอบครัว และปรับตัวลดลงเล็กน้อยในปีล่าสุด (2568) มาอยู่ที่ 54 คน จาก 54 ครอบครัว ดังรายละเอียดในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 จำนวนเด็กและครอบครัวอุปถัมภ์

เด็กและครอบครัวอุปถัมภ์	เด็ก (หน่วย : คน)	ครอบครัว (หน่วย : ครอบครัว)
ปี 2566	57	57
ปี 2567	58	58
ปี 2568	54	54

ที่มา : ฐานข้อมูลสวัสดิการเงินอุดหนุนช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

(3) เด็กกำพร้า

สถานการณ์เด็กกำพร้าที่ได้รับความช่วยเหลือผ่านระบบฐานข้อมูลสวัสดิการเงินอุดหนุนช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2564 ถึง 2568 มีจำนวนผู้ลงทะเบียนรับสิทธิค่อนข้างน้อยและทรงตัวอยู่ในระดับต่ำ โดยในช่วงปี 2564 - 2566 มีจำนวนเด็กกำพร้าที่ได้รับสิทธิเพียง 1 - 2 คน ต่อปี ก่อนที่จะปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2567 และคงที่ต่อเนื่องมาจนถึงปีล่าสุด (2568) ที่จำนวน 3 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 34

ตารางที่ 34 จำนวนเด็กกำพร้า

เด็กกำพร้า	(หน่วย : คน)
ปี 2564	2
ปี 2565	1
ปี 2566	1
ปี 2567	3
ปี 2568	3

ที่มา : ฐานข้อมูลสวัสดิการเงินอุดหนุนช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

(4) สภาพปัญหาเด็กที่มีการแจ้งเหตุ จำแนกสภาพปัญหา 5 อันดับแรก

สถานการณ์เด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงรายที่มีการแจ้งเหตุความเดือดร้อนผ่านระบบรายงานสถิติรับแจ้งเหตุและสภาพปัญหาเด็ก (กรมกิจการเด็กและเยาวชน) สภาพปัญหาที่พบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ กลุ่มครอบครัวยากจนและเด็กอยู่ในสภาพยากลำบาก มีจำนวนสูงถึง 43 คน สอดคล้องกับอันดับ 2 คือ ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ (20 คน) ซึ่งความไม่พร้อมทางเศรษฐกิจและการเลี้ยงดูนี้ส่งผลกระทบต่อเนื่องทางสังคมไปยังอันดับ 3 ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา (15 คน) ที่เด็กเสี่ยงหลุดออกจากระบบตลอดจนนำไปสู่ความเสี่ยงด้านพฤติกรรมในอันดับ 4 ความประพฤติไม่เหมาะสม (11 คน) และอันดับ 5 คือ ความรุนแรงในครอบครัว/ถูกล่วงละเมิดทางเพศและทารุณกรรม (8 คน) ดังรายละเอียดในตารางที่ 35

ตารางที่ 35 สภาพปัญหาเด็กที่มีการแจ้งเหตุ จำแนกสภาพปัญหา 5 อันดับแรก

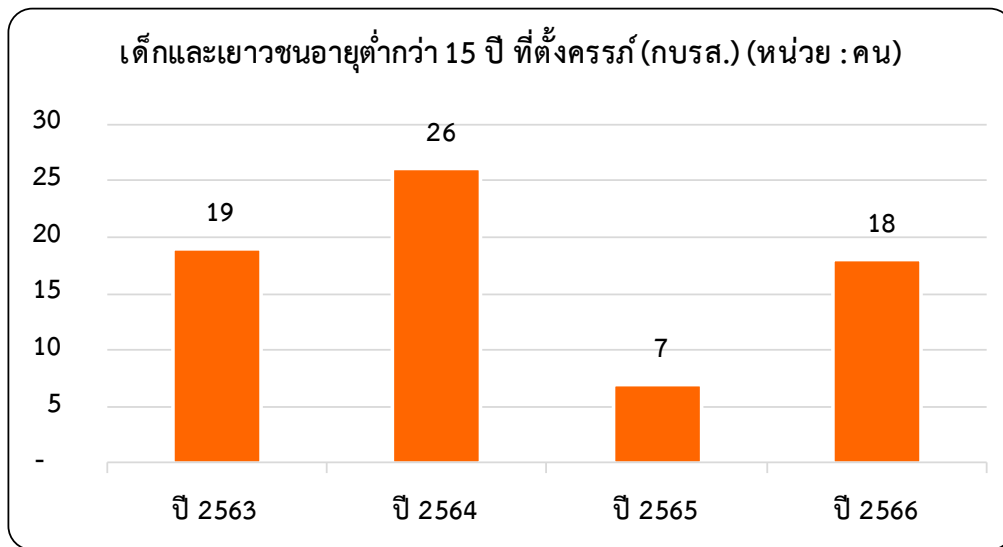
ลำดับ	สภาพปัญหา	จำนวน
1	ครอบครัวยากจน/เด็กอยู่ในสภาพยากลำบาก	43
2	ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้	20
3	ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา	15
4	ความประพฤติไม่เหมาะสม	11
5	ความรุนแรงในครอบครัว/ถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือทารุณกรรม	8

ที่มา : ฐานข้อมูลระบบรายงานสถิติรับแจ้งเหตุและสภาพปัญหาเด็ก กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

3.1.2.2 แม่วัยรุ่น/ แม่วัยรุ่นเลี้ยงเดี่ยว

(1) จำนวนเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์ (กบรส.)

สถานการณ์การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2563 ถึง 2566 มีลักษณะสถิติที่แกว่งตัวขึ้นลงอย่างเห็นได้ชัด โดยพบจำนวนผู้ตั้งครรภ์สูงที่สุดในปี 2564 (จำนวน 26 คน) ก่อนจะปรับตัวลดลงอย่างมากจนถึงจุดต่ำสุดในปี 2565 (จำนวน 7 คน) อย่างไรก็ตาม ในปีล่าสุด (2566) สถานการณ์กลับมามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้ง โดยมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์เพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 18 คน ดังรายละเอียดในภาพที่ 21

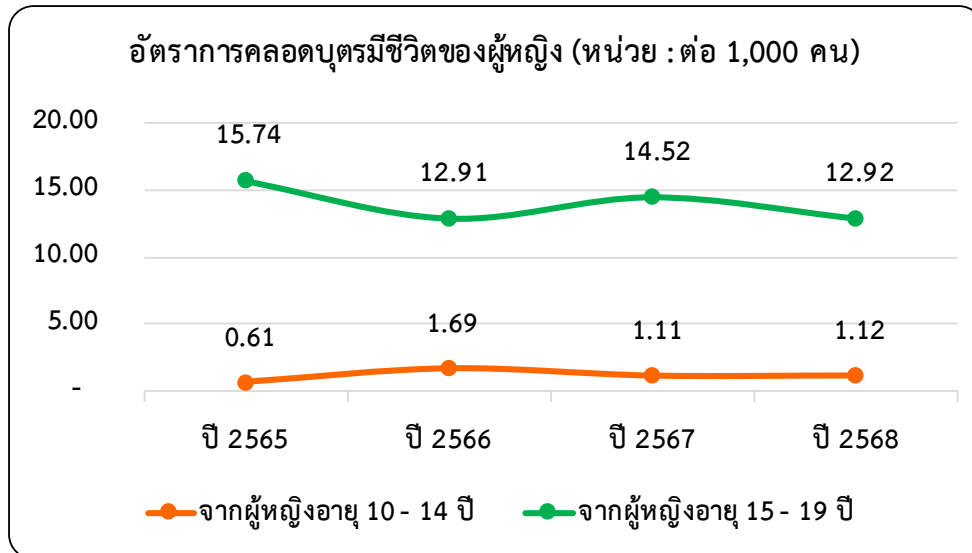

ภาพที่ 21 จำนวนเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่ตั้งครรภ์

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2566)

(2) อัตราการคลอดบุตรมีชีวิตของผู้หญิง

สถานการณ์การคลอดบุตรมีชีวิตของผู้หญิงในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2565 ถึง 2568 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุพบว่ากลุ่มวัยรุ่นหญิงอายุ 15 - 19 ปี (เส้นสีเขียว) เป็นกลุ่มที่มีอัตราการคลอดสูงกว่าอีกกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด โดยสถิติมีลักษณะแกว่งตัวขึ้นลง ซึ่งเคยลดต่ำลงในปี 2566 (อัตรา 12.91 ต่อ 1,000 คน) ก่อนจะขยับสูงขึ้นในปี 2567 (อัตรา 14.52) และปรับตัวลดลงอีกครั้งในปีล่าสุด (2568) มาอยู่ที่อัตรา 12.92 ต่อ 1,000 คน กลุ่มเด็กหญิงอายุ 10 - 14 ปี (เส้นสีส้ม) แม้จะมีอัตราการคลอดในสัดส่วนที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับกลุ่มแรก แต่พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากอัตรา 0.61 ในปี 2565 ขึ้นมาแตะระดับสูงสุดในปี 2566 (อัตรา 1.69) และแม้ในสองปีล่าสุด (2567 - 2568) จะชะลอตัวลงมาอยู่ที่อัตรา 1.11 และ 1.12 ตามลำดับ แต่ก็ยังเป็นตัวเลขที่สูงกว่าปีเริ่มแรก ดังรายละเอียดในภาพที่ 22

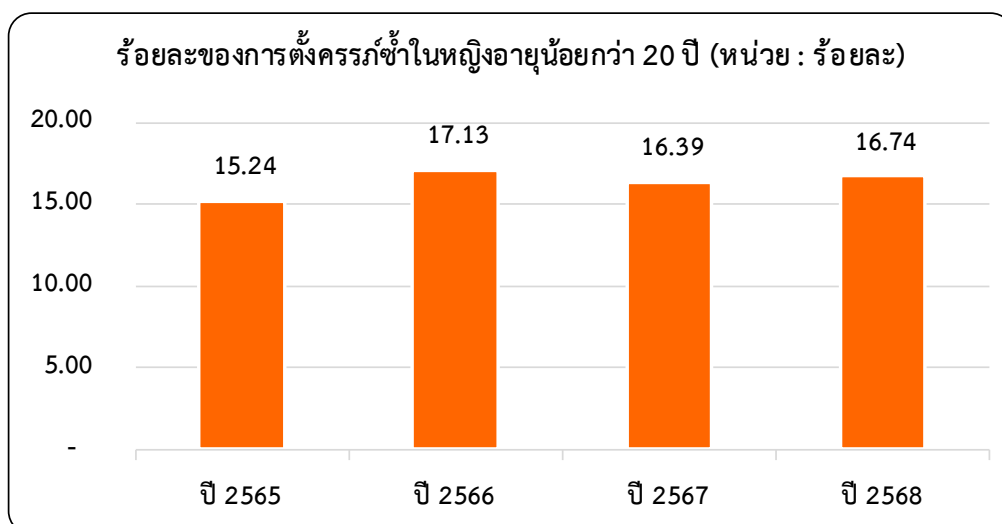

ภาพที่ 22 อัตราการคลอดบุตรมีชีวิตของผู้หญิง

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2568)

(3) ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี

สถานการณ์การตั้งครรภ์ซ้ำในกลุ่มแม่วัยรุ่น (อายุต่ำกว่า 20 ปี) ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2565 ถึง 2568 มีลักษณะสถิติที่ทรงตัวอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและมีความผันแปรเล็กน้อย โดยสัดส่วนการตั้งครรภ์ซ้ำเคยพุ่งสูงที่สุดในปี 2566 (ร้อยละ 17.13) ก่อนจะปรับตัวลดลงมาในปี 2567 อยู่ที่ร้อยละ 16.39 ทว่าในปีล่าสุด (2568) สถิติดังกล่าวกลับขยับตัวเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งมาอยู่ที่ร้อยละ 16.74 ดังรายละเอียดในภาพที่ 23

ภาพที่ 23 ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในสตรีที่อายุต่ำกว่า 20 ปี

ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2568)

(4) แม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

สถานการณ์กลุ่มแม่วัยรุ่นและแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เข้าสู่ระบบการคุ้มครองสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของจังหวัดเชียงราย ปี 2568 พบว่ากลุ่มที่มีจำนวนการลงทะเบียนและเข้าถึงสิทธิมากที่สุด คือ กลุ่มแม่วัยใส (ลงทะเบียน 7,878 คน ได้รับสิทธิ 4,007 คน) รองลงมาคือกลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยว (ลงทะเบียน 2,201 คน ได้รับสิทธิ 1,172 คน) และกลุ่มแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว (ลงทะเบียน 386 คน ได้รับสิทธิ 257 คน) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 แม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

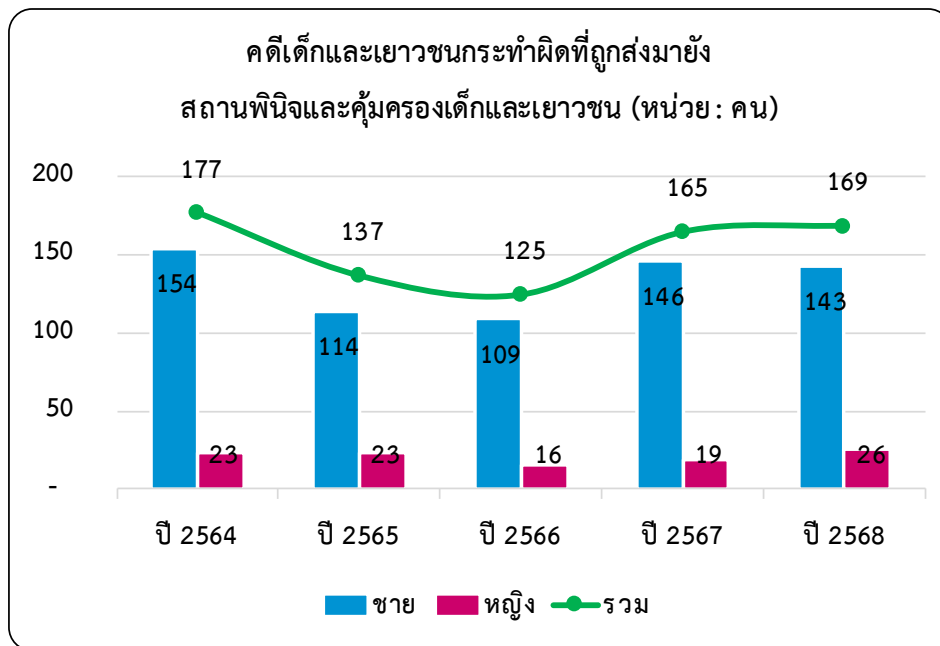
แม่วัยใสและแม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยวที่ได้รับสิทธิเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (หน่วย : คน)	แม่เลี้ยงเดี่ยว	แม่วัยใส	แม่วัยใสเลี้ยงเดี่ยว
ลงทะเบียน	2,201	7,878	386
ได้รับสิทธิ	1,172	4,007	257
ได้รับเงิน	1,170	3,998	256

ที่มา : กองส่งเสริมการพัฒนาและสวัสดิการเด็ก เยาวชน และครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

3.1.2.3 พฤติกรรมเด็กและเยาวชน

(1) จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ

สถานการณ์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจนเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2564 ถึง 2568 มีลักษณะสถิติที่ลดลงในช่วงแรกก่อนจะกลับมาเพิ่มสูงขึ้นในตอนท้าย โดยยอดรวมคดีเคยลดต่ำลงที่สุดในปี 2566 (รวม 125 คน) แต่ในสองปีล่าสุด (2567 - 2568) ตัวเลขกลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและทรงตัวอยู่ในระดับสูง โดยปีล่าสุด (2568) มีจำนวนคดีรวมทั้งสิ้น 169 คน และเมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบข้อบ่งชี้ทางสังคมที่สำคัญคือ ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นเพศชายในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศหญิงอย่างมากในทุก ๆ ปี (คิดเป็นประมาณร้อยละ 84 - 87 ของคดีทั้งหมด) ขณะที่เพศหญิงมีสถิติการกระทำผิดอยู่ในระดับต่ำแต่พบตัวเลขพุ่งสูงที่สุดในปีล่าสุด (26 คน) ดังรายละเอียดในภาพที่ 24

ภาพที่ 24 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ
ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2568) <https://admin2.djop.go.th/public/>

(2) จำนวนคดีสอดส่องเด็กและเยาวชน

สถานการณ์เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการคุมประพฤติในเงื่อนไขคดีสอดส่องของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2565 ถึง 2568 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจนไม่พบรายงานคดี โดยในช่วงปี 2565 และ 2566 สถิติจำนวนคดีสอดส่องทรงตัวอยู่ที่ปีละ 6 คน ก่อนจะปรับตัวลดลงอย่างเห็นได้ชัดในปี 2567 เหลือเพียง 1 คน และลดลงจนเป็นศูนย์ (ไม่พบข้อมูลคดี) ในปีล่าสุดคือปี 2568 ดังรายละเอียดในตารางที่ 37

ตารางที่ 37 จำนวนคดีสอดส่องเด็กและเยาวชน

คดีสอดส่องเด็กและเยาวชน	(หน่วย : คน)
ปี 2565	6
ปี 2566	6
ปี 2567	1
ปี 2568	-

ที่มา : กรมคุมประพฤติ (2568)
https://probation.gdcatalog.go.th/dataset/probation21_02

(3) เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

สถานการณ์เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี 2564 ถึง 2568 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี โดยยอดรวมพุ่งขึ้นจากเพียง 2 คนในปี 2564 ก้าวกระโดดขึ้นมาเป็น 39 คนในปีล่าสุด (2568) ทั้งนี้ เมื่อจำแนกตามประเภทพฤติกรรมเสี่ยง พบว่ากลุ่มพฤติกรรม "อื่นๆ" มีสัดส่วนสูงที่สุดและเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัดในทุกช่วงปี (แต่ละระดับ 28 คนในปี 2568) สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงเฉพาะด้านที่ปรากฏชัดเจนรองลงมาในปัจจุบัน คือ กลุ่มมั่วสุมและทำความรำคาญให้กับชาวบ้าน ซึ่งเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 6 คนในปีล่าสุด ตามด้วยกลุ่มดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ และสารเสพติด ซึ่งคงตัวอยู่ที่ปีละประมาณ 2 - 4 คน ขณะที่พฤติกรรมเสี่ยงด้านเพศ และการติดเกม/เล่นการพนันยังคงพบกระจายตัวในสัดส่วนที่ต่ำ ดังรายละเอียดในตารางที่ 38

ตารางที่ 38 เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จำแนกตามประเภท

เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม (หน่วย : คน)	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
รวมทั้งหมด	2	12	21	32	39
ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่และติดสารเสพติดร้ายแรง เช่น ยาบ้า กัญชา เป็นต้น	-	2	4	3	3
มั่วสุมและทำความรำคาญให้กับชาวบ้าน	-	-	4	2	6
ติดเกมส์ และเล่นการพนันต่างๆ	-	-	-	-	1
มีพฤติกรรมทางเพศ	-	1	-	4	1
อื่นๆ	2	9	13	23	28

ที่มา. ระบบ CPIS กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

3.1.3 เครือข่าย/ สวัสดิการด้านเด็กและเยาวชน

(1) เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน

เงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจนระหว่างปี 2566 ถึง 2567 พบว่าปริมาณการได้รับการสนับสนุนเงินสงเคราะห์มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2566 มีเด็กได้รับการช่วยเหลือจำนวน 2,864 คน จาก 2,130 ครอบครัว ทว่าในปี 2567 จำนวนการช่วยเหลือได้ปรับตัวลดลงมาอยู่ที่ 1,118 คน และ 774 ครอบครัว ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 39

ตารางที่ 39 จำนวนเด็กและครอบครัวที่ได้รับเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน

เด็กและครอบครัวที่ได้รับเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน	เด็ก (หน่วย : คน)	ครอบครัว (หน่วย : ครอบครัว)
ปี 2566	2,864	2,130
ปี 2567	1,118	774

ที่มา : ฐานข้อมูลสวัสดิการเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2567)

(2) สภาเด็กและเยาวชน

การดำเนินงานและการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2564 ถึง 2568 มีลักษณะสถิติที่กว้างตัวและผันผวนค่อนข้างสูงในทั้งสองมิติ โดยในด้านจำนวนสภาเด็กและเยาวชน (แห่ง) มีการบันทึกตัวเลขสูงสุดในปี 2564 (102 แห่ง) และปรับลดสลับขึ้นลงจนมาอยู่ที่ 23 แห่งในปีล่าสุด (2568) ขณะที่ในมิติ การขับเคลื่อนกิจกรรม (กิจกรรม) พบว่าไม่ได้แปรผันตามจำนวนแห่งของสภาฯ โดยในปี 2567 แม้จะมีจำนวนสภาฯ ที่บันทึกในระบบเพียง 11 แห่ง แต่กลับเป็นปีที่มีความตื่นตัวและมีปริมาณการขับเคลื่อนกิจกรรมสูงที่สุดเป็นประเด็นเด่นอย่างเห็นได้ชัดถึง 105 กิจกรรม ก่อนจะชะลอตัวลงมาอยู่ที่ 12 กิจกรรมในปีล่าสุด (2568) ดังรายละเอียดในตารางที่ 40

ตารางที่ 40 สภาเด็กและเยาวชนและการขับเคลื่อนกิจกรรม

สภาเด็กและเยาวชน กับ การขับเคลื่อนกิจกรรม	สภาเด็กและเยาวชน (หน่วย : แห่ง)	การขับเคลื่อนกิจกรรม (หน่วย : กิจกรรม)
ปี 2564	102	60
ปี 2565	21	-
ปี 2566	95	12
ปี 2567	11	105
ปี 2568	23	12

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

(3) เด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

เด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2566 ถึง 2568 สะท้อนถึงแนวโน้มความต้องการรับความช่วยเหลือที่ขยายตัวขึ้น ทว่าสัดส่วนการได้รับสวัสดิการจริงกลับมีทิศทางที่ลดลง โดยในมิติผู้ขอรับสิทธิ์ พบว่าจำนวนผู้ลงทะเบียนรวมมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี จาก 67,734 คน ในปี 2566 ก้าวเข้าสู่ 83,387 คน ในปีล่าสุด (2568) ซึ่งเมื่อจำแนกตามเพศพบว่าจำนวนประชากรเด็กแรกเกิดเพศชายมีสัดส่วนการลงทะเบียนมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อยในทุก ๆ ปี อย่างไรก็ตาม ในมิติการจ่ายสวัสดิการจริงกลับพบสวนทาง โดยจำนวนผู้ได้รับเงินอุดหนุนปรับตัวลดลงจาก 46,227 คน (ปี 2566) ลงมาอยู่ที่ 43,256 คน (ปี 2568) ส่งผลให้สัดส่วนของผู้ได้รับเงินอุดหนุนต่อจำนวนผู้ลงทะเบียนทั้งหมด (สัดส่วน*) มีอัตราลดต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมร้อยละ 68.25 ในปี 2566 ดิ่งลงมาอยู่ที่ร้อยละ 51.87 ในปีล่าสุด (ลดลงเกือบร้อยละ 17) ดังรายละเอียดในตารางที่ 41

ตารางที่ 41 เด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ปี	ผู้ลงทะเบียน (หน่วย : คน)		ผู้ลงทะเบียน (รวม)	ผู้ได้รับเงินอุดหนุน	สัดส่วน*
2566	เพศชาย	34,986	67,734	46,227	68.25
	เพศหญิง	32,748			
2567	เพศชาย	39,204	75,872	44,355	58.46
	เพศหญิง	36,668			
2568	เพศชาย	43,018	83,387	43,256	51.87
	เพศหญิง	40,369			

ที่มา : ฐานข้อมูลสวัสดิการการเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2568)

*ร้อยละของผู้ได้รับเงินอุดหนุนต่อจำนวนผู้ลงทะเบียน

(4) จำนวนศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็ก

สถานการณ์การจัดตั้งและขยายกลไกการเฝ้าระวังทางสังคมในระดับพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2566 ถึง 2567 มีการเติบโตและขยายตัวขึ้นอย่างเด่นชัด โดยจำนวนศูนย์ช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนเพิ่มขึ้นจาก 92 แห่งในปี 2566 ก้าวกระโดดขึ้นมาเป็น 143 แห่งในปี 2567 (เพิ่มขึ้นถึง 51 แห่งหรือเติบโตขึ้นกว่าร้อยละ 55) ดังรายละเอียดในตารางที่ 42

ตารางที่ 42 ศูนย์ชุมชนคุ้มครองเด็ก

ศูนย์ช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก	(หน่วย : แห่ง)
ปี 2566	92
ปี 2567	143

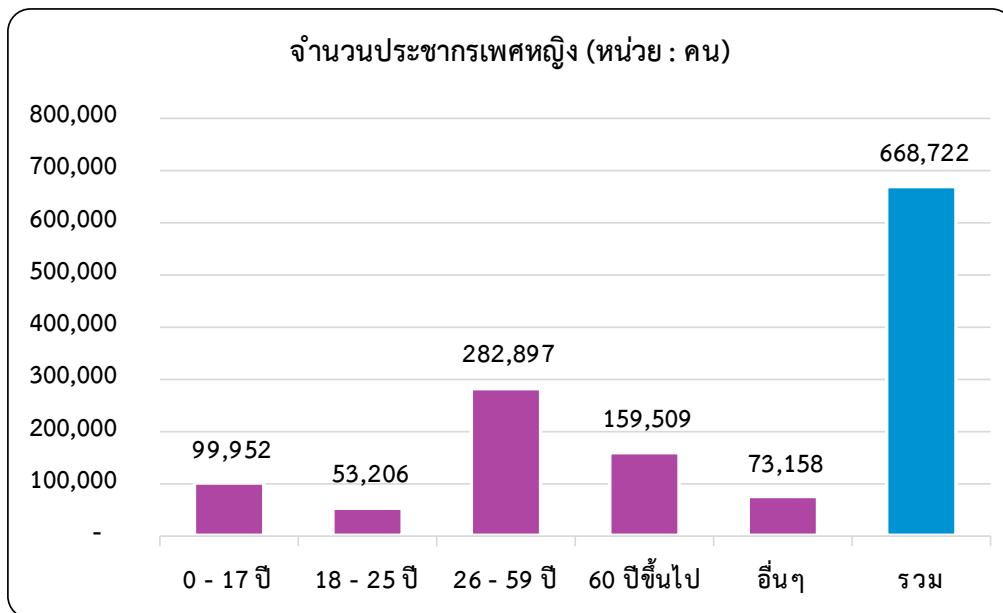
ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2567)

3.2 ด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

3.2.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

(1) สัดส่วนประชากรเพศหญิง จำแนกกลุ่มอายุ

สัดส่วนประชากรเพศหญิง จำแนกกลุ่มอายุ ในจังหวัดเชียงราย ปี 2568 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 668,722 คน เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่าประชากรหญิงส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 26 - 59 ปี) มีจำนวนมากที่สุดถึง 282,897 คน รองลงมาคือกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 159,509 คน สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดเชียงรายได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเด่นชัดในมิติของประชากรเพศหญิง สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน (อายุ 0 - 17 ปี) มีจำนวน 99,952 คน ขณะที่กลุ่มประชากรหญิงอื่น ๆ (73,158 คน) และกลุ่มวัยรุ่น/ผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุ 18 - 25 ปี ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุดที่ 53,206 คน) มีสัดส่วนที่ลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพที่ 25

ภาพที่ 25 จำนวนประชากรเพศหญิงจำแนกกลุ่มอายุ
ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

สัดส่วนประชากรเพศหญิงต่อประชากรทั้งหมดของจังหวัดเชียงราย ปี 2568 มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,296,232 คน โดยจำแนกเป็นประชากรเพศหญิงจำนวน 668,722 คน คิดเป็นสัดส่วนประชากรเพศหญิงต่อประชากรทั้งหมดร้อยละ 51.59 ดังรายละเอียดในตารางที่ 43

ตารางที่ 43 สัดส่วนประชากรเพศหญิงต่อประชากรทั้งหมด

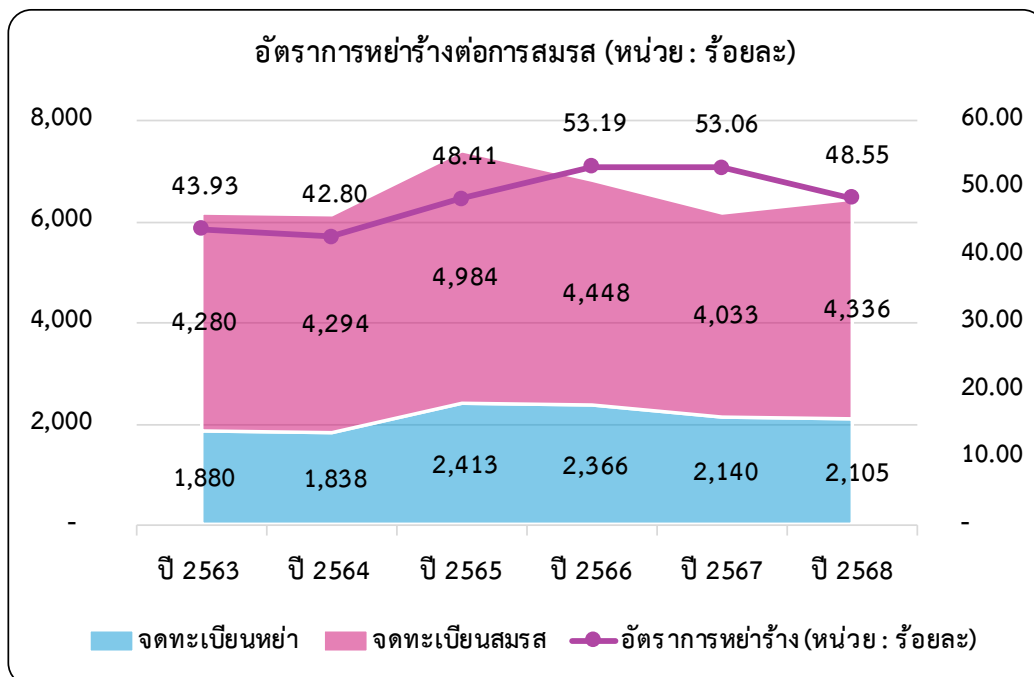
สัดส่วนประชากรเพศหญิงต่อประชากรทั้งหมด	(หน่วย : คน/ร้อยละ)
ประชากรรวม	1,296,232
ประชากรเพศหญิง	668,722
สัดส่วนประชากรเพศหญิงต่อประชากรทั้งหมด	51.59

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

<https://stat.bora.dopa.go.th>

(2) ครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้าง

ครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้างในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2563 ถึง 2568 พบดัชนีชี้วัดที่สะท้อนถึงภาวะเปราะบางทางการหย่าร้างที่ทรงตัวอยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้ จำนวนการจดทะเบียนสมรส (พื้นที่สีชมพู) มีความผันแปรโดยเคยพุ่งสูงที่สุดในปี 2565 (4,984 คู่) ก่อนจะมีแนวโน้มชะลอตัวลงและขยับขึ้นเล็กน้อยในปีล่าสุด (2568) มาอยู่ที่ 4,336 คู่ สอดคล้องกับทิศทางการจดทะเบียนหย่า (พื้นที่สีฟ้า) ที่ขึ้นสู่จุดสูงสุดในปี 2565 เช่นกัน (2,413 คู่) และค่อย ๆ ลดลงมาอยู่ที่ 2,105 คู่ในปีล่าสุด อัตราการหย่าร้างต่อการสมรส (เส้นสีม่วง): สัดส่วนเปรียบเทียบพบความน่ากังวล โดยอัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มไต่ระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 43.93 ในปี 2563 ขึ้นไปแตะระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์ในปี 2566 ถึงร้อยละ 53.19 (คิดเป็นสัดส่วนการหย่าร้างที่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของการสมรสในปีนั้น) แม้ว่าในสองปีล่าสุด (2567 - 2568) จะเริ่มชะลอตัวลงมาอยู่ที่ร้อยละ 53.06 และร้อยละ 48.55 ตามลำดับ แต่ก็ยังคงเป็นอัตราที่สูงกว่าช่วงเริ่มแรก ดังรายละเอียดในภาพที่ 26

ภาพที่ 26 ครอบครัวที่จดทะเบียนสมรส หย่าร้าง และอัตราการหย่าร้าง

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568)

<https://stat.bora.dopa.go.th>

(3) ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง

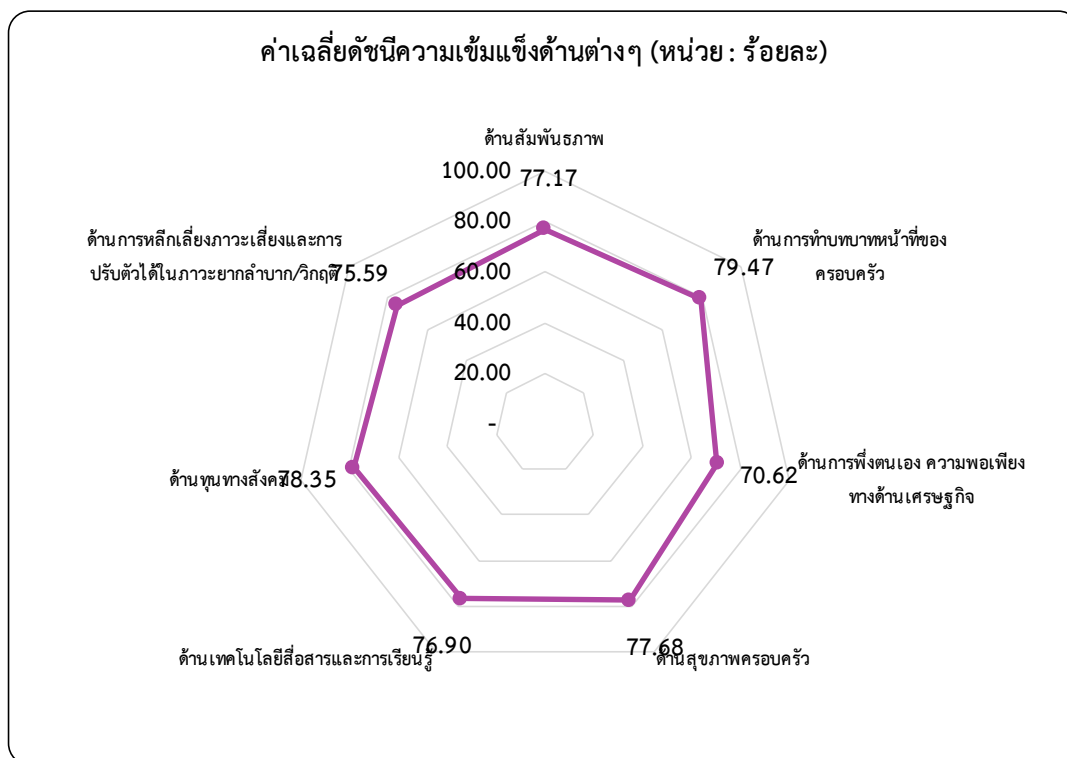
ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในจังหวัดเชียงราย ประจำปี 2568 อยู่ในระดับที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งในภาพรวมอยู่ที่ร้อยละ 77.17 และมีประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งพัฒนา (แถบสีแดง): คือ ด้านการพึ่งตนเอง ความพอเพียงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 70.62 ดังรายละเอียดในตารางที่ 44

ตารางที่ 44 ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง ประจำปี 2568

ค่าเฉลี่ยดัชนีความเข้มแข็งด้านต่างๆ	(หน่วย : ร้อยละ)
ด้านสัมพันธภาพ	77.17
ด้านการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัว	79.47
ด้านการพึ่งตนเอง ความพอเพียงทางด้านเศรษฐกิจ	70.62
ด้านสุขภาพครอบครัว	77.68
ด้านเทคโนโลยีสื่อสารและการเรียนรู้	76.90
ด้านทุนทางสังคม	78.35
ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก/วิกฤติ	75.59
ความเข้มแข็งในภาพรวม	77.17

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2568)

แผนภูมิตัวชี้วัดแบบเรดาร์ (Radar Chart) เรื่อง "ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งด้านต่างๆ" ของจังหวัด เชียงราย (ข้อมูลปี 2568) ซึ่งเป็นข้อมูลชุดเดียวกับตารางก่อนหน้าแต่เปลี่ยนการนำเสนอให้อยู่ในรูปแบบ แผนภูมิเพื่อให้เห็นมิติความสมดุล ดังรายละเอียดในภาพที่ 27

ภาพที่ 27 ดัชนีมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็งด้านต่างๆ

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2568)

3.2.2 ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

(1) จำนวนผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

จำนวนผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2566 ถึง 2568 สะท้อนถึงปริมาณความรุนแรงในภาพรวมที่ลดลงและทรงตัว และเมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่าเพศหญิงยังคงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวในสัดส่วนที่สูงที่สุดในทุก ๆ ปี แม้ว่าสถิติจะลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 72 คน (ปี 2566) เหลือ 44 คน (ปี 2567) และลดลงมาอยู่ที่ 34 คนในปีล่าสุด (2568) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 45

ตารางที่ 45 จำนวนผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว (หน่วย : คน)	ชาย	หญิง	รวม
ปี 2566	5	72	77
ปี 2567	7	44	51
ปี 2568	17	34	51

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2568)

<https://evcis.org/startup/list>

(2) ประเภทความรุนแรง

ภาพรวมสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของจังหวัดเชียงราย เมื่อจำแนกตามประเภทของพฤติกรรมที่ถูกระทำ สะท้อนให้เห็นว่า ความรุนแรงทางกายภาพและผลกระทบทางจิตใจคือรูปแบบปัญหาหลักที่เกิดขึ้นมากที่สุด โดยประเภทความรุนแรงที่พบสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ ด้านร่างกาย มีจำนวนสูงถึง 36 คน รองลงมาคือด้านจิตใจ มีจำนวน 18 คน ตามลำดับ สำหรับความรุนแรงในมิติอื่น ๆ พบการกระจายตัวในสัดส่วนที่ต่ำกว่า ได้แก่ ทางสังคม – ละเลย หรือทอดทิ้ง มีจำนวน 1 คน และมีรายงานกรณีความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อขั้นเสียชีวิตจำนวน 1 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 46

ตารางที่ 46 ร้อยละผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวแบ่งตามด้านต่างๆ

ผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวแบ่งตามด้านต่างๆ	(หน่วย : คน)
ด้านร่างกาย	36
ด้านเพศ	-
ด้านจิตใจ	18
ทางสังคม – ละเลย หรือทอดทิ้ง	1
เสียชีวิต	1

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2568)

(3) ช่วงอายุผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อพิจารณาจำแนกตามช่วงอายุของผู้ถูกระทำ ระหว่างปี 2567 ถึง 2568 สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มประชากรวัยผู้ใหญ่และวัยทำงานยังคงเป็นกลุ่มเสี่ยงหลักที่เผชิญปัญหามากที่สุด ทว่ากลุ่มเด็กและเยาวชน กลับมีแนวโน้มการถูกระทำที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างน่ากังวล ดังรายละเอียดในตารางที่ 47

ตารางที่ 47 ช่วงอายุผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำแนกอายุ (หน่วย : คน)	ปี 2567	ปี 2568
วัยเด็กเล็กแรกเกิด – 6 ปี	3	2
วัยเด็กตอนกลาง 7 – 12 ปี	2	6
วัยรุ่น 13 – 18 ปี	4	8
วัยผู้ใหญ่ตอนต้น 19 – 35 ปี	13	11
วัยกลางคน 36 – 59 ปี	21	17
วัยชรา 60 ปีขึ้นไป	8	7

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2568)

<https://evcis.org/startup/list>

(4) สาเหตุการทำความรุนแรง

สาเหตุการทำความรุนแรง มีการรายงานสาเหตุรวมทั้งสิ้น 54 กรณี โดยพบข้อบ่งชี้สำคัญว่า ปัจจัยกระตุ้นจากสารเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือชนวนเหตุหลักที่พบบ่อยที่สุด จำนวน 15 คน) และมีสาเหตุมาจาก ยาเสพติด เป็นอันดับ 2 (จำนวน 14 คน) ซึ่งเมื่อนำสองปัจจัยนี้มารวมกันจะคิดเป็นสัดส่วนสูงถึง กว่าร้อยละ 53 ของสาเหตุทั้งหมด กลุ่มสาเหตุรองคือปัญหาสุขภาพจิต (จำนวน 8 คน) ตามมาด้วยการใช้อารมณ์ บันดาลโทษ (จำนวน 4 คน) และการหึงหวง (จำนวน 1 คน) กลุ่มสาเหตุอื่น ๆ: มีกรณีที่เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุประเภทชัดเจนอีกจำนวน 12 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 48

ตารางที่ 48 ประเภทสาเหตุการทำความรุนแรง

ประเภทสาเหตุการทำความรุนแรง	(หน่วย : คน)
ยาเสพติด	14
สุรา	15
หึงหวง	1
บันดาลโทษ	4
ปัญหาสุขภาพจิต	8
อื่น ๆ	12
รวม	54

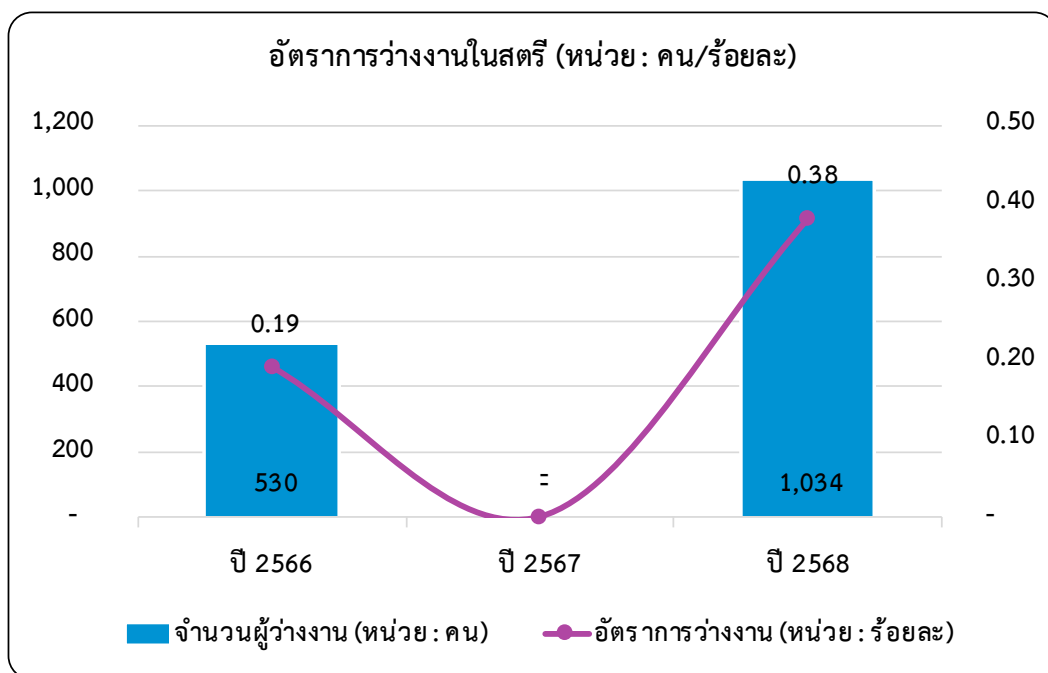
ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว (2568)

3.2.3 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.2.3.1 สตรีกลุ่มเปราะบาง

(1) อัตราการว่างงานในสตรี

สถานการณ์การว่างงานของประชากรเพศหญิงในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2566 ถึง 2568 มีลักษณะสถิติที่ลดต่ำลงในช่วงกลางก่อนจะปรับตัวพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดในปีล่าสุด จำนวนผู้ว่างงาน (แท่งกราฟสีฟ้า): ในปี 2566 มีสตรีว่างงานจำนวน 530 คน ก่อนที่ระบบจะบันทึกตัวเลขเป็นศูนย์หรือไม่พบข้อมูล (เครื่องหมาย "-") ในปี 2567 ทว่าในปีล่าสุด (2568) จำนวนสตรีที่ว่างงานกลับพุ่งสูงขึ้นเกินกว่าเท่าตัวมาอยู่ที่ 1,034 คน อัตราการว่างงาน (เส้นกราฟสีม่วง): สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับจำนวนคน โดยสัดส่วนอัตราการว่างงานในสตรีขยับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.19 ในปี 2566 ขึ้นมาแตะระดับสูงสุดในปี 2568 ที่ร้อยละ 0.38 แม้ว่าตัวเลขสัดส่วนอัตราการว่างงานภาพรวมจะไม่ถึงร้อยละ 1 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่ค่อนข้างต่ำ แต่การที่จำนวนผู้ว่างงานเพศหญิงพุ่งสูงขึ้นกว่าเท่าตัวภายในระยะเวลาอันสั้นในปีล่าสุดก็นับเป็นสัญญาณเตือนและข้อบ่งชี้ทางสังคมที่สำคัญ ดังรายละเอียดในภาพที่ 28

ภาพที่ 28 อัตราการว่างงานในสตรี

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

(2) ลูกจ้างสตรีที่ถูกเลิกจ้าง

แนวโน้มจำนวนการเลิกจ้างภาพรวมในช่วงปี 2563 ถึง 2566 ยอดรวมผู้ถูกเลิกจ้างมีลักษณะทรงตัว และลดต่ำลงต่ำสุดในปี 2565 (จำนวน 60 คน) แต่ในสองปีล่าสุดกลับมีแนวโน้มพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยปีล่าสุด (2568) มีจำนวนผู้ถูกเลิกจ้างรวมสูงสุดเป็นประวัติการณ์ถึง 108 คน เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบการเปลี่ยนผ่านของสถานการณ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยในช่วงปี 2563 - 2566 แรงงานชายมีจำนวนการถูกเลิกจ้างมากกว่าแรงงานหญิง (ส่งผลให้สัดส่วนสตรีที่ถูกเลิกจ้างอยู่ในระดับต่ำ แถบสีเขียวร้อยละ 31 - 38) ทว่าในปี 2567 สถานการณ์กลับพลิกผันอย่างรุนแรง โดยแรงงานสตรีถูกเลิกจ้างสูงกว่าเพศชายอย่างเด่นชัด (หญิง 51 คน ชาย 34 คน) ดันให้สัดส่วนสตรีที่ถูกเลิกจ้างพุ่งทะยานสู่จุดสูงสุดที่ร้อยละ 60.00 (แถบสีแดง) ก่อนจะปรับตัวลงมาสู่ตัวจักรใกล้เคียงกันในปีล่าสุด (2568) ที่ชาย 58 คน หญิง 50 คน (คิดเป็นสัดส่วนสตรีร้อยละ 46.30) ดังรายละเอียดในตารางที่ 49

ตารางที่ 49 จำนวนและสัดส่วนลูกจ้างสตรีที่ถูกเลิกจ้าง

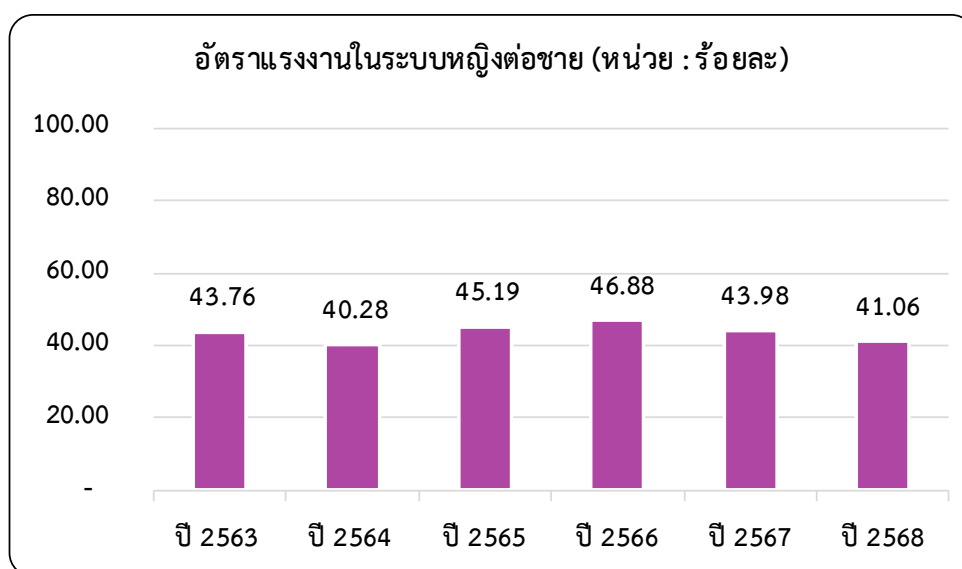
สัดส่วนของลูกจ้างสตรีที่ถูกเลิกจ้าง	ชาย	หญิง	รวม	สัดส่วน (ร้อยละ)
ปี 2563	49	41	90	45.56
ปี 2564	44	21	65	32.31
ปี 2565	41	19	60	31.67
ปี 2566	40	25	65	38.46
ปี 2567	34	51	85	60.00
ปี 2568	58	50	108	46.30

ที่มา : กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (2568)

3.2.3.2 ความเสมอภาคระหว่างเพศ

(1) อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย

ความเสมอภาคระหว่างเพศในมิติตลาดแรงงานของจังหวัดเชียงราย พิจารณาด้านดัชนีอัตราสัดส่วนแรงงานในระบบที่เป็นเพศหญิงเปรียบเทียบกับเพศชาย ระหว่างปี 2563 ถึง 2568 พบว่าสัดส่วนของแรงงานหญิงยังคงเป็นรองแรงงานชายและมีลักษณะทรงตัวค่อนข้างคงที่ โดยสัดส่วนแรงงานหญิงต่อชายเคยลดต่ำลงไปอยู่ที่ร้อยละ 40.28 ในปี 2564 ก่อนจะค่อยๆ ปรับตัวไต่ระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในสองปีถัดมา จนแตะระดับสูงสุดในรอบ 6 ปี ในปี 2566 ที่ร้อยละ 46.88 ในช่วงสองปีล่าสุด (2567 - 2568) สัดส่วนดังกล่าวกลับมีทิศทางที่ย่อตัวและลดต่ำลงอีกครั้ง โดยปีล่าสุด (2568) สัดส่วนแรงงานหญิงต่อชายลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 41.06 ดังรายละเอียดในภาพที่ 29

ภาพที่ 29 อัตราแรงงานในระบบหญิงต่อชาย

ที่มา : การสำรวจแรงงานนอกระบบ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2568)

(2) สตรีและองค์กรที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

ภาพรวมการเติบโตของเครือข่ายและการจัดตั้งกลไกการพัฒนาศักยภาพสตรีของจังหวัดเชียงราย ผ่านการเข้าเป็นสมาชิกกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ระหว่างปี 2566 ถึง 2568 มีแนวโน้มขยายตัวและเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดในปีล่าสุด โดยสมาชิกประเภทองค์กร (หน่วย: แห่ง): มีการขยายตัวและเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 1,976 แห่งในปี 2566 ขยับขึ้นเป็น 1,984 แห่งในปี 2567 และพุ่งสูงขึ้นอย่างเด่นชัดถึง 2,949 แห่งในปีล่าสุด (2568) สมาชิกประเภทบุคคล (หน่วย: คน): สถิติจำนวนสมาชิกมีลักษณะแกว่งตัว โดยในปี 2566 มีจำนวน 333,438 คน ก่อนจะลดต่ำลงในปี 2567 เหลือ 135,363 คน ทว่าในปีล่าสุด (2568) ตัวเลขกลับพุ่งทะยานขึ้นสู่จุดสูงสุดเป็นประวัติการณ์ถึง 471,603 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 50

ตารางที่ 50 สตรีที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

สตรีและองค์กรที่เป็นสมาชิกของกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (หน่วย : แห่ง/คน)	องค์กร	บุคคล
ปี 2566	1,976	333,438
ปี 2567	1,984	135,363
ปี 2568	2,949	471,603

ที่มา : สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรมการพัฒนาชุมชน (2568)

3.2.4 เครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

เครือข่าย/สวัสดิการด้านสตรีและสถาบันครอบครัว กลไกแกนหลักในระดับชุมชน: ปรากฏการจัดตั้ง ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) มีจำนวนมากที่สุดถึง 143 แห่ง กลไกหนุนเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม: มีการดำเนินงานในรูปแบบ โรงเรียนครอบครัว จำนวน 34 แห่ง องค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 3 แห่ง ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.) จำนวน 5 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ 51

ตารางที่ 51 เครือข่ายด้านสตรีและสถาบันครอบครัว

เครือข่ายด้านสตรีและสถาบันครอบครัว	แห่ง
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)	143
โรงเรียนครอบครัว	34
องค์กรสาธารณประโยชน์	3
ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.)	5

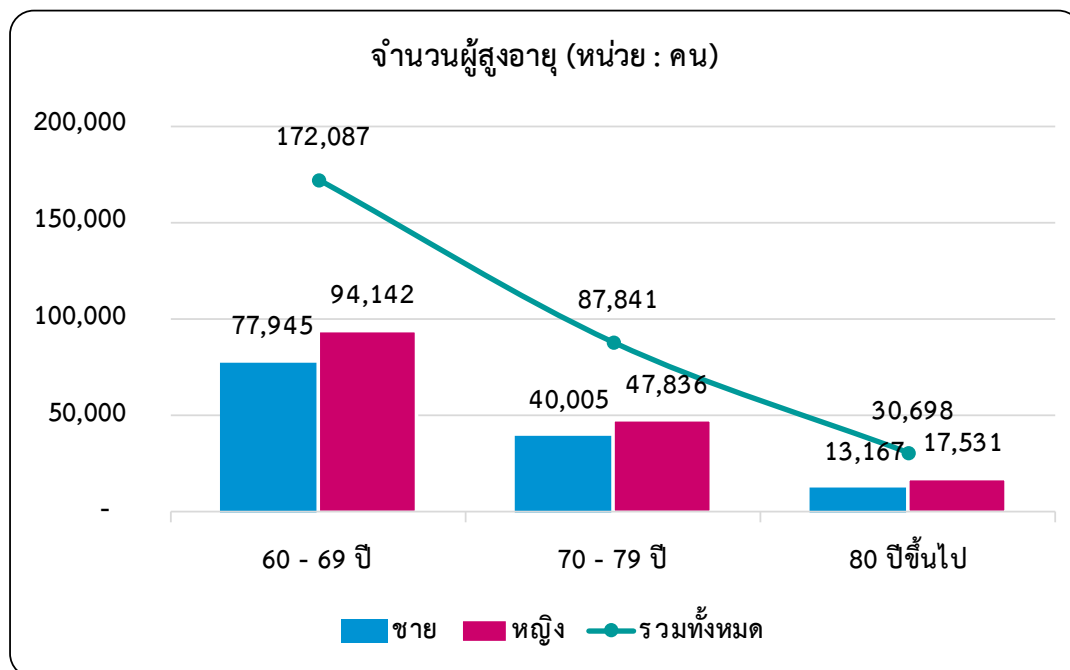
ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2568)

3.3 ด้านผู้สูงอายุ

3.3.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านผู้สูงอายุ

(1) จำนวนผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ และกลุ่มอายุ

จากข้อมูลโครงสร้างประชากรสูงอายุของจังหวัดเชียงราย พบว่าจำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย และเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60–69 ปี) มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มผู้สูงอายุตอนกลาง (70–79 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในภาพที่ 30

ภาพที่ 30 จำนวนผู้สูงอายุ

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568) <https://stat.bora.dopa.go.th>

(2) สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร

ตัวเลขสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี ยืนยันว่าจังหวัดเชียงรายได้ก้าวเข้าสู่ "สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society)" หรือกำลังขยับเข้าสู่ "สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society)" แล้ว ทำให้อัตราส่วนพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเตรียมความพร้อมด้านสวัสดิการและสาธารณสุขในพื้นที่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 52

ตารางที่ 52 สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร

สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากร	ร้อยละ
ปี 2566	20.87
ปี 2567	21.75
ปี 2568	22.42

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2568) <https://stat.bora.dopa.go.th>

(3) ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณารูปแบบการอยู่อาศัย พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่มักอาศัยอยู่กับครอบครัวหรือบุตรหลาน อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่น่ากังวลคือ สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ "อยู่ลำพังคนเดียว" หรือ "อยู่เฉพาะลำพังผู้สูงอายุด้วยกัน " มีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงต่อการขาดคนดูแลเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 53

ตารางที่ 53 ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว	42,081	14.27
ผู้สูงอายุที่อยู่ด้วยกันตามลำพัง	188,086	63.80

ที่มา : โครงการสำรวจผู้สูงอายุในประเทศไทย มีการดำเนินงานโครงการทุก 3 ปี สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567)

3.3.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.3.2.1 ผู้สูงอายุ ตัดบ้าน ตัดเตียง ตัดสังคม

จากผลการคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่ม "ตัดสังคม" ซึ่งยังคงมีสุขภาพแข็งแรงและสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี รองลงมาคือกลุ่ม "ตัดบ้าน" ที่เริ่มมีความเสื่อมของร่างกายและต้องการการดูแลในพื้นที่ และกลุ่ม "ตัดเตียง" ซึ่งเป็นกลุ่มที่น้อยที่สุดแต่ต้องการบริการทางการแพทย์และการพยาบาลระยะยาว (Long-term Care) อย่างใกล้ชิด ดังรายละเอียดในตารางที่ 54

ตารางที่ 54 การคัดกรองผู้สูงอายุตัดสังคม ตัดบ้าน ตัดเตียง

ปี	ผู้สูงอายุได้รับการคัดกรอง (หน่วย : คน)	ตัดสังคม		ตัดบ้าน		ตัดเตียง	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ปี 2563	165,406	162,134	98.02	2,495	1.51	777	0.47
ปี 2564	159,150	154,942	97.36	3,516	2.21	692	0.43
ปี 2565	155,508	151,877	97.67	3,008	1.93	623	0.40
ปี 2566	149,177	146,120	97.95	2,397	1.61	660	0.44
ปี 2567	127,303	124,272	97.62	2,257	1.77	774	0.61
ปี 2568	105,398	102,802	97.54	1,836	1.74	760	0.72

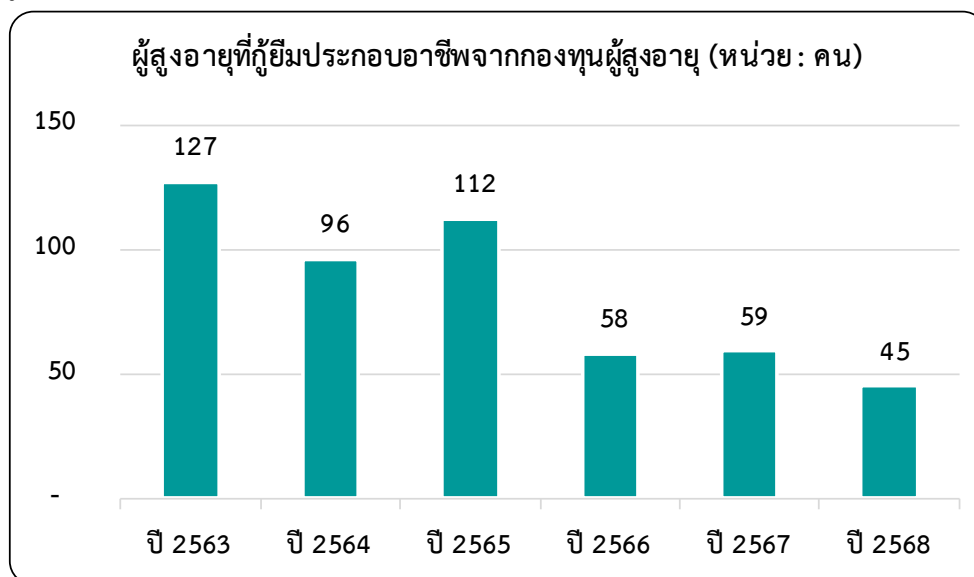
ที่มา : ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (HDC) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2568)

https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/iM

3.3.2.2 การทำงานของผู้สูงอายุ

(1) ผู้สูงอายุที่กู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ โดยในจังหวัดเชียงราย มีผู้สูงอายุให้ความสนใจกู้ยืมเงินทุนเพื่อไปประกอบอาชีพทุกปี แม้จำนวนจะน้อยลงแต่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ยังคงมีศักยภาพ มีความกระตือรือร้น และต้องการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจมากกว่าการเป็นภาระของลูกหลาน ดังรายละเอียดในภาพที่ 31

ภาพที่ 31 ผู้สูงอายุที่กู้ยืมประกอบอาชีพจากกองทุนผู้สูงอายุ
ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568)

(2) แรงงานผู้สูงอายุต่อผู้มีงานทำทั้งหมด

สัดส่วนแรงงานผู้สูงอายุของจังหวัดเชียงรายมีแนวโน้มสูงขึ้น และเป็นกำลังแรงงานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่จังหวัดก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ รวมถึงการที่ผู้สูงอายุยังคงมีศักยภาพและจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ดังรายละเอียดในตารางที่ 55

ตารางที่ 55 ผู้มีงานทำและผู้สูงอายุที่ทำงาน

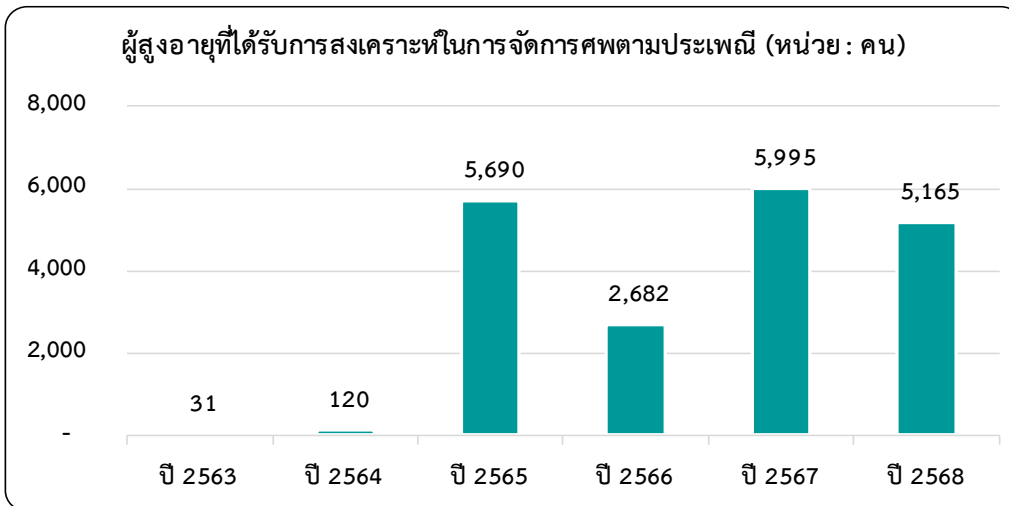
ปี	ผู้มีงานทำและผู้สูงอายุที่ทำงาน		สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานต่อผู้มีงานทำทั้งหมด (หน่วย : ร้อยละ)
2566	ผู้มีงานทำทั้งหมด	599,777	18.46
	ผู้สูงอายุที่ทำงาน	110,707	
ปี	ผู้มีงานทำและผู้สูงอายุที่ทำงาน		สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานต่อผู้มีงานทำทั้งหมด (หน่วย : ร้อยละ)
2567	ผู้มีงานทำทั้งหมด	588,719	20.43
	ผู้สูงอายุที่ทำงาน	120,292	

ที่มา : โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรกลุ่มสถิติแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567)

3.3.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ

(1) ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณี

ด้านสวัสดิการขั้นสุดท้ายของชีวิต จังหวัดเชียงรายมีผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนเงินสงเคราะห์การจัดการงานศพตามประเพณีตามสิทธิ์ทุกปี ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายและเยียวยาจิตใจให้แก่ครอบครัวผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยในวาระสุดท้าย ดังรายละเอียดในภาพที่ 32

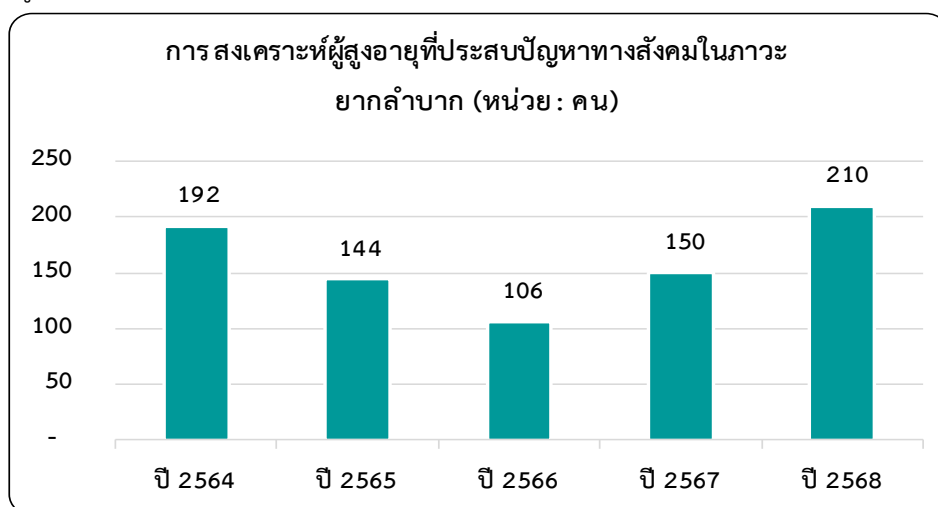

ภาพที่ 32 ผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการงานศพผู้สูงอายุตามประเพณี

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568)

(2) การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางสังคมในภาวะยากลำบาก

สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่เผชิญภาวะยากลำบาก ถูกทอดทิ้ง หรือขาดแคลนปัจจัยสี่ ทางภาครัฐได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือเยียวยาเร่งด่วนทุกปี โดยจำนวนย้อนหลัง 4 ปี ปี 2568 มีจำนวนที่มากที่สุดถึง 210 ราย โดยการมอบเงินสงเคราะห์และสิ่งของจำเป็น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าและส่งต่อเข้าสู่กระบวนการดูแลในระยะยาว ดังรายละเอียดในภาพที่ 33

ภาพที่ 33 การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทางสังคมในภาวะยากลำบาก

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568)

(3) เครือข่าย/ สวัสดิการด้านผู้สูงอายุ

จังหวัดเชียงรายมีการรวมกลุ่มขององค์กรภาคประชาชนและเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ เครือข่ายคลังปัญญาผู้สูงอายุ จำนวน 279 คน ถือเป็นฐานรากที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนกิจกรรมจิตอาสาและการเฝ้าระวังทางสังคมในชุมชน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ จำนวน 40 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ 56

ตารางที่ 56 เครือข่ายด้านผู้สูงอายุ

เครือข่ายด้านผู้สูงอายุ	(หน่วย : แห่ง/คน)
คลังปัญญาผู้สูงอายุ (คน)	279
ศพอส. (แห่ง)	40

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568)

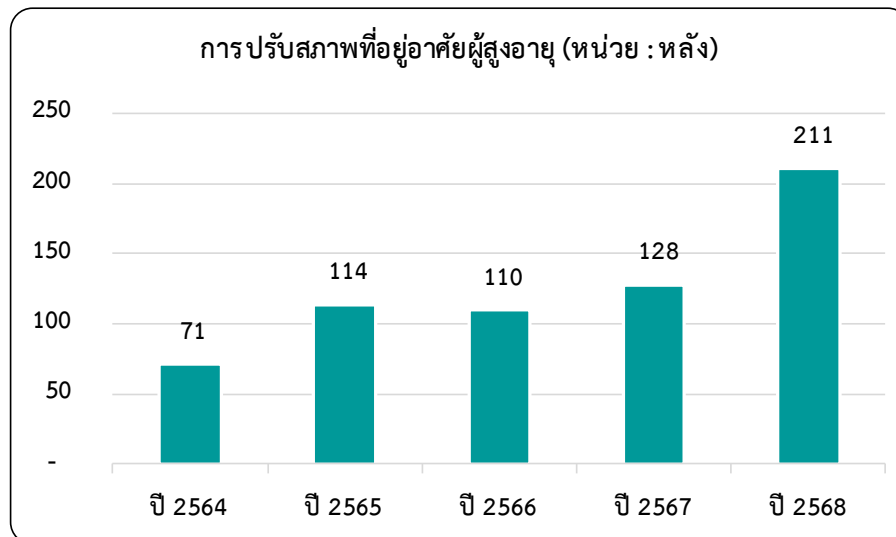
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการมีกิจกรรมทางสังคม ปัจจุบันเชียงรายมี "โรงเรียนผู้สูงอายุ" เปิดดำเนินการกระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ จำนวน 3 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ 57

ตารางที่ 57 โรงเรียนผู้สูงอายุ

โรงเรียนผู้สูงอายุ	(หน่วย : แห่ง)
ปี 2564	3
ปี 2565	-
ปี 2566	-
ปี 2567	-
ปี 2568	-

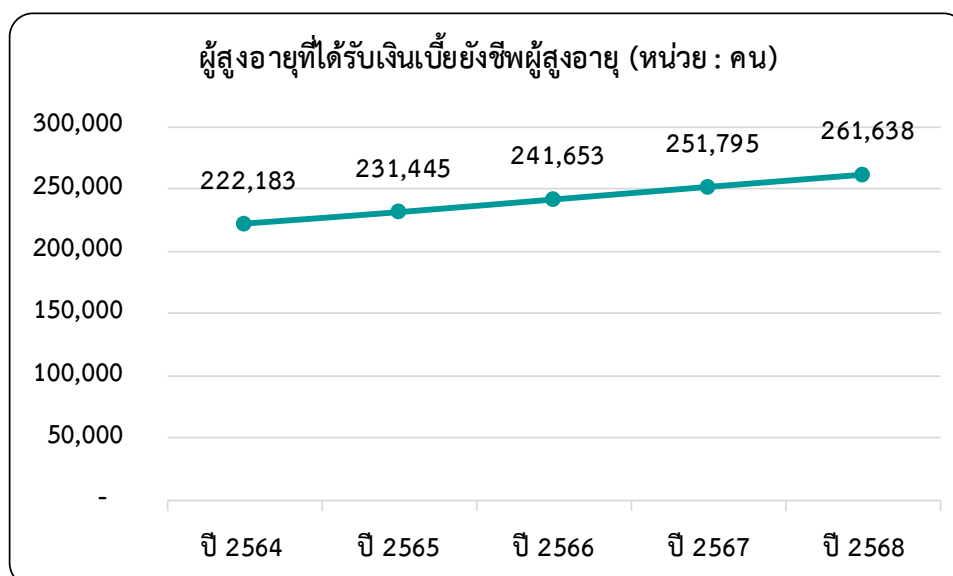
ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568)

ในด้านความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย มีการดำเนินโครงการปรับปรุงบ้านพักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ (เช่น การทำราวจับ ปรับพื้นห้องน้ำ ทางลาด) จำนวนย้อนหลัง 4 ปี มีตัวเลขเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยมากสุดในปี 2568 จำนวน 211 หลัง เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุพลัดตกหกล้มและเพิ่มคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัย ดังรายละเอียดในภาพที่ 34

ภาพที่ 34 การปรับสภาพที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ
ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568)

สวัสดิการขั้นพื้นฐานที่เป็นหลักประกันรายได้หลักของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย คือ "เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ" โดยมีผู้ได้รับสิทธิ์ครอบคลุมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในจังหวัด เพิ่มสูงขึ้นทุกปี มากที่สุดในปี 2568 จำนวน 261,638 คน ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเป็นตาข่ายรองรับทางสังคมที่สำคัญ ดังรายละเอียดในภาพที่ 35

ภาพที่ 35 ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
ที่มา : กรมบัญชีกลาง (2568)

3.4 ด้านคนพิการ

3.4.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านคนพิการ

(1) จำนวนคนที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ

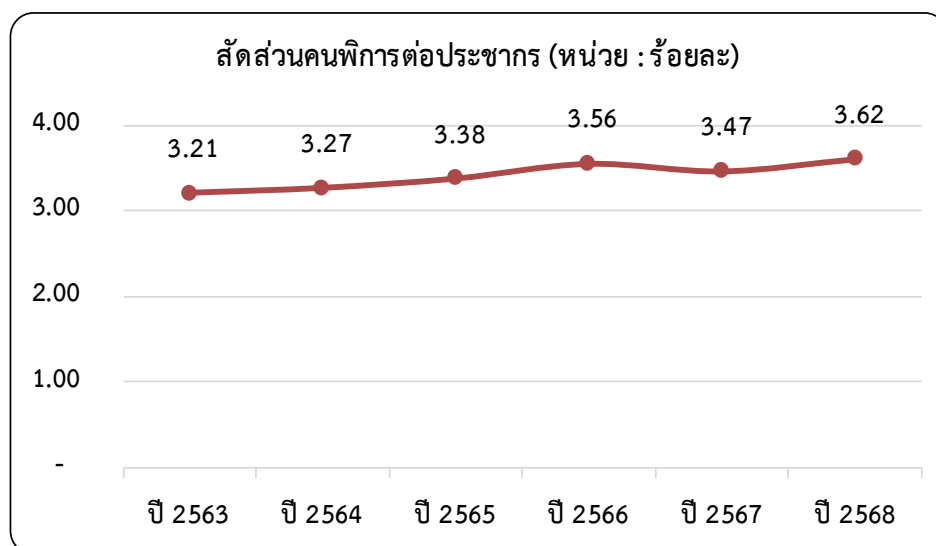
จำนวนคนที่มีบัตรประจำตัวคนพิการในจังหวัดเชียงราย ปี 2568 มีจำนวนคนพิการที่จดทะเบียนและมีบัตรประจำตัวคนพิการรวมทั้งสิ้น 46,885 คน โดยแบ่งเป็นคนพิการเพศชายจำนวน 24,514 คน และคนพิการเพศหญิงจำนวน 22,371 คน

จำนวนคนพิการ (คน)	ชาย	หญิง	รวม
คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ	24,514	22,371	46,885

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

(2) คนพิการต่อประชากร

สถานการณ์และสัดส่วนของคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนต่อประชากรทั้งหมดในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี 2563 ถึง 2568 มีแนวโน้มเติบโตขยายตัวขึ้นอย่างช้า ๆ และต่อเนื่องจากร้อยละ 3.21 ในปี 2563 ได้ระดับขึ้นไปจนถึงร้อยละ 3.56 ในปี 2566 ในปี 2567 สัดส่วนดังกล่าวมีการย่อตัวลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ร้อยละ 3.47 ก่อนจะปรับตัวพุ่งสูงขึ้นจนแตะระดับสูงสุดในรอบ 6 ปี ในปีล่าสุด (2568) ที่ร้อยละ 3.62 ดังรายละเอียดในภาพที่ 36

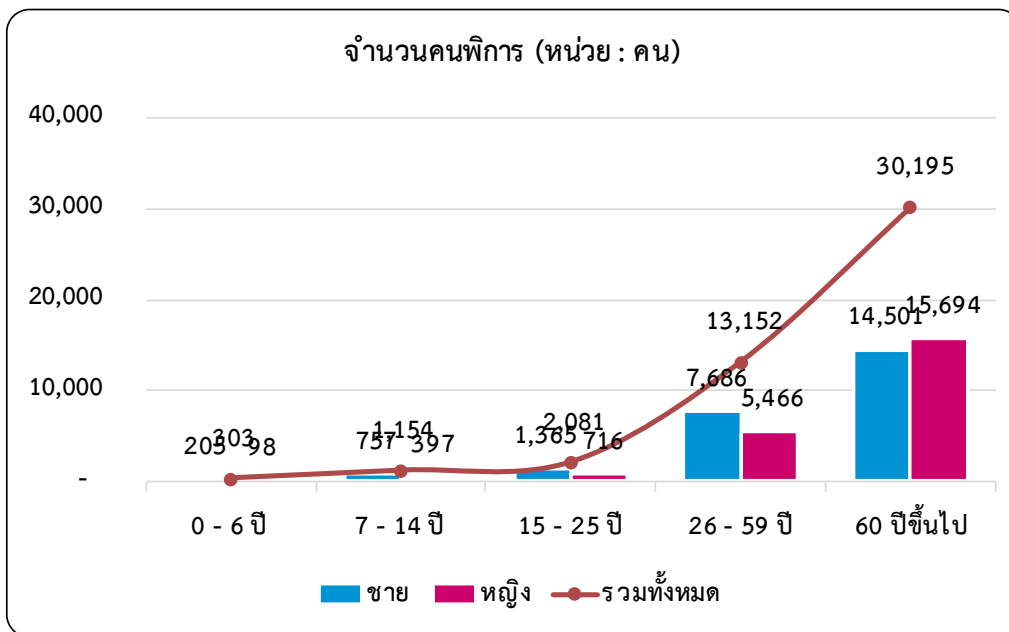

ภาพที่ 36 สัดส่วนคนพิการที่ได้รับการจดทะเบียน

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

(3) คนพิการจำแนกตามช่วงอายุ

จากข้อมูลสถิติผู้พิการในจังหวัดเชียงราย พบแนวโน้มที่สัมพันธ์อย่างชัดเจนกับโครงสร้างประชากรสูงอายุ โดยจำนวนผู้พิการจะเพิ่มสูงขึ้นแบบก้าวกระโดดเมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่วัยสูงอายุ ซึ่งกลุ่มที่มีจำนวนผู้พิการมากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป (มีจำนวนสูงถึง 30,195 คน) คิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนหลายเท่าตัว นอกจากนี้ ในมิติด้านเพศวิถี พบข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ในช่วงวัยเด็กจนถึงวัยทำงาน (0 - 59 ปี) ผู้พิการส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนจะพลิกกลับเป็นเพศหญิงที่มีจำนวนมากกว่าเล็กน้อย (หญิง 15,694 คน / ชาย 14,501 คน) ดังรายละเอียดในภาพที่ 37

ภาพที่ 37 คนพิการจำแนกตามช่วงอายุ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

(4) คนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ

สถานการณ์ประชากรผู้พิการจำแนกตามประเภทความพิการ จังหวัดเชียงราย จากข้อมูลสถิติเปรียบเทียบระหว่างปี 2567 และปี 2568 พบว่าภาพรวมจำนวนผู้พิการในจังหวัดเชียงรายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเกือบทุกประเภท โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดและต้องการความช่วยเหลือเป็นอันดับต้นๆ คือ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ซึ่งในปี 2568 มีจำนวนสูงถึง 21,049 คน (เพิ่มขึ้นจากปี 2567 ที่มี 20,354 คน) รองลงมาคือ ผู้พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย จำนวน 14,841 คน ในภาพรวมความพิการทางร่างกายและทางประสาทสัมผัส (การได้ยิน) ถือเป็นสัดส่วนใหญ่ของจังหวัด ซึ่งสัมพันธ์กับแนวโน้มสังคมสูงวัยที่มีความเสื่อมถอยของร่างกายตามอายุ ขณะเดียวกัน กลุ่มที่น่าจับตามองคือ กลุ่มออทิสติกที่แม้จะมีจำนวนไม่มากนัก (528 คน) แต่มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ดังรายละเอียดในตารางที่ 58

ตารางที่ 58 คนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ

คนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ (หน่วย : คน)	ปี 2567	ปี 2568
ทางการเห็น	2,083	2,045
ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	13,906	14,841
ทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	20,354	21,049
ทางจิตใจหรือพฤติกรรม	2,824	2,877
ทางสติปัญญา	3,462	3,503
ทางการเรียนรู้	224	249
ทางออทิสติก	434	528
พิการมากกว่า 1 ประเภท	1,744	1,792
ไม่ระบุ	-	1

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

3.4.2 สถานการณ์เชิงประเด็น

3.4.2.1 การศึกษาของคนพิการ

(1) นักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม

สถานการณ์โอกาสและการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนพิการในโรงเรียนแบบเรียนรวม จากสถิติจำนวนนักเรียนพิการที่ได้รับโอกาสเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนแบบเรียนรวมของจังหวัดเชียงราย พบว่ามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 4,773 คน โดยกลุ่มที่เข้าถึงระบบการศึกษารวมมากที่สุดคือ ระดับประถมศึกษา มีจำนวนสูงถึง 3,375 คน คิดเป็นสัดส่วนใหญ่ที่สุดของนักเรียนพิการทั้งหมด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,230 คน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามลำดับขั้นการศึกษา พบแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงคือ จำนวนนักเรียนพิการลดลงอย่างมีนัยสำคัญในระดับที่สูงขึ้น โดยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและเทียบเท่า มีนักเรียนเหลืออยู่เพียง 166 คน และในระดับก่อนประถมศึกษามีบันทึกไว้เพียง 2 คนเท่านั้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 59

ตารางที่ 59 จำนวนนักเรียนพิการที่เข้าเรียนในโรงเรียนแบบเรียนรวม

คนพิการที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนแบบเรียนรวม	(หน่วย : คน)
ก่อนประถม	2
ประถม	3,375
มัธยมต้น	1,230
มัธยมปลายและเทียบเท่า	166
รวมทั้งหมด	4,773

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567)

(2) คนพิการที่ได้รับการศึกษาพิเศษ

สถานการณ์และการเข้าถึงการศึกษาสำหรับคนพิการในสถานศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงราย จากสถิติข้อมูลย้อนหลัง 6 ปี (พ.ศ. 2563 - 2568) ของจังหวัดเชียงราย พบว่าระบบการศึกษาพิเศษมีการกระจายตัวโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ ถือเป็นกลไกหลักในการรองรับนักเรียนพิการของจังหวัด โดยมีจำนวนผู้เข้ารับการศึกษาเฉลี่ยใกล้เคียงกันที่ประมาณ 390 - 430 คนต่อปี โดยในปีล่าสุด (2568) ศูนย์การศึกษาพิเศษมีจำนวนเพิ่มขึ้นสูงสุดอยู่ที่ 420 คน ขณะที่โรงเรียนเฉพาะความพิการมีจำนวนลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 392 คน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีสัดส่วนของนักเรียนพิการเข้าเรียนน้อยที่สุด (เฉลี่ยไม่เกิน 100 คนต่อปี) และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในภาพรวม โดยในปี 2568 มีจำนวนนักเรียนพิการอยู่เพียง 66 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 60

ตารางที่ 60 จำนวนคนพิการที่ได้รับการศึกษาพิเศษ

คนพิการที่ได้รับการศึกษาพิเศษ (หน่วย : คน)	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	โรงเรียนเฉพาะความพิการ	ศูนย์การศึกษาพิเศษ
ปี 2563	81	433	399
ปี 2564	95	416	403
ปี 2565	79	408	377
ปี 2566	55	403	394
ปี 2567	73	407	397
ปี 2568	66	392	420

ที่มา : สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2568)

3.4.2.2 การทำงานของคนพิการ

(1) สถานประกอบการและอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน

สถานการณ์การจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการ จังหวัดเชียงราย จากสถิติตารางการรับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ของจังหวัดเชียงราย ในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2568 ขนาดของภาคธุรกิจและการจ้างงานลดลง: จำนวนสถานประกอบการขนาดใหญ่ (ลูกจ้าง 100 คนขึ้นไป) ในเชียงรายมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2568 เหลืออยู่เพียง 47 แห่ง (ลดลงจาก 59 แห่งในปี 2563) ส่งผลให้อัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามโควตากฎหมายปรับลดลงตามมา โดยในปีล่าสุดอยู่ที่ 109 คน วินัยและการปฏิบัติตามกฎหมาย: ในอดีตช่วงปี 2565 - 2566 สถานประกอบการทุกแห่งสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างครบถ้วน (คิดเป็นร้อยละ 0) ทว่าในสองปีล่าสุด (2567 - 2568) กลับเริ่มพบปัญหาการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยในปี 2568 มีสถานประกอบการที่ปฏิบัติไม่ครบตามอัตราส่วน 1 แห่ง และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเลยอีก 1 แห่ง ส่งผลให้สัดส่วนของสถานประกอบการที่มีปัญหาพุ่งสูงขึ้นเป็น ร้อยละ 4.26 ดังรายละเอียดในตารางที่ 61

ตารางที่ 61 การรับคนพิการเข้าทำงาน

สถานประกอบการและอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน (หน่วย : แห่ง/คน)	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
จำนวนสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คน ขึ้นไป	59	52	48	52	53	47
อัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน	128	116	112	115	116	109
สถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่ครบอัตราส่วน	1	1	-	-	2	1
สถานประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	-	-	-	-	-	1
ร้อยละ ของสถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่ครบอัตราส่วนและไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	1.69	1.92	-	-	3.77	4.26

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

(2) สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน

สถานการณ์รูปแบบการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการของสถานประกอบการ จังหวัด เชียงราย จากข้อมูลสถิติปี พ.ศ. 2568 ในจังหวัดเชียงราย มีสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ที่เข้าข่ายต้องปฏิบัติตามกฎหมายจำนวน 47 แห่ง โดยมีโควตาอัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงานรวม 109 ราย เมื่อพิจารณาแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายของกลุ่มสถานประกอบการเหล่านี้ พบว่า "การรับคนพิการเข้าทำงานโดยตรง" เป็นวิธีที่ภาคเอกชนเลือกใช้มากที่สุด โดยมีสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าทำงานตาม มาตรา 33 จำนวนสูงถึง 40 แห่ง ขณะที่มีการปฏิบัติตามกฎหมายในรูปแบบอื่นเพียงส่วนน้อย ได้แก่ การส่ง เงินเข้ากองทุนฯ ตามมาตรา 34 จำนวน 2 แห่ง และการให้สัมปทานหรือจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าตามมาตรา 35 จำนวน 1 แห่ง อย่างไรก็ตาม ยังคงพบข้อจำกัดทางสังคมที่ต้องเฝ้าระวัง เนื่องจากมีสถานประกอบการที่ ปฏิบัติไม่ครบอัตราส่วน 1 แห่ง และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเลยอีก 1 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ 62

ตารางที่ 62 สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน

สัดส่วนการรับคนพิการเข้าทำงาน (หน่วย : คน)	ปี 2568
จำนวนสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คน ขึ้นไป (แห่ง)	47
อัตราส่วนที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน (ราย)	109
รับคนพิการเข้าทำงานตาม ม.33	40
ส่งเงินเข้ากองทุนฯ ตาม ม.34	2
ให้สัมปทานฯ ตาม ม.35	1
รับคนพิการตาม ม.33 และให้สัมปทานฯ ตาม ม.35	-
ส่งเงินตาม ม.34 และให้สัมปทานฯ ตาม ม.35	-
รับคนพิการ ตาม ม.33 ส่งเงิน ตาม ม.34 และให้สัมปทานฯ ตาม ม.35	-
ปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่ครบอัตราส่วน	1
ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	1

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

3.4.3 เครือข่าย/สวัสดิการด้านคนพิการ

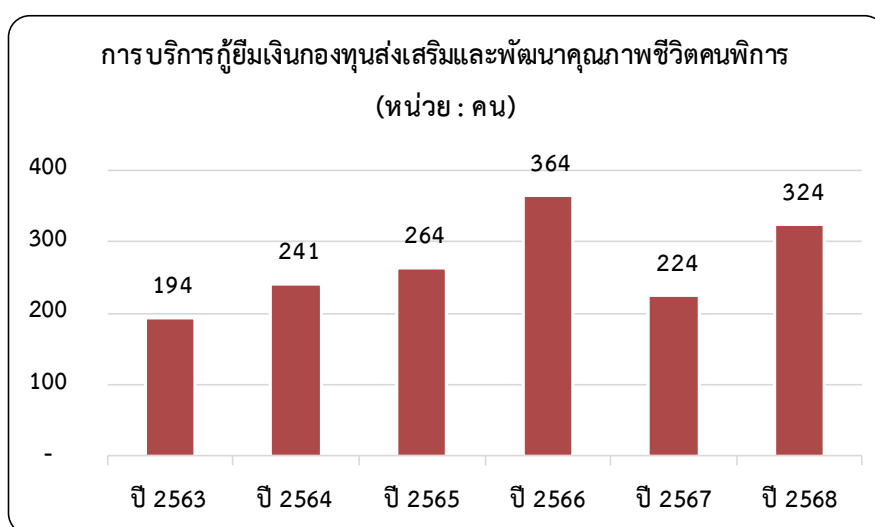
สถานการณ์โครงสร้างเครือข่ายและการกระจายบริการด้านคนพิการ จังหวัดเชียงราย จากสถิติข้อมูลเครือข่ายด้านคนพิการของจังหวัดเชียงราย ประจำปี พ.ศ. 2568 สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการขับเคลื่อนงานสวัสดิการที่มีการผสมผสานระหว่างส่วนกลางและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยมีหน่วยงานเครือข่ายรวมทั้งสิ้น 100 แห่ง แบ่งเป็น ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด (1 แห่ง) ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป (96 แห่ง) องค์กรคนพิการ (3 แห่ง) ดังรายละเอียดในตารางที่ 63

ตารางที่ 63 เครือข่ายด้านคนพิการ

เครือข่ายด้านคนพิการ	(หน่วย : แห่ง)
ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด	1
ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป	96
องค์กรด้านคนพิการ	3

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

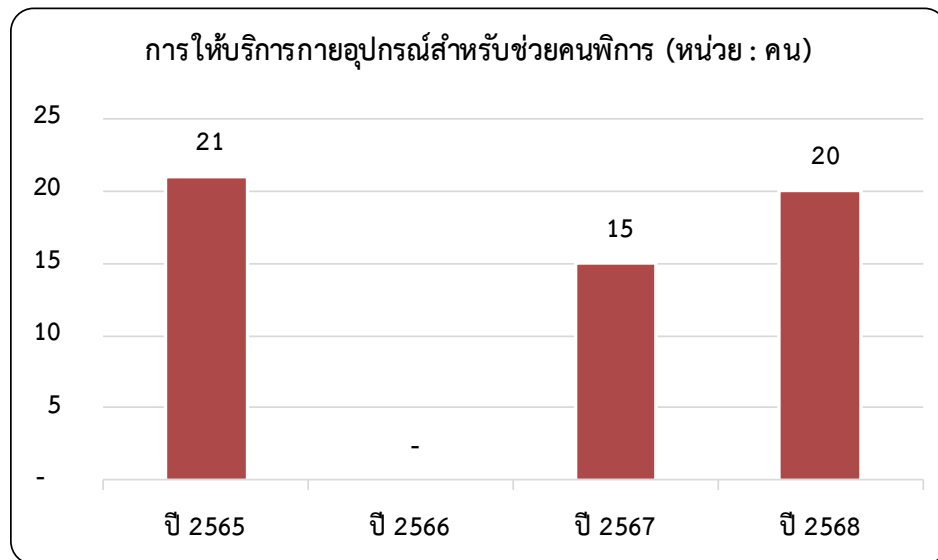
สถิติการให้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2563 - 2568 พบว่า ความต้องการทุนหมุนเวียนเพื่อการประกอบอาชีพของผู้พิการและผู้ดูแลมีแนวโน้มความผันผวน แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง ในช่วงปี 2563 - 2566 ปริมาณผู้ได้รับอนุมัติเงินกู้เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 194 คน จนพุ่งไปแตะจุดสูงสุดที่ 364 คนในปี 2566 ซึ่งสอดคล้องกับช่วงฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตสุขภาพที่ผู้พิการต้องการเงินทุนตั้งตัว แม้ในปี 2567 จำนวนจะลดต่ำลงมาอยู่ที่ 224 คน แต่ในปีล่าสุด (2568) ตัวเลขกลับดีดตัวสูงขึ้นอีกครั้งมาอยู่ที่ 324 คน ดังรายละเอียดในภาพที่ 38

ภาพที่ 38 การบริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

การให้บริการกายอุปกรณ์สำหรับช่วยคนพิการในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2565 - 2568 โดยในปี 2565 มีผู้ได้รับบริการจำนวน 21 คน ก่อนที่จะเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงในปี 2566 ซึ่งไม่มีการบันทึกจำนวนผู้ได้รับบริการเลย (0 คน) สถิติเริ่มกลับมาฟื้นตัวและเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2567 มีผู้ได้รับกายอุปกรณ์จำนวน 15 คน และขยับเพิ่มขึ้นจนใกล้เคียงกับสถิติตั้งต้นที่ 20 คน ในปีล่าสุด (2568) ดังรายละเอียดในภาพที่ 39

ภาพที่ 39 การให้บริการกายอุปกรณ์สำหรับช่วยคนพิการ
ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

การบริการผู้ดูแลคนพิการ (PA) ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2568 พบว่า ในช่วงปี 2564 มีผู้พิการได้รับบริการเพียง 20 คน ก่อนที่จะขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2565 (51 คน) และพุ่งทะยานขึ้นไปแตะระดับสูงสุดที่ 105 คนติดต่อกันถึงสองปีซ้อน (ปี 2566 และ 2567) สะท้อนถึงการเร่งขยายความช่วยเหลือและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้ช่วยคนพิการในพื้นที่เพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปีล่าสุด (2568) ตัวเลขมีการปรับตัวลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 95 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 64

ตารางที่ 64 การบริการผู้ดูแลคนพิการ (PA)

การบริการผู้ดูแลคนพิการ (PA)	(หน่วย : คน)
ปี 2564	20
ปี 2565	51
ปี 2566	105
ปี 2567	105
ปี 2568	95

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

การให้บริการล่ามภาษามือของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2568 เผยให้เห็นถึงข้อจำกัดสำคัญในการส่งมอบบริการในระบบบันทึก โดยตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มีการบันทึกจำนวนผู้ได้รับบริการล่ามภาษามือเพียง 1 คนในปี พ.ศ. 2565 และอีก 1 คนในระดับปีล่าสุด (พ.ศ. 2568) ขณะที่ปีอื่นๆ (2564, 2566, 2567) ไม่มีรายงานประวัติการให้บริการผ่านระบบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 65

ตารางที่ 65 การบริการล่ามภาษามือ

การบริการล่ามภาษามือ	(หน่วย : คน)
ปี 2564	-
ปี 2565	1
ปี 2566	-
ปี 2567	-
ปี 2568	1

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2568)

สถานการณ์การจัดสรรสวัสดิการเบี้ยความพิการ จังหวัดเชียงราย จากสถิติจำนวนผู้ได้รับเงินเบี้ยความพิการของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2564 - 2568 พบแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่องแบบขั้นบันไดในทุกๆ ปี โดยในปี 2564 มีจำนวนผู้รับเบี้ยความพิการเริ่มต้นที่ 40,968 คน และได้ระดับสูงขึ้นอย่างมั่นคงจนมาแตะที่ 47,277 คน ในปีล่าสุด (2568) คิดเป็นจำนวนประชากรผู้พิการที่เข้าสู่ระบบสวัสดิการเพิ่มขึ้นมากกว่า 6,300 คน ภายในระยะเวลาเพียง 5 ปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 66

ตารางที่ 66 จำนวนผู้รับเงินเบี้ยความพิการ

ผู้รับเงินเบี้ยความพิการ	(หน่วย : คน)
ปี 2564	40,968
ปี 2565	41,684
ปี 2566	42,918
ปี 2567	45,227
ปี 2568	47,277

ที่มา : กรมบัญชีกลาง (2568)

3.5 ด้านกลุ่มคนเปราะบาง

3.5.1 สถานการณ์ทั่วไปด้านกลุ่มคนเปราะบาง

(1) การให้บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

สถานการณ์ประชากรกลุ่มคนไร้ที่พึ่งและสถิติตัวเลขผู้ใช้บริการศูนย์คุ้มครองฯ จังหวัดเชียงราย จากสถิติข้อมูลผู้ใช้บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดเชียงราย ในรอบ 4 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2565 - 2568) ดังรายละเอียดในตารางที่ 67

ตารางที่ 67 ผู้ใช้บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ผู้ให้บริการของศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (คน)	ชาย	หญิง	รวม
ปี 2565	23	4	27
ปี 2566	28	20	48
ปี 2567	15	3	18
ปี 2568	7	-	7

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2568)

(2) ผู้แสดงความสามารถ จำแนกประเภท

ผู้แสดงความสามารถ" (หรือศิลปินเปิดหมวก/นักดนตรีที่แสดงในที่สาธารณะ) ตามพระราชบัญญัติ ควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 เพื่อแยกแยะกลุ่มคนที่มีความสามารถออกจากกลุ่มคนขอทาน จำนวนผู้แสดง ความสามารถที่ได้รับการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องในจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2566 และปี พ.ศ. 2568 พบแนวโน้มการเติบโตอย่างก้าวกระโดดในภาพรวม โดยยอดรวมผู้ขึ้นทะเบียนเพิ่มขึ้นจาก 13 คน ในปี 2566 พุ่งสูงขึ้นเป็น 49 คน ในปี 2568 ดังรายละเอียดในตารางที่ 68

ตารางที่ 68 จำนวนผู้แสดงความสามารถ จำแนกประเภท

ผู้แสดง ความสามารถ (หน่วย : คน)	ปี 2566	ปี 2568
ด้านการแสดงดนตรี	12	46
ด้านการแสดงนาฏศิลป์	-	1
ด้านการแสดงละคร	-	-
ด้านการแสดงศิลปะ	1	-
ด้านการแสดงกายกรรม	-	-
อื่น ๆ	-	2
ผู้แสดง ความสามารถ รวม	13	49

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2568)

(3) จำนวนคนขอทาน

ข้อมูลสถิติในระบบฐานข้อมูลการจัดระเบียบคนขอทานของจังหวัดเชียงราย ประจำปี พ.ศ. 2568 พบว่ามีจำนวนคนขอทานที่ถูกจัดระเบียบและบันทึกในระบบรวมทั้งสิ้น 3 คน โดยจำแนกตามสัญชาติออกเป็น คนไทย จำนวน 2 คน และบุคคลต่างด้าว จำนวน 1 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 69

ตารางที่ 69 จำนวนคนขอทาน

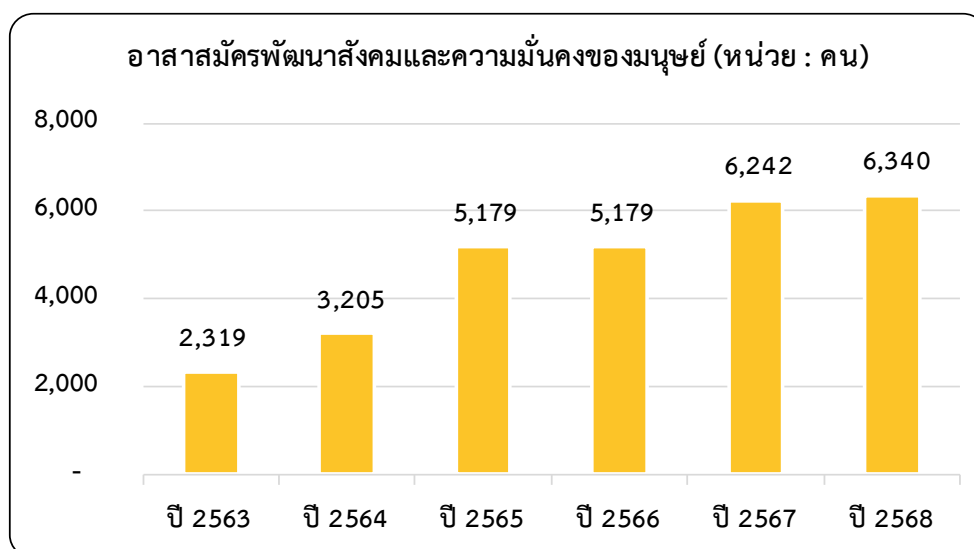
คนขอทาน	(หน่วย : คน)
คนไทย	2
ต่างด้าว	1
รวม	3

ที่มา : ระบบฐานข้อมูลการจัดระเบียบคนขอทาน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2568)

3.5.2 เครือข่าย/สวัสดิการด้านกลุ่มคนเปราะบาง

(1) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สถิติจำนวนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ของจังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ. 2563 - 2568 พบแนวโน้มการเติบโตและขยายเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและมั่นคงในทุกๆ ปี โดยเริ่มแรก ในปี 2563 มีจำนวน อพม. ในระบบฐานข้อมูลเพียง 2,319 คน ก่อนจะเกิดการก้าวกระโดดครั้งสำคัญในช่วงปี 2565 (5,179 คน) และยังคงรักษากำลังคนในระดับเดิมไว้ได้ในปี 2566 จนกระทั่งมาถึงปีล่าสุด (2568) ยอดรวมจำนวน อพม. ได้พุ่งทะยานขึ้นสู่ระดับสูงสุดที่ 6,340 คน ซึ่งคิดเป็นการเติบโตขึ้นเกือบ 3 เท่าตัวเมื่อเทียบกับปีฐาน 2563 ดังรายละเอียดในภาพที่ 40

ภาพที่ 40 อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อครัวเรือน

ที่มา : ระบบทะเบียนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2568)

(2) ภาคิครือข่าย

เครือข่ายภาคธุรกิจและการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR): ในระบบฐานข้อมูลมีการบันทึกเครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจที่ดำเนินงานด้าน Corporate Social Responsibility (CSR) ร่วมกับจังหวัดจำนวน 2 ราย ดังรายละเอียดในตารางที่ 70

ตารางที่ 70 เครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ Corporate Social Responsibility (CSR)

เครือข่ายองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจ Corporate Social Responsibility (CSR)	(หน่วย : คน)
ปี 2568	2

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2568)

โครงสร้างภาคิเครือข่ายภาคประชาชนและเอกชน สำหรับองค์กรภาคิเครือข่ายในพื้นที่ พบว่า "องค์กรภาคประชาชน" คือกำลังหลักสำคัญที่สุดของจังหวัด โดยมีการรวมตัวและจัดตั้งสูงถึง 2,650 แห่ง รองลงมาคือ "องค์กรพัฒนาเอกชน" (NGOs) ที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนงานพัฒนาในพื้นที่จำนวน 541 แห่ง ในขณะที่องค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชนยังไม่ปรากฏตัวเลขเด่นชัดในระบบฐานข้อมูลนี้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 71

ตารางที่ 71 องค์กรภาคิเครือข่าย

องค์กรภาคิเครือข่าย	(หน่วย : แห่ง)
องค์กรพัฒนาเอกชน	541
องค์กรสาธารณประโยชน์	-
องค์กรภาคประชาชน	2,650
องค์กรสวัสดิการชุมชน	-

ที่มา : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2568)

ส่วนที่ 4

สถานการณ์เชิงประเด็นทางสังคมและสถานการณ์เร่งด่วน (Hot Issues)

4.1 สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์

สถานการณ์ภาพรวมความมั่นคงของมนุษย์รายมิติ จังหวัดเชียงราย จากข้อมูลสถิติตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ประจำปี พ.ศ. 2568 พบว่าภาพรวม ค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ของจังหวัดเชียงรายอยู่ที่ 61.39 ซึ่งยังคงต่ำกว่าค่ากลางของประเทศ (69.84) เมื่อทำการเจาะลึกรายละเอียดจำแนกตามรายมิติ พบทั้งจุดแข็งที่เป็นปัจจัยบวกและประเด็นท้าทายที่จังหวัดต้องเร่งพัฒนา ดังนี้

มิติที่เป็นจุดเด่น (สูงกว่าค่ากลางของประเทศ) จังหวัดเชียงรายมีผลงานที่โดดเด่นอย่างชัดเจนในมิติการเมืองและการมีส่วนร่วมทางสังคม (78.06) และ มิติความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (76.80) นอกจากนี้ยังมีมิติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (74.19) มิติความมั่นคงของครอบครัว (72.86) และมิติที่อยู่อาศัย (70.51) ที่ทำคะแนนได้สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ สะท้อนถึงพื้นฐานทางสังคมในชุมชนที่เข้มแข็งปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่ดี

มิติที่เป็นข้อจำกัดและต้องเร่งพัฒนา (ต่ำกว่าค่ากลางของประเทศ) ประเด็นเร่งด่วนที่เป็นตัวฉุดรั้งค่าดัชนีภาพรวมคือ มิติการมีงานทำและรายได้ (54.65) และ มิติสุขภาพ (57.20) ซึ่งมีค่าคะแนนค่อนข้างต่ำและห่างจากค่ากลางค่อนข้างมาก รวมถึงมิติการเข้าถึงบริการของรัฐ (65.56) และมิติการศึกษา (68.22) ที่ยังคงต้องได้รับการยกระดับ

สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า โจทย์เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของจังหวัดเชียงรายในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ไม่ใช่เรื่องของโครงสร้างความปลอดภัยหรือมิติทางสังคมในชุมชน แต่คือการมุ่งเป้าไปที่ "ปากท้องและสุขภาพ" ผ่านการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก การสร้างโอกาสทางอาชีพที่มีรายได้มั่นคง ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบสาธารณสุขชุมชนเพื่อรองรับการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลอย่างเท่าเทียม ดังรายละเอียดในตารางที่ 72

ตารางที่ 72 สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ รายมิติ

มิติ	หน่วย	ค่ากลาง	ค่าของจังหวัด
ค่าดัชนี ความมั่นคงของมนุษย์	ค่าดัชนี	69.84	61.39
1. มิติที่อยู่อาศัย	ค่าดัชนี	70.29	70.51
2. มิติสุขภาพ	ค่าดัชนี	70.20	57.20
3. มิติการศึกษา	ค่าดัชนี	70.18	68.22
4. มิติการมีงานทำและรายได้	ค่าดัชนี	69.81	54.65
5. มิติความมั่นคงของครอบครัว	ค่าดัชนี	69.84	72.86
6. มิติการเข้าถึงบริการของรัฐ	ค่าดัชนี	70.16	65.56
7. มิติความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ค่าดัชนี	69.97	76.80
8. มิติการเมืองและการมีส่วนร่วมทางสังคม	ค่าดัชนี	70.11	78.06
9. มิติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน	ค่าดัชนี	70.09	74.19

ที่มา : รายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย (2568)

4.2 สถานการณ์เชิงประเด็นในระดับพื้นที่

4.2.1 สถานการณ์กลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน

สถานการณ์ประชากรกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนจากระบบฐานข้อมูลระบบสมุดปกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ MSO Logbook จังหวัดเชียงราย พบว่ามีจำนวนคนเปราะบางที่เผชิญความเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือรวมทั้งสิ้น 30,518 คน เมื่อทำการจำแนกรายละเอียดความเดือดร้อนออกเป็นรายมิติ พบประเด็นสำคัญดังนี้

มิติด้านรายได้ คือปัญหาที่วิกฤตที่สุด มีประชากรกลุ่มเปราะบางประสบปัญหาขาดแคลนรายได้สูงถึง 15,569 คน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนคนเปราะบางทั้งหมดในจังหวัด สะท้อนถึงภาวะความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากที่ยังคงต้องการมาตรการกระตุ้นอาชีพอย่างเร่งด่วน

มิติด้านความเป็นอยู่ เป็นปัญหาลำดับรองลงมา พบกลุ่มที่เดือดร้อนด้านสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงปลอดภัยจำนวน 9,890 คน

มิติอื่นๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ความเดือดร้อนด้านสุขภาพ 2,603 คน ด้านการศึกษา 1,630 คน และด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 826 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 73

ตารางที่ 73 กลุ่มเป้าหมายตามฐานข้อมูล MSO Logbook แยกรายมิติ

กลุ่มเป้าหมายตามฐานข้อมูล MSO Logbook	ปี 2568
จำนวนคนเปราะบาง	30,518
- ด้านความเป็นอยู่	9,890
- ด้านการศึกษา	1,630
- ด้านสุขภาพ	2,603
- ด้านรายได้	15,569
- ด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ	826

สถานการณ์โครงสร้างและความรุนแรงของปัญหาประชากรกลุ่มครัวเรือนเปราะบาง จังหวัดเชียงราย จากสถิติข้อมูลระบบการจัดระดับความเดือดร้อนของครัวเรือนเปราะบาง จังหวัดเชียงราย ประจำปี พ.ศ. 2568 พบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่ถูกปกคลุมรับการช่วยเหลือในฐานข้อมูลรวมทั้งสิ้น 19,654 ครัวเรือน เมื่อทำการจำแนกตามระดับความรุนแรงของความเปราะบาง พบข้อสังเกตและแนวโน้มที่น่าสนใจทางสังคม ดังนี้

ครัวเรือนเปราะบาง "ระดับ 2" คือกลุ่มกระแสหลักที่หนาแน่นที่สุด: มีจำนวนสูงถึง 13,511 ครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 68 ของครัวเรือนเปราะบางทั้งหมด สะท้อนว่าโครงสร้างครัวเรือนเปราะบางส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงรายกำลังเผชิญหน้ากับความเดือดร้อนซ้ำซ้อนในหลายมิติพร้อมๆ กัน (ขัดสนมากกว่า 1 ด้าน) และกำลังอยู่ในระยะที่ต้องการปัจจัยชัฟฟอร์ตเพื่อป้องกันไม่ให้อุบัติการณ์ชีวิตดิ่งลึกลงไปมากกว่าเดิม

กลุ่มที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด มีครัวเรือนที่เผชิญปัญหาขัดสนขั้นรุนแรงใน "ระดับ 3" จำนวน 1,091 ครัวเรือน ซึ่งถือเป็นกลุ่มวิกฤตสูงสุดที่รัฐต้องส่งหน่วยเคลื่อนที่เร็วเร่งเข้าเยียวยาแบบพุ่งเป้าโดยเร็วที่สุด

กลุ่มความรุนแรงระดับเริ่มต้น ประกอบด้วย ครอบครัวเปราะบางในระดับ 1 จำนวน 4,912 ครัวเรือน และระดับเริ่มต้น (ระดับ 0) จำนวน 140 ครัวเรือน

สถิติเชิงประจักษ์นี้ชี้ให้เห็นว่า สภาพความทุกข์ยากของครัวเรือนเปราะบางในจังหวัดเชียงรายเกือบทั้งหมดไม่ได้กระจายตัวอยู่ในกลุ่มเริ่มต้น แต่ไปกระจุกตัวหนาแน่นในกลุ่มเดือดร้อนปานกลางค่อนข้างสูง (ระดับ 2 และ 3 รวมกันเกินกว่า 1.4 หมื่นครัวเรือน) ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในระยะถัดไปคือการจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization) โดยมุ่งเป้าทรัพยากรและการสงเคราะห์เพื่ออุ้มชูกลุ่มระดับ 2 และ 3 ให้สามารถฟื้นตัวและพลิกฟื้นความมั่นคงในชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 74 ข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง

ข้อมูลครัวเรือนเปราะบาง	ปี 2568
จำนวนครัวเรือนเปราะบาง	19,654
ระดับความเปราะบางของครัวเรือน	
- ระดับ 0	140
- ระดับ 1	4,912
- ระดับ 2	13,511
- ระดับ 3	1,091

4.2.2 ผลการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน

ระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-Logbook) คือ เครื่องมือและระบบฐานข้อมูลดิจิทัลที่สำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ที่นำมาใช้ในการปักหมุดคัดกรอง และบันทึกข้อมูลความเดือดร้อนของครัวเรือนเปราะบางในระดับพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งระดับของความเปราะบางครัวเรือนใน 5 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านสุขภาพ 2) มิติด้านความเป็นอยู่ 3) มิติด้านการศึกษา 4) มิติด้านรายได้ 5) มิติด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ ออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับ 0 ครัวเรือนที่ไม่ตกมิติด้านรายได้ และมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ระดับ 1 ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย และประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ระดับ 2 ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย และมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง 1 – 2 คน ระดับ 3 ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย และมีบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงมากกว่า 2 คน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครอบครัว โดยทีมร่วมกันดำเนินการ ระหว่างเจ้าหน้าที่ พม. อพม. และ ภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ สาเหตุ จัดลำดับความเร่งด่วนของครอบครัวในการ ช่วยเหลือ และออกแบบแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครอบครัว ตามลำดับความเร่งด่วน แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ - ระยะเร่งด่วน ให้การช่วยเหลือด้วยเครื่องอุปโภค - บริโภค เงินสงเคราะห์ และการเข้าถึงสิทธิ - ระยะกลาง - ระยะยาว ให้ความรู้ ฝึกอาชีพ การส่งเสริมเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชน การเข้าถึงโอกาส และการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การปรับปรุง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน การใช้พื้นที่ สาธารณะ และการผลักดัน ให้บรรจุแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตรายครัวเรือนในแผนระดับท้องถิ่น/จังหวัด

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนเปราะบางรายเดิมในระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO - Logbook) จังหวัดเชียงใหม่เป้าหมายปี 2569 จำนวน 1,218 ครัวเรือน โดยต้องทำการพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนเปราะบางให้เข้าถึงสิทธิ ผ่านเครื่องมือของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาทิเช่น การปรับสภาพบ้าน คนพิการ ผู้สูงอายุ และการสนับสนุนเงินสงเคราะห์ และนำเข้าข้อมูลกลุ่มเปราะบางรายใหม่จากฐานข้อมูลการรับสวัสดิการของกระทรวง พม.

ข้อมูลตามพื้นที่

4.3 สถานการณ์ประเด็นเร่งด่วน Hot Issues

1) ประเด็นสถานการณ์ค้ำมนุษย์ของจังหวัดเชียงรายรูปแบบใหม่ และซับซ้อน

สรุปรายงานสถานการณ์ประเด็นเร่งด่วน (Hot Issues) ปัญหาการค้ำมนุษย์จังหวัดเชียงราย พบว่า จังหวัดเชียงรายมีภูมิศาสตร์ติดชายแดนประเทศเมียนมาและ สปป.ลาว ระยะทางรวมกว่า 342 กิโลเมตร ทำให้เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์แบบครบวงจร ทั้งเป็น "ต้นทาง" (คนในพื้นที่ถูกหลอกไปต่างประเทศ) "ทางผ่าน" (ลักลอบเข้า-ออกประเทศ) และ "ปลายทาง" (คนต่างชาติหรือต่างพื้นที่ถูกนำมาแสวงหาประโยชน์) สถานการณ์ปัจจุบันพบความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีประเด็นเร่งด่วน (Hot Issues) ที่ต้องเฝ้าระวัง 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นสำคัญอันดับ 1: การค้ำมนุษย์ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ (Technology-Facilitated Human Trafficking)

เทคโนโลยีและการสื่อสารไร้พรมแดนได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้รูปแบบการค้ำมนุษย์ซับซ้อน และรุนแรงขึ้น 4 ข้อมูลสถิติชี้ชัดว่า คดีค้ำมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับช่องทางออนไลน์มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 58.79 - 59.10 ของคดีทั้งหมด โดยมีรูปแบบการกระทำผิดที่พบมากที่สุด ได้แก่

1. การบังคับให้กระทำผิดทางอาญา (Force Criminality) ผ่านแก๊งคอลเซ็นเตอร์และสแกมเมอร์ การย้ายฐานปฏิบัติการประชิดชายแดน: แก๊งคอลเซ็นเตอร์และสแกมเมอร์ได้ย้ายฐานปฏิบัติการมาตั้งอยู่ประชิดชายแดนเชียงราย เช่น ฝั่งท่าขี้เหล็ก (เมียนมา) และเขตเศรษฐกิจพิเศษคิงส์โรมัน (สปป.ลาว)

สัดส่วนผู้เสียหายสูงที่สุด: จากสถิติการคัดแยกผู้เสียหายในปี 2567 พบว่าผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์จำนวน 159 ราย มีสัดส่วนกลุ่มที่เชื่อมโยงกับกรณีสแกมเมอร์ (Force Criminality) สูงถึง 135 ราย (ร้อยละ 84.90)

รูปแบบการหลอกลวง: นายหน้าจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ชักชวนให้ไปทำงานในคาสิโนหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเสนอรายได้สูง เมื่อเหยื่อเดินทางข้ามแดนจะถูกยึดหนังสือเดินทางและโทรศัพท์มือถือ ถูกจำกัดอิสรภาพ และถูกใช้กำลังประทุษร้ายหรือข่มขู่เพื่อให้ทำงานเป็นสแกมเมอร์ หลอกลวงให้เล่นการพนัน โรแมนติกสแกม หรือหลอกลวงทุน

2. เครือข่ายจัดหา "บัญชีม้า" การกำหนดเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน: มีการหลอกลวงเด็กและเยาวชนในพื้นที่เชียงราย (เช่น อ.เชียงแสน และ อ.แม่สาย) ให้เปิดบัญชีม้าในราคา 3,000 บาท ก่อนที่นายหน้าจะนำไปขายต่อให้คอกม้ารายใหญ่ในราคา 9,000 บาท และส่งต่อไปยังเว็บพนันหรือแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในราคาที่สูงถึง 30,000 บาท

การใช้กำลังบังคับและข่มขู่: เหลือบางรายถูกกลุ่มนายทุน (เช่น ชาวจีน) ข่มขู่ บังคับ และทำร้ายร่างกายให้ทำธุรกรรมทางการเงินหรือถอนเงิน หากขัดขืนจะถูกทำร้าย ทำให้เหยื่ออยู่ในภาวะหวาดกลัวและขาดอิสระในการตัดสินใจ ซึ่งเข้าข่ายการขูดรีดและบังคับใช้แรงงาน

3. แนวโน้มในอนาคต: มีการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทช่วยสร้างความสมจริงในการหลอกลวงกลุ่มเป้าหมายให้ตกเป็นเหยื่อได้ง่ายและแนบเนียนขึ้น

ประเด็นสำคัญอันดับ 2: การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (Sexual Exploitation)

แม้คดีสแกมเมอร์จะมีสัดส่วนสูงมาก แต่การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ โดยเฉพาะที่เชื่อมโยงกับสื่อออนไลน์ ก็เป็นปัญหาที่ขยายตัวอย่างน่ากังวล

1. การล่วงละเมิดทางเพศเด็กทางอินเทอร์เน็ต

สถิติการดำเนินคดีพุ่งสูง: คดีล่วงละเมิดทางเพศเด็กทางอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จาก 79 คดีในปี 2564 เป็น 540 คดีในปี 2566 และ 366 คดีในปี 2568

กลุ่มเสี่ยงหลักคือเด็กผู้หญิง: จากข้อมูลเหยื่อ 214 คน พบว่าเป็นเพศหญิงถึง 203 คน โดยช่วงอายุที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุดคือกลุ่มเด็กอายุ 9 - 14 ปี (125 คน) รองลงมาคือ 15 - 17 ปี (78 คน)

2. การผลิตและเผยแพร่สื่อลามกออนไลน์

รูปแบบการหลอกลวงมีการปรับตัวตามเทคโนโลยี โดยมีการหลอกลวงชักชวนให้ทำงานผ่านสื่อออนไลน์ จากนั้นบังคับให้เหยื่อผลิตและเผยแพร่สื่อลามก หรือใช้คลิปวิดีโอข่มขู่เพื่อบังคับให้มีเพศสัมพันธ์

ปัจจัยทางสังคม เช่น ค่านิยมที่มุ่งเน้นความหรูหรา ทำให้เด็กและเยาวชนบางส่วนเข้าทำงานในสถานบันเทิง (เด็กเสิร์ฟ, นักร้อง) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้นายจ้างฉวยโอกาสแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และหลุดเข้าไปสู่วงจรการผลิตสื่อลามกออนไลน์ในที่สุด

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในพื้นที่เชียงรายกำลังเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบดั้งเดิม (การค้าประเวณีและใช้แรงงานทั่วไป) ไปสู่ "อาชญากรรมไซเบอร์" อย่างเต็มรูปแบบ โดยใช้สภาพพื้นที่ชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศเพื่อนบ้านเป็นเกราะกำบัง ซึ่งนอกจากจะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจแล้ว ยังละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ทั้งการถูกกักขัง ทำร้ายร่างกาย และข่มขู่จิตใจ การแก้ปัญหาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ

2) ประเด็นปัญหาหมอกควัน PM2.5

สรุปประเด็นเร่งด่วน (Hot Issues) จากสถานการณ์ปัญหาหมอกควัน PM2.5 ของจังหวัดเชียงราย ประจำปี 2569 มีรายละเอียด ดังนี้

1. สถานการณ์ความรุนแรงและพื้นที่วิกฤต

ระดับความรุนแรง: จังหวัดเชียงรายเผชิญกับวิกฤตฝุ่น PM2.5 ใน "โซนสีแดง" (ค่าฝุ่น 75.1 ขึ้นไป) ซึ่ง มีผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรง มีจำนวนวันที่ฝุ่นเกินมาตรฐานเฉลี่ยถึง 34 วัน โดยมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

หนักสุด: สถานีอำเภอแม่สายมีค่าฝุ่นเกินมาตรฐานสูงถึง 39 วัน รองลงมาคืออำเภอเชียงของ (33 วัน) และ อำเภอเมืองเชียงราย (30 วัน)

สาเหตุหลัก: เกิดจากปัญหาไฟป่า, การเผาในที่โล่ง, และฝุ่นควันข้ามแดน 3 จนนำไปสู่การประกาศ เขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย (อัคคีภัย ไฟป่า) รวม 9 อำเภอ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน 2569

2. ผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบางมีกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ได้แก่ ครอบครัวเปราะบาง 1,839 ครอบครัว, ผู้สูงอายุ 1,557 คน, เด็ก 0-6 ปี 795 คน, เด็กและเยาวชน 7-18 ปี 642 คน, และคนพิการ 340 คน

3. การดำเนินงานช่วยเหลือและมาตรการเชิงรุกของ พม.หน่วยงาน พม. ได้ทำงานบูรณาการร่วมกับ ภาคส่วนต่างๆ เช่น ศูนย์ CSR เชียงราย, สภามหาวิทยาลัยจังหวัดเชียงราย, และภาคประชาสังคม 5, 6 โดยมี แนวทาง ดังนี้

มาตรการบรรเทาทุกข์เร่งด่วน: มอบเงินสงเคราะห์เพื่อจัดหา "มุ้งปลอดฝุ่น" ให้กลุ่มเปราะบางในพื้นที่ วิกฤต และมีแผนนำร่องทำ "ห้องปลอดฝุ่น" สำหรับที่อยู่อาศัยของคนพิการและผู้สูงอายุ รวมถึงร่วมสนับสนุน พื้นที่สถานประกอบการให้เป็นเซฟโซน

มาตรการเชิงป้องกันและแก้ปัญหาระยะยาว เป็นการสร้างฝายชะลอน้ำและป่าเปียก ขับเคลื่อน โครงการจิตอาสาและนำ "โมเดลดอยอินทรี" มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างพื้นที่ชุ่มน้ำลดไฟป่า เช่น โครงการแม่ ยาวโมเดล การใช้ผู้นำทางจิตวิญญาณ: นิมนต์พระอาจารย์วิบูลย์ ธมมเตโช มาเป็นวิทยากรสร้างความ ตระหนักรู้เรื่อง Climate Change และผลกระทบจาก PM2.5 ให้กับชุมชน และการสร้างหุ้นส่วนการพัฒนา (Active Citizenship): เปลี่ยนเยาวชนและคนในชุมชนให้กลายเป็นหุ้นส่วนร่วมฟื้นฟูระบบนิเวศ

ส่วนที่ 5

การวิเคราะห์แนวโน้ม ของสถานการณ์ทางสังคม

จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่บริเวณเหนือสุดของประเทศไทย ถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ชายแดนที่สำคัญในภูมิภาคภาคเหนือตอนบน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ดังกล่าวได้ส่งผลให้เชียงรายเป็นประตูเชื่อมโยงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรมสู่กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง

ปัจจุบันจังหวัดเชียงรายมีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,296,232 คน และกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่สำคัญ

วัตถุประสงค์หลักของการวิเคราะห์คือ เพื่อชี้ให้เห็นถึงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลง การพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ตลอดจนเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบาย บูรณาการการทำงาน เฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาทางสังคมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การประเมินสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดเชียงรายเป็นไปอย่างรอบด้านและเห็นภาพความเชื่อมโยงในทุกมิติ การวิเคราะห์ในลำดับถัดไปจะแบ่งโครงสร้างการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ด้านข้อมูลพื้นฐาน ที่สะท้อนโครงสร้างประชากร สุขภาวะ และเศรษฐกิจฐานราก (2) สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคม เพื่อเจาะลึกถึงความเปราะบางของกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ และ (3) สถานการณ์เชิงประเด็น (Hot Issues) ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเร่งด่วนระดับพื้นที่ที่รัฐจำเป็นต้องเข้าไปจัดการดูแล ดังมีรายละเอียดการวิเคราะห์เชิงลึกดังต่อไปนี้

(1) ด้านข้อมูลพื้นฐาน

1) **ด้านพื้นที่และประชากร** พบว่า จังหวัดเชียงรายมีประชากรรวม 1,296,232 คน และได้เข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Complete Aged Society) ด้วยสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 22.42 ของประชากรทั้งหมด 1, 2 ในขณะที่อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงร้อยละ 23.81 ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างประชากรวัยแรงงานในอนาคตที่จะมีผู้มาทดแทนน้อยลง

2) **ประเด็นด้านสุขภาพ** พบว่า โครงสร้างการเสียชีวิตเปลี่ยนผ่านสู่กลุ่ม "โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง" (NCDs) อย่างเต็มรูปแบบ โดยมีโรคมะเร็ง โรคหลอดเลือดสมอง และโรคหัวใจ เป็นสาเหตุการตาย 3 อันดับแรก ที่น่ากังวลคือ วิกฤตด้านสุขภาพจิต โดยอัตราการป่วยเป็นโรคซึมเศร้ารายใหม่พุ่งสูงถึง 175.19 ต่อแสนประชากร และอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จอยู่ที่ 12.55 ต่อแสนประชากร ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข (ไม่เกิน 8.00) นอกจากนี้ ระบบสาธารณสุขยังเผชิญกับ ปัญหาความขาดแคลนบุคลากรทาง

การแพทย์ อย่างหนัก โดยเฉพาะทันตแพทย์ที่ 1 คนต้องรับภาระดูแลประชากรถึง 5,423 คน และแพทย์ 1 คนต่อประชากร 1,865 คน

3) ประเด็นด้านเศรษฐกิจ รายได้ และการทำงาน พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP per Capita) อยู่ที่ 107,724 บาท (ปี 2567) ซึ่งมีสัญญาณหดตัวลงเล็กน้อยร้อยละ 0.83 สะท้อนถึงภาวะกำลังซื้อที่ชะลอตัว ด้านหนี้สินครัวเรือนแม้จะลดลงมาอยู่ที่ 60,071 บาทต่อครัวเรือน แต่โครงสร้างหนี้หลักยังคงใช้ไปเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรเป็นหลัก ความยากจนมีความผันผวนและกลับมาเพิ่มสูงขึ้น โดยสัดส่วนประชากรยากจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.69 ในปี 2567 ด้านการทำงาน แม้อัตราการว่างงานจะต่ำมากเพียงร้อยละ 0.17 แต่กำลังแรงงานส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 70-80 (ประมาณ 4.5 แสนคน) เป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มีหลักประกันสังคมรองรับ

4) ประเด็นด้านการศึกษา พบว่า มีสัญญาณความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงขึ้นอย่างก้าวกระโดด เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบเท่าตัว (รวม 68,048 คนในปี 2567 และ 67,636 คนในปี 2568) นอกจากนี้ยังพบการเติบโตอย่างรวดเร็วของ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code) ที่พุ่งสูงขึ้นถึง 18,835 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 76.6 สะท้อนถึงปัญหาเด็กตกสำรวจและเด็กข้ามชาติในพื้นที่ชายแดน อีกทั้งปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรยังอยู่ที่ 7.46 ปี ซึ่งยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

5) ประเด็นด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่า ปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์ทวีความรุนแรงที่สุด โดย คดีความผิดตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ พุ่งสูงขึ้นถึงเกือบ 9 เท่า แต่ละระดับ 417 คดีในปี 2568 2 คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ก็มีแนวโน้มสูงขึ้น (338 คดี) ในทางตรงข้าม คดียาเสพติดลดลงอย่างก้าวกระโดดเหลือเพียง 4 คดี และอุบัติเหตุทางถนนลดลงร้อยละ 15

6) ด้านที่อยู่อาศัย พบว่า รัฐมีการขับเคลื่อนช่วยเหลือผ่านกองทุนสวัสดิการชุมชน 84 แห่ง โครงการบ้านพอเพียงชนบท 110 แห่ง และสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงให้แก่ผู้มีรายได้น้อยจำนวน 721 ครัวเรือน

(2) สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายทางสังคม

1) ด้านเด็กและเยาวชน พบว่า อัตราเด็กแรกเกิดลดลงต่อเนื่องเหลือ 8,731 คน ปัญหาที่วิกฤตคือภาวะโภชนาการเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ที่มีส่วนสูงดีสมส่วนลดลงต่ำกว่าครึ่ง เหลือเพียงร้อยละ 49.95 อัตราการตั้งครรรค์ซ้ำของมารดาวัยรุ่นยังอยู่ในระดับสูงที่ร้อยละ 16.74 และในขณะที่มีผู้ลงทะเบียนขอรับเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเพิ่มสูงขึ้น (83,387 คน) แต่สัดส่วนผู้ที่ได้รับเงินจริงกลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 51.87 คดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 169 คดี โดยกว่าร้อยละ 84 เป็นเพศชาย สภาพปัญหาเด็กที่รับแจ้งเหตุมากที่สุดคือ "ครอบครัวยากจน/ลำบาก" และ "ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะได้"

2) ด้านสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า สถาบันครอบครัวมีความเปราะบางสูงมาก อัตราการหย่าร้างพุ่งสูงผิดปกติ (เคยสูงสุดที่ร้อยละ 53.19 ในปี 2566 และอยู่ที่ร้อยละ 48.55 ในปี 2568) ผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยสาเหตุกระตุ้นหลักมาจาก "สุรา" และ "ยาเสพติด" ด้านเศรษฐกิจ พบว่า สตรีเผชิญอัตราการว่างงานพุ่งสูงกว่าเท่าตัว และสัดส่วนสตรีที่ถูกเลิกจ้าง (ร้อยละ 60 ในปี

2567) แชนหน้าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งสัดส่วนแรงงานหญิงในระบบก็ยังเป็นรองผู้ชาย (ร้อยละ 41.06)

3) ด้านผู้สูงอายุ พบว่า ปัญหาเร่งด่วนคือรูปแบบการอยู่อาศัย โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ลำพังคนเดียวและอยู่ด้วยกันตามลำพังกับผู้สูงอายุมีสัดส่วนรวมกันสูงถึงร้อยละ 78.07 ซึ่งเสี่ยงต่อการขาดผู้ดูแลยามฉุกเฉิน แม้ร้อยละ 97.54 ยังเป็นกลุ่มติดสังคม แต่ผู้สูงอายุยังต้องพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจสูงมาก โดยถือเป็นแรงงานหลักถึงร้อยละ 20.43 ของผู้มีงานทำทั้งหมดในจังหวัด

4) ด้านคนพิการ พบว่า คนพิการที่จดทะเบียนมีจำนวน 46,885 คน และมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องตามโครงสร้างสังคมสูงวัย โดยกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากที่สุด (30,195 คน) และเป็นความพิการทางการเคลื่อนไหวเป็นหลัก (21,049 คน) ประเด็นข้อจำกัดที่พบคือ การศึกษาของนักเรียนพิการลดลงอย่างรุนแรงในระดับที่สูงขึ้น (ระดับมัธยมปลายมีเพียง 166 คน) และเริ่มพบสถิติการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการของสถานประกอบการขนาดใหญ่ในพื้นที่

5) ด้านกลุ่มคนเปราะบาง พบว่า การจัดการด้านคนขอทานทำได้ดี (พบเพียง 3 คน) ขณะที่ผู้แสดงความสามารถในที่สาธารณะเติบโตเป็น 49 คน กลไกเครือข่ายความร่วมมือเติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) มีจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่า (แต่ละระดับ 6,340 คน) เพื่อตอบสนองต่อการเฝ้าระวังปัญหาในชุมชน

(3) สถานการณ์เชิงประเด็น

1) สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ภาพรวมอยู่ที่ 61.39 ซึ่งต่ำกว่าค่ากลางของประเทศ (69.84) โดยมีมิติที่เป็นตัวจุดรั้งและควรเป็นจุดมุ่งเน้นเชิงยุทธศาสตร์คือ "มิติการมีงานทำและรายได้" (54.65) และ "มิติสุขภาพ" (57.20) สิ่งนี้ชี้ชัดว่าการพัฒนาต้องมุ่งไปที่ "ปากท้องและสุขภาพ" ของประชาชน มากกว่ามิติด้านความปลอดภัยและการเมืองที่มีความแข็งแกร่งอยู่แล้ว (76.80 และ 78.06)

2) สถานการณ์เชิงประเด็นในระดับพื้นที่ (Hot Issues)

ก. ปัญหาการค้ามนุษย์รูปแบบใหม่ พบว่า เปลี่ยนผ่านเข้าสู่การเป็น "อาชญากรรมไฮเบอร์" (Technology-Facilitated Human Trafficking) คิดเป็นร้อยละ 58.79 - 59.10 ของคดีทั้งหมด ฐานปฏิบัติการย้ายมาประชิดชายแดน (ท่าขี้เหล็ก, คิงส์โรมัน) มีการหลอกลวงเยาวชนในพื้นที่ให้เปิด "บัญชีม้า" และล่อลวงเด็กหญิงเข้าสู่วงจรการผลิตสื่อลามกออนไลน์ (Sexual Exploitation)

ข. ปัญหาหมอกควัน PM2.5 พบว่า เป็นวิกฤตสาธารณสุขที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (พื้นที่วิกฤตเช่น อ.แม่สาย ฝุ่นเกินมาตรฐานถึง 39 วัน) ส่งผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มเปราะบาง (คนพิการ, ผู้สูงอายุ, เด็กเล็ก) กว่า 5,000 ราย จนภาครัฐต้องออกนโยบายเชิงรุก เช่น การจัดทำ "ห้องปลอดฝุ่น" และมอบ "มุ้งปลอดฝุ่น"

3) สถานการณ์กลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน พบว่า จากฐานข้อมูล MSO Logbook มีประชากรเปราะบางรวม 30,518 คน ปัญหาที่วิกฤตที่สุดคือด้านรายได้ (15,569 คน) 67, 68 เมื่อจัดระดับครัวเรือน 19,654 ครัวเรือน พบว่าการกระจายตัวของความทุกข์ยากหนาแน่นที่สุดใน "ระดับ 2" (จำนวน 13,511

ครัวเรือน หรือร้อยละ 68) ซึ่งเผชิญปัญหาซ้ำซ้อนหลายมิติ และมีกลุ่มวิกฤตสูงสุด "ระดับ 3" จำนวน 1,091 ครัวเรือน ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในระยะถัดไปคือการจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization) เพื่อส่งหน่วยเคลื่อนที่เร็วเข้าช่วยเหลือและอุดหนุนปัจจัยสื่ออย่างเร่งด่วน

6.1 บทสรุป

จังหวัดเชียงรายในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์ชายแดนที่สำคัญ กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีประเด็นสถานการณ์และแนวโน้มที่สำคัญ ดังนี้

1. การก้าวสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" จังหวัดเชียงรายมีประชากรรวม 1,296,232 คน และได้เข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Complete Aged Society) อย่างเต็มรูปแบบ โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 22.42 ในขณะที่เด็กแรกเกิดมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็กลดลงเหลือร้อยละ 23.81 ซึ่งสะท้อนว่าวัยแรงงานในอนาคตจะมีผู้มาทดแทนน้อยลง นอกจากนี้ รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ลำพังคนเดียวหรืออยู่ด้วยกันตามลำพังกับผู้สูงอายุ มีสัดส่วนรวมกันสูงถึงร้อยละ 78.07 ซึ่งเสี่ยงต่อการขาดผู้ดูแลยามฉุกเฉิน

2. วิฤตสุขภาพจิตและข้อจำกัดด้านสาธารณสุข โครงสร้างการเสียชีวิตเปลี่ยนผ่านสู่กลุ่ม "โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง" (NCDs) อย่างเต็มรูปแบบ 2 แต่ประเด็นที่น่ากังวลสูงสุดคือ วิฤตด้านสุขภาพจิต โดยอัตราการป่วยเป็นโรคซึมเศร้ารายใหม่พุ่งสูงถึง 175.19 ต่อแสนประชากร และอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จอยู่ที่ 12.55 ต่อแสนประชากร ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข (ไม่เกิน 8.00) ท่ามกลางภาวะขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์อย่างหนัก โดยเฉพาะทันตแพทย์และแพทย์

3. ความเปราะบางทางเศรษฐกิจและการจ้างงานเศรษฐกิจระดับฐานราก มีสัญญาณชะลอตัวลงเล็กน้อย โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP) หดตัวร้อยละ 0.83 แม้หนี้สินครัวเรือนจะลดลง แต่โครงสร้างหนี้หลักยังคงใช้ไปเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรเป็นหลัก สัดส่วนประชากรยากจนกลับมาเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 13.69 ในปี 2567 ด้านกำลังแรงงานพบว่า กว่าร้อยละ 70-80 เป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีหลักประกันสังคมรองรับ นอกจากนี้ สตรีเผชิญกับอัตราการว่างงานที่พุ่งสูงกว่าเท่าตัว และมีสัดส่วนถูกเลิกจ้างสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ

4. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่รุนแรงขึ้น ด้านการศึกษาพบสัญญาณความเหลื่อมล้ำอย่างก้าวกระโดด เด็กนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษเพิ่มจำนวนขึ้นเกือบเท่าตัว (รวม 67,636 คนในปี 2568) นอกจากนี้ จำนวนผู้เรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code) พุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 76.6 สะท้อนปัญหาเด็กตกสำรวจและเด็กข้ามชาติในพื้นที่ชายแดน ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรยังอยู่ที่ 7.46 ปี ซึ่งยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ

5. ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวและปัญหาพฤติกรรมเด็ก สถาบันครอบครัวมีความเปราะบางสูงมาก อัตราการหย่าร้างพุ่งสูงผิดปกติ (สูงถึงร้อยละ 48.55 – 53.19 ของการสมรส) ผู้ที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีสาเหตุกระตุ้นหลักจาก “สุรา” และ “ยาเสพติด” ใน

ส่วนของเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) เผชิญปัญหาโภชนาการ โดยมีส่วนสูงดีสมส่วนลดลงต่ำกว่าครึ่ง (ร้อยละ 49.95) และอัตราการตั้งครรภ์ซ้ำของมารดาที่ยังอยู่ในระดับสูงที่ร้อยละ 16.74 21-23

6. สถานการณ์เร่งด่วนในพื้นที่ (Hot Issues)

1) การค้ามนุษย์รูปแบบใหม่และซับซ้อน ปัญหาได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่การเป็น "อาชญากรรมไซเบอร์" (Technology-Facilitated Human Trafficking) สูงเกือบร้อยละ 60 ของคดีทั้งหมด มีการย้ายฐานปฏิบัติการมาประชิดชายแดน การหลอกลวงเยาวชนให้เปิด "บัญชีม้า" และล่อลวงเด็กเข้าสู่วงจรการผลิตสื่อบลามออนไลน์ (Sexual Exploitation) 24-28

2) วิกฤตหมอกควัน PM2.5 เป็นสาธารณสุขภัยที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กเล็ก) กว่า 5,000 ราย ซึ่งต้องการการเข้าช่วยเหลือเชิงรุก เช่น การจัดทำห้องปลอดฝุ่นและสนับสนุนมุ้งปลอดฝุ่น

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากรในพื้นที่จังหวัดเชียงราย มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายรายประเด็นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนา ดังนี้

(1) นโยบายการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการแก้ปัญหาความยากจนแบบพุ่งเป้า (Economy & Poverty)

1) กระตุ้นเศรษฐกิจ "ปากท้องและสุขภาวะ": มุ่งเน้นการสร้างโอกาสทางอาชีพที่มีรายได้มั่นคง เพื่อแก้ไขความยากจนที่กลับมาเพิ่มสูงขึ้น (ร้อยละ 13.69)

2) ขยายความคุ้มครองแรงงานนอกระบบ: กำหนดมาตรการจูงใจและอำนวยความสะดวกให้กลุ่มแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของจังหวัด (ร้อยละ 70-80) ได้เข้าสู่ระบบหลักประกันสังคมหรือมาตรา 40 อย่างครอบคลุม

3) มาตรการจัดการหนี้สินครัวเรือน: ส่งเสริมความรู้ทางการเงินและแนวทางการจัดการหนี้อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเป้าไปที่หนี้เพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นภาระหลักของคนในพื้นที่

(2) นโยบายด้านสาธารณสุขและวิกฤตสุขภาพจิตเชิงรุก (Health & Mental Health)

1) ยกระดับระบบเฝ้าระวังสุขภาพจิตในชุมชน: จากอัตราโรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายที่สูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน นโยบายควรพุ่งเป้าไปที่การบูรณาการเครือข่าย อสม. และระบบสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อคัดกรองผู้ป่วยเชิงรุกและนำเข้าสู่ระบบบำบัดได้อย่างทันท่วงที

2) ลดช่องว่างความขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์: สนับสนุนนโยบายการใช้เทคโนโลยีการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และโรงพยาบาลเสมือนจริง (Virtual Hospital) ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจเพื่อดึงดูดและรักษาศูนย์บุคลากรทางการแพทย์ โดยเฉพาะแพทย์และทันตแพทย์

(3) นโยบายรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society)

1) พัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care) เชิงพื้นที่: เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ลำพังคนเดียวและอยู่เฉพาะกับผู้สูงอายุด้วยกันสูงถึงร้อยละ 78.07 นโยบายรัฐจึงต้องเร่งสร้างเครือข่ายผู้ดูแลและบริการทางการแพทย์ถึงบ้าน เพื่อลดความเสี่ยงยามเกิดเหตุฉุกเฉิน

2) เสริมพลังและส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ: จัดทำกลไกสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ (ผ่านกองทุนผู้สูงอายุ) และการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้ปลอดภัย เพื่อให้ผู้สูงอายุยังคงสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้

(4) นโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Education & Inequality)

1) อุดหนุนเด็กด้อยโอกาสและเด็กยากจนพิเศษ: ออกแบบนโยบายการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูง เพื่อรองรับกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร (G-code) ที่พุ่งสูงขึ้นกว่า 18,000 คน และป้องกันเด็กยากจนพิเศษที่เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว ไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา

2) ส่งเสริมโอกาสเรียนต่อของคนพิการ: ผลักดันมาตรการช่วยเหลือและให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและเทียบเท่า ซึ่งปัจจุบันยังมีสัดส่วนที่ต่ำมากเพียงร้อยละเศษ

(5) นโยบายรับมือประเด็นเร่งด่วนและภัยคุกคามใหม่ (Hot Issues)

1) ปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์และการค้ามนุษย์แบบบูรณาการ: ขับเคลื่อนการให้ความรู้เพื่อป้องกันเยาวชนจากการถูกหลอกลวงไปเปิด "บัญชีม้า" และล่อลวงเข้าสู่วงจรผลิตสื่อลามกออนไลน์ (Sexual Exploitation) ควบคู่ไปกับการปราบปรามและดูแลผู้เสียหายอย่างเป็นระบบร่วมกับกลไกข้ามชาติ

2) รับมือวิกฤตหมอกควัน PM2.5 แบบมีส่วนร่วม: ขยายผลนโยบายเชิงรุกเพื่อปกป้องกลุ่มเปราะบาง (เช่น การทำห้องปลอดฝุ่น มุ้งปลอดฝุ่น) ควบคู่กับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Active Citizenship) ให้เยาวชนและชุมชนร่วมฟื้นฟูระบบนิเวศ จัดการไฟป่า อย่างยั่งยืน

(6) นโยบายยกระดับครัวเรือนเปราะบางด้วยการจัดลำดับความสำคัญ (Targeted Vulnerable Interventions)

การจัดการทรัพยากรแบบพุ่งเป้า (Prioritization): นำระบบข้อมูลสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO Logbook) มาใช้ขับเคลื่อนงบประมาณและบุคลากร โดยเน้นส่งหน่วยเคลื่อนที่เร็วเข้าช่วยเหลือและฟื้นฟูครัวเรือนเปราะบางระดับที่ 3 (กลุ่มวิกฤตสูงสุด) และหนุนเสริมครัวเรือนระดับที่ 2 เพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหาการขาดแคลนรายได้ดังกล่าวกว้างขวาง

6.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติระดับกลุ่มจังหวัด

(1) การบริหารจัดการภัยคุกคามข้ามชาติและประเด็นเร่งด่วน (Hot Issues)

1) การตั้งคณะทำงานร่วมระดับจังหวัดเพื่อปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์และการค้ามนุษย์: เนื่องจากปัญหาการค้ามนุษย์ได้เปลี่ยนผ่านสู่รูปแบบ "อาชญากรรมไซเบอร์" (Technology-Facilitated Human Trafficking) ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 58.79 - 59.10 ของคดีทั้งหมด และมีการย้ายฐานปฏิบัติการ

มาประชิดชายแดน จังหวัดควรบูรณาการการทำงานร่วมกันข้ามจังหวัดและข้ามชาติ เพื่อป้องกันการ หลอกลวงเยาวชนในพื้นที่ให้เปิด "บัญชีม้า" และการล่อลวงเด็กเข้าสู่วงจรการผลิตสื่อลามกออนไลน์

2) การจัดการวิกฤตหมอกควัน PM2.5 แบบบูรณาการระดับภูมิภาค: วิกฤตหมอกควันข้ามแดนและ ไฟป่าส่งผลกระทบต่อตรงต่อกลุ่มเปราะบางกว่า 5,000 ราย 5 จังหวัดควรสร้างแผนเผชิญเหตุร่วมกัน (Joint Action Plan) เช่น การแบ่งปันทรัพยากรในการจัดทำ "ห้องปลอดฝุ่น" และ "มุ้งปลอดฝุ่น" ให้กลุ่มเปราะบาง ข้ามเขตพื้นที่ รวมถึงการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Active Citizenship) เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศร่วมกัน

(2) การใช้ทรัพยากรสาธารณสุขร่วมกันเพื่อรับวิกฤตสุขภาพจิตและการขาดแคลนบุคลากร

1) การพัฒนาระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ระดับจังหวัด: ข้อมูลระบุชัดเจนว่าพื้นที่ กำลังเผชิญวิกฤตความขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์อย่างหนัก (แพทย์ 1 คนต่อประชากร 1,865 คน และ ทันตแพทย์ 1 คนต่อประชากร 5,423 คน) ดังนั้น จังหวัดควรแชร์ทรัพยากรทางการแพทย์เฉพาะทางผ่าน ระบบ Telemedicine และโรงพยาบาลเสมือนจริง (Virtual Hospital)

2) เครือข่ายเฝ้าระวังสุขภาพจิตเชิงรุก: จากอัตราผู้ป่วยโรคซึมเศร้าใหม่ที่พุ่งสูงถึง 175.19 ต่อ แสนประชากร และอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จที่ 12.55 ต่อแสนประชากร (สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ 8.00) จังหวัดควรเชื่อมโยงเครือข่าย อสม. ข้ามพื้นที่เพื่อคัดกรองผู้ป่วยเชิงรุกและนำเข้าสู่ระบบบำบัดอย่างทันท่วงที

(3) การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและจัดการความยากจนแบบพุ่งเป้า (Targeted Interventions)

1) การกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงานข้ามพื้นที่: ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัวหดตัวลงร้อยละ 0.83 และสัดส่วนประชากรยากจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.69 จังหวัดควรมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ "ปาก ท้องและสุขภาพ" ร่วมกัน และสร้างกลไกส่งเสริมแรงงานนอกระบบ ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70-80 ของ กำลังแรงงาน ให้เข้าสู่ระบบหลักประกันสังคม (มาตรา 40) อย่างครอบคลุม

2) การช่วยเหลือครัวเรือนเปราะบางด้วยระบบจัดลำดับความสำคัญ (Prioritization): จากฐานข้อมูล MSO Logbook พบว่าครัวเรือนเปราะบางส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ใน "ระดับ 2" (13,511 ครัวเรือน หรือร้อยละ 68) และกลุ่มวิกฤตสูงสุด "ระดับ 3" (1,091 ครัวเรือน) ซึ่งปัญหาหลักคือการขาดแคลนรายได้ ดังนั้น จังหวัด ควรจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว (Fast-moving teams) ที่สามารถปฏิบัติงานข้ามเขตเพื่อเข้าช่วยเหลือเยียวยา แบบพุ่งเป้าโดยทันที

(4) การจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำสำหรับเด็กชายขอบ

1) การเชื่อมโยงฐานข้อมูลนักเรียนไร้สัญชาติและเด็กยากจน: ปัจจุบันมีนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทาง ทะเบียนราษฎร (G-code) พุ่งสูงถึง 18,835 คน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 76.6) และเด็กนักเรียนยากจนพิเศษเพิ่มขึ้น เกือบเท่าตัว 20-22 ดังนั้น จังหวัดควรมีนโยบายการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูง เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเหล่านี้ หลุดออกจากระบบการศึกษาเมื่อต้องเคลื่อนย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครองข้ามจังหวัด

2) กองทุนอุดหนุนเพื่อการศึกษาของคนพิการ: สถิติชี้ว่าคนพิการเข้าถึงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและเทียบเท่าได้น้อยมาก (เหลือเพียง 166 คน) จังหวัดควรผลักดันมาตรการช่วยเหลือและให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการเพื่อสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

(5) การเตรียมความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานรองรับสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์

- พัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care) เชิงพื้นที่: จังหวัดได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (ร้อยละ 22.42) และที่น่ากังวลคือผู้สูงอายุร้อยละ 78.07 อาศัยอยู่ลำพังคนเดียวหรืออยู่กับผู้สูงอายุด้วยกัน 26, 27 ดังนั้น จังหวัดควรเร่งสร้างเครือข่ายผู้ดูแล (Caregiver) รวมถึงผู้บริบาลคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุและขยายผลโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้ปลอดภัย เพื่อลดความเสี่ยงยามเกิดเหตุฉุกเฉินข้ามรอยต่อของแต่ละจังหวัด

รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดเชียงราย ประจำปี ๒๕๖๙ / อินโฟ

